

T.C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
BİLGİSAYAR VE ÖĞRETİM TEKNOLOJİLERİ EĞİTİMİ
ANABİLİM DALI
BİLGİSAYAR VE ÖĞRETİM TEKNOLOJİLERİ EĞİTİMİ
BİLİM DALI

LİSE ÖĞRENCİLERİNİN SİBERAYLAKLIK
DÜZEYLERİ İLE SOSYAL MEDYA VE AKILLI
TELEFON BAĞIMLILIKLARI ARASINDAKİ
İLİŞKİLERİN İNCELENMESİ

Hüseyin Seyhan DUYGU

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Danışman

Doç. Dr. Ahmet Oğuz AKTÜRK

Konya-2020

T.C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü

BİLİMSEL ETİK SAYFASI

Öğrencinin	Adı Soyadı	Hüseyin Seyhan DUYGU
	Numarası	165203001002
	Anabilim Dalı	Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Anabilim Dalı
	Bilim Dalı	Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Bilim Dalı
	Programı	Tezli Yüksek Lisans
	Tezin Adı	Lise Öğrencilerinin Siberaylaklık Düzeyleri ile Sosyal Medya ve Akıllı Telefon Bağımlılıkları Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi

Bu tezin proje safhasından sonuçlanmasına kadarki bütün süreçlerde bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle riayet edildiğini, tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel kurallara uygun olarak atıf yapıldığını bildiririm.

10/01/2020

Hüseyin Seyhan DUYGU

T.C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü

YÜKSEK LİSANS TEZİ KABUL FORMU

Öğrencinin	Adı Soyadı	Hüseyin Seyhan DUYGU
	Numarası	165203001002
	Anabilim Dalı	Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Anabilim Dalı
	Bilim Dalı	Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Bilim Dalı
	Programı	Tezli Yüksek Lisans
	Tez Danışmanı	Doç. Dr. Ahmet Oğuz AKTÜRK
	Tezin Adı	Lise Öğrencilerinin Siberaylaklık Düzeyleri ile Sosyal Medya ve Akıllı Telefon Bağımlılıkları Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi

Yukarıda adı geçen öğrenci tarafından Lise Öğrencilerinin Siberaylaklık Düzeyleri ile Sosyal Medya ve Akıllı Telefon Bağımlılıkları Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi başlıklı bu çalışma 10/01/2020 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda oybirliği/eyekluğu ile başarılı bulunarak, jürimiz tarafından yüksek lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

	Ünvanı Adı Soyadı	İmza
Danışman	Doç. Dr. Ahmet Oğuz AKTÜRK	
Jüri Üyesi	Dr. Öğr. Üyesi Şemseddin GÜNDÜZ	
Jüri Üyesi	Dr. Öğr. Üyesi Selahattin ALAN	

TEŞEKKÜR

Tezimi yazma aşamasında ve öncesinde benimle tecrübelerini paylaşan ve kapsamlı bir çalışma ortaya çıkarabilmem için desteklerini hiçbir zaman eksik etmeyen danışmanım Sayın Doç. Dr. Ahmet Oğuz AKTÜRK hocama en içten teşekkürlerimi sunuyorum.

Veri toplama sürecinde yardımcı olan Kadınhanı İlçe Milli Eğitim Müdürlüğüne, Okul Müdürlüklerine, vakit ayırarak anketleri dolduran tüm öğrencilere ve yüksek lisans eğitimim süresinde bana yardımcı olan tüm arkadaşlarıma teşekkür ederim.

Hayatım boyunca yaptığım her işte benden desteğini esirgemeyen bana inanan ve motive eden anneme, babama ve kardeşime teşekkürü bir borç bilirim.

Hüseyin Seyhan DUYGU
Konya-2020

T.C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü

Öğrencinin	Adı Soyadı	Hüseyin Seyhan DUYGU
	Numarası	165203001002
	Anabilim Dalı	Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Anabilim Dalı
	Bilim Dalı	Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Bilim Dalı
	Programı	Tezli Yüksek Lisans
	Tez Danışmanı	Doç. Dr. Ahmet Oğuz AKTÜRK
	Tezin Adı	Lise Öğrencilerinin Siberaylaklık Düzeyleri ile Sosyal Medya ve Akıllı Telefon Bağımlılıkları Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi

ÖZET

Bu araştırmanın genel amacı, lise öğrencilerinin siberaylaklık düzeylerini, sosyal medya bağımlılık düzeylerini ve akıllı telefon bağımlılık düzeylerini belirlemek ve öğrencilerin siberaylaklık düzeyleri ile sosyal medya ve akıllı telefon bağımlılıkları arasındaki ilişkileri incelemektir. Bununla birlikte araştırma kapsamında lise öğrencilerinin siberaylaklık düzeylerinin; sosyal medya bağımlılığına, akıllı telefon bağımlılığına, cinsiyete, günlük sosyal ağ sitesi kullanım süresine, sosyal ağ sitesi üyelik süresine ve sosyal ağ sitesi arkadaş sayısına göre değişip değişmediği incelenmiştir. Araştırma ilişkisel tarama modeli prosedürlerine uygun olarak 2018-2019 eğitim-öğretim yılı 1. yarısında Konya ili Kadınhanı ilçesinde farklı liselerde öğrenim görmekte olan 829 öğrenci ile yürütülmüştür. Araştırmada veri toplama aracı olarak “Siberaylaklık Ölçeği (SÖ)”, “Sosyal Medya Bağımlılığı Ölçeği-Öğrenci Formu (SMBÖ-ÖF)” ve “Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği (ATBÖ)” kullanılmıştır. Araştırma kapsamında toplanan verilerin analizinde betimsel istatistikler, korelasyon analizi, bağımsız örneklem t-testi, tek yönlü ANOVA testi ve standart çoklu regresyon analizi kullanılmıştır.

Yapılan analizler sonucunda öğrencilerinin siberaylaklık, sosyal medya bağımlılık ve akıllı telefon bağımlılık düzeylerinin düşük olduğu ortaya çıkmıştır. Bunun yanı sıra, öğrencilerin 414'ünün alt sosyal medya bağımlılığı grubunda, 415'inin de üst sosyal medya bağımlılığı grubunda ve 409'unun alt akıllı telefon bağımlılığı grubunda, 420'sinin de üst akıllı telefon bağımlılığı grubunda olduğu tespit edilmiştir. Öğrencilerin siberaylaklık düzeyleri ile sosyal medya ve akıllı telefon bağımlılıkları arasındaki ilişkilere bakıldığında ise birbirleri ile istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif yönde ilişkili olduğu belirlenmiştir. Ayrıca, öğrencilerin siberaylaklık düzeylerinde sosyal medya bağımlılığına, akıllı telefon bağımlılığına, cinsiyete, günlük sosyal ağ sitesi kullanım süresine, sosyal ağ sitesi üyelik süresine ve sosyal ağ sitesi arkadaş sayısına göre gruplar açısından istatistiksel olarak anlamlı bir farkın olduğu görülmüştür. Bununla birlikte sosyal medya bağımlılığına ait sanal bilgilenme ve sanal tolerans; akıllı telefon bağımlılığına ait olumlu beklenti değişkenlerinin öğrencilerin siberaylaklık düzeylerini anlamlı olarak yordadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Siberaylaklık, Sosyal Medya Bağımlılığı, Akıllı Telefon Bağımlılığı, Lise Öğrencileri, İlişkisel Tarama.

T.C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü

Öğrencinin	Adı Soyadı	Hüseyin Seyhan DUYGU
	Numarası	165203001002
	Anabilim Dalı	Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Anabilim Dalı
	Bilim Dalı	Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Bilim Dalı
	Programı	Tezli Yüksek Lisans
	Tez Danışmanı	Doç. Dr. Ahmet Oğuz AKTÜRK
	Tezin İngilizce Adı	Analyzing the Relationships of High School Students' Cyberloafing Levels with Social Media and Smart Phone Addiction

SUMMARY

The main purpose of the research is to determine high school students' levels of cyberloafing, social media addiction and smartphone addiction. Also, it is aimed to examine the relationships between students' cyberloafing levels with social media and smartphone addictions. Moreover, within the scope of the research, whether cyberloafing levels of high school students changes according to social media addiction, smartphone addiction, gender, daily social network site usage time, social network site membership period and social network site friends number have been examined. In accordance with the relational survey model procedures, the research was conducted with 829 students studying in different high schools in Kadınhanı district within the province of Konya during the first semester of 2018-2019 academic year. "Cyberloafing Scale (CS)", "Social Media Addiction Scale-Student Form (SMAS-SF)" and "Smart Phone Addiction Scale (SPAS)" were used as data collection tools in the research. Descriptive statistics, correlation analysis, independent sample t-test, one-way ANOVA test and standard multiple regression

analyses were used in the analysis of the data collected within the scope of the research.

As a result of the analysis, it was revealed that the students had low levels of cyberloafing, social media addiction and smartphone addiction. In addition, it was determined that 414 of the students were in the lower social media addiction group, 415 were in the upper social media addiction group, 409 were in the lower smartphone addiction group, and 420 were in the upper smartphone addiction group. When looking at the relationship between students' cyberloafing levels with social media and smartphone addictions, it was determined that they were statistically significant and positively related with each other. In addition, it was observed that there was a statistically significant difference in students' cyberloafing levels in terms of social media addiction, smartphone addiction, gender, daily social networking site usage time, social networking site membership duration, and social networking site friends. In addition, in terms of virtual information and virtual tolerance of social media addiction; it was concluded that the positive anticipation variables of smartphone addiction significantly predicted students' cyberloafing levels.

Key Words: Cyberloafing, Social Media Addiction, Smartphone Addiction, High School Students, Relational Survey.

İÇİNDEKİLER TABLOSU

BİLİMSEL ETİK SAYFASI.....	i
TEŞEKKÜR.....	iii
ÖZET	iv
SUMMARY.....	vi
İÇİNDEKİLER TABLOSU.....	viii
TABLolar LİSTESİ.....	xii
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	xiv

BÖLÜM I

GİRİŞ	1
1.1. Problem Durumu.....	1
1.2. Problem Cümlesi.....	6
1.3. Araştırmanın Varsayımları.....	7
1.4. Araştırmanın Sınırlılıkları.....	7
1.5. Kavramsal Tanımlar.....	7

BÖLÜM II

KURAMSAL ÇERÇEVE.....	9
2.1. Bilgi ve İletişim Teknolojileri (BİT).....	9
2.2. İnternet	10
2.3. Siberaylaklık	12
2.4. Sosyal Medya.....	14
2.4.1. Sosyal Medyanın Tanımı.....	14
2.4.2. Sosyal Medya Uygulamaları	15
2.4.2.1. Facebook.....	16
2.4.2.2. Twitter	17
2.4.2.3. Instagram	17
2.4.2.4. Youtube	18
2.4.2.5. LinkedIn.....	18
2.4.2.6. Myspace.....	19

2.5. Sosyal Medya Bağımlılığı.....	19
2.6. Akıllı Telefon.....	23
2.7. Akıllı Telefon Bağımlılığı.....	25

BÖLÜM III

İLGİLİ ARAŞTIRMALAR	28
3.1. Siberaylaklık ile İlgili Yapılan Araştırmalar.....	28
3.2. Sosyal Medya Bağımlılığı ile İlgili Yapılan Araştırmalar	31
3.3. Akıllı Telefon Bağımlılığı ile İlgili Yapılan Araştırmalar	35

BÖLÜM IV

YÖNTEM	41
4.1. Araştırmanın Modeli	41
4.2. Araştırmanın Değişkenleri	42
4.3. Araştırmanın Çalışma Grubu	43
4.4. Veri Toplama Araçları	44
4.4.1. Kişisel Bilgi Formu	45
4.4.2. Siberaylaklık Ölçeği (SÖ)	45
4.4.3. Sosyal Medya Bağımlılığı Ölçeği-Öğrenci Formu (SMBÖ-ÖF)	45
4.4.4. Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği (ATBÖ).....	46
4.5. Verilerin Analizi ve Yorumlanması	46

BÖLÜM V

BULGULAR.....	51
5.1. Araştırmanın Birinci Alt Problemine İlişkin Bulgular.....	51
5.1.1. Öğrencilerin Siberaylaklık Düzeylerine İlişkin Bulgular.....	51
5.1.2. Öğrencilerin Sosyal Medya Bağımlılık Düzeylerine İlişkin Bulgular ...	52
5.1.3. Öğrencilerin Akıllı Telefon Bağımlılık Düzeylerine İlişkin Bulgular ...	53
5.2. Araştırmanın İkinci Alt Problemine İlişkin Bulgular.....	54
5.3. Araştırmanın Üçüncü Alt Problemine İlişkin Bulgular	56
5.3.1. Öğrencilerin Siberaylaklık Düzeylerinin Sosyal Medya Bağımlılığına Göre İncelenmesine İlişkin Bulgular.....	56

5.3.2. Öğrencilerin Siberaylaklık Düzeylerinin Akıllı Telefon Bağımlılığına Göre İncelenmesine İlişkin Bulgular	57
5.4. Araştırmanın Dördüncü Alt Problemine İlişkin Bulgular	58
5.4.1. Öğrencilerin Siberaylaklık Düzeylerinin Cinsiyete Göre İncelenmesine İlişkin Bulgular	58
5.4.2. Öğrencilerin Siberaylaklık Düzeylerinin Günlük Sosyal Ağ Sitesi Kullanım Süresine Göre İncelenmesine İlişkin Bulgular	59
5.4.3. Öğrencilerin Siberaylaklık Düzeylerinin Sosyal Ağ Sitesi Üyelik Süresine Göre İncelenmesine İlişkin Bulgular	60
5.4.4. Öğrencilerin Siberaylaklık Düzeylerinin Sosyal Ağ Sitesi Arkadaş Sayısına Göre İncelenmesine İlişkin Bulgular	63
5.5. Araştırmanın Beşinci Alt Problemine İlişkin Bulgular	66

BÖLÜM VI

YORUM VE TARTIŞMA	68
6.1. Öğrencilerin Siberaylaklık Düzeylerine İlişkin Yorum ve Tartışma	68
6.2. Öğrencilerin Sosyal Medya Bağımlılık Düzeylerine İlişkin Yorum ve Tartışma	69
6.3. Öğrencilerin Akıllı Telefon Bağımlılık Düzeylerine İlişkin Yorum ve Tartışma	69
6.4. Öğrencilerin Siberaylaklık Düzeyleri ile Sosyal Medya ve Akıllı Telefon Bağımlılık Düzeyleri Arasındaki İlişkilere İlişkin Yorum ve Tartışma	70
6.5. Öğrencilerin Siberaylaklık Düzeylerinin Sosyal Medya Bağımlılığına Göre İncelenmesine İlişkin Yorum ve Tartışma	71
6.6. Öğrencilerin Siberaylaklık Düzeylerinin Akıllı Telefon Bağımlılığına Göre İncelenmesine İlişkin Yorum ve Tartışma	71
6.7. Öğrencilerin Siberaylaklık Düzeylerinin Cinsiyete Göre İncelenmesine İlişkin Yorum ve Tartışma	72
6.8. Öğrencilerin Siberaylaklık Düzeylerinin Günlük Sosyal Ağ Sitesi Kullanım Süresine Göre İncelenmesine İlişkin Yorum ve Tartışma	73
6.9. Öğrencilerin Siberaylaklık Düzeylerinin Sosyal Ağ Sitesi Üyelik Süresine Göre İncelenmesine İlişkin Yorum ve Tartışma	74
6.10. Öğrencilerin Siberaylaklık Düzeylerinin Sosyal Ağ Sitesi Arkadaş Sayısına Göre İncelenmesine İlişkin Yorum ve Tartışma	75

6.11. Öğrencilerin Siberaylaklık Düzeylerinin Yordanmasına İlişkin Yorum ve Tartışma.....	76
---	----

BÖLÜM VII

SONUÇ VE ÖNERİLER.....	78
7.1. Sonuçlar	78
7.2. Öneriler	80
7.2.1. Uygulamaya Yönelik Öneriler	80
7.2.2. Araştırmacılara Yönelik Öneriler	81
KAYNAKLAR	82
EKLER	101
EK-1: Araştırma İzin Yazısı.....	102
EK-2: Kişisel Bilgi Formu	103
EK-3: Siberaylaklık Ölçeği (SÖ)	104
EK-4: Sosyal Medya Bağımlılığı Ölçeği-Öğrenci Formu (SMBÖ-ÖF).....	105
EK-5: Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği (ATBÖ).....	106

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1. Araştırmaya Katılan Öğrencilere Ait Demografik Bilgiler	44
Tablo 2. Ölçeklerin Aralık Genişlikleri	47
Tablo 3. Ölçeklerin İç Tutarlılık Katsayıları	48
Tablo 4. Ölçeklere Ait Çarpıklık ve Basıklık Katsayıları	49
Tablo 5. Öğrencilerin Siberaylaklık Düzeyi Puanlarına İlişkin Betimsel İstatistik Sonuçları	51
Tablo 6. Öğrencilerin Sosyal Medya Bağımlılık Düzeyi Puanlarına İlişkin Betimsel İstatistik Sonuçları	52
Tablo 7. Sosyal Medya Bağımlılığı Gruplarının Genel Özellikleri	52
Tablo 8. Öğrencilerin Akıllı Telefon Bağımlılık Düzeyi Puanlarına İlişkin Betimsel İstatistik Sonuçları	53
Tablo 9. Akıllı Telefon Bağımlılığı Gruplarının Genel Özellikleri	54
Tablo 10. Öğrencilerin Siberaylaklık Düzeyleri ile Sosyal Medya ve Akıllı Telefon Bağımlılık Düzeyleri Arasındaki İlişkiler	55
Tablo 11. Öğrencilerin Siberaylaklık Düzeylerinin Sosyal Medya Bağımlılığına Göre İncelenmesine İlişkin Bağımsız Örneklem T-testi Analiz Sonuçları	56
Tablo 12. Öğrencilerin Siberaylaklık Düzeylerinin Akıllı Telefon Bağımlılığına Göre İncelenmesine İlişkin Bağımsız Örneklem T-testi Analiz Sonuçları	57
Tablo 13. Öğrencilerin Siberaylaklık Düzeylerinin Cinsiyete Göre İncelenmesine İlişkin Bağımsız Örneklem T-testi Analiz Sonuçları	58
Tablo 14. Öğrencilerin Siberaylaklık Düzeylerinin Günlük Sosyal Ağ Sitesi Kullanım Süresine Göre İncelenmesine İlişkin Bağımsız Örneklem T-testi Analiz Sonuçları	59
Tablo 15. Öğrencilerin Siberaylaklık Düzeylerinin Sosyal Ağ Sitesi Üyelik Süresine Göre İncelenmesine İlişkin Betimsel Analiz Sonuçları	60
Tablo 16. Öğrencilerin Siberaylaklık Düzeylerinin Sosyal Ağ Sitesi Üyelik Süresine Göre İncelenmesine İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları	61
Tablo 17. Öğrencilerin Siberaylaklık Düzeylerinin Sosyal Ağ Sitesi Üyelik Süresine Göre Puan Ortalamalarının Karşılaştırılmasına İlişkin Scheffe Testi Analiz Sonuçları	61

Tablo 18. Öğrencilerin Siberaylaklık Düzeylerinin Sosyal Ağ Sitesi Arkadaş Sayısına Göre İncelenmesine İlişkin Betimsel Analiz Sonuçları	63
Tablo 19. Öğrencilerin Siberaylaklık Düzeylerinin Sosyal Ağ Sitesi Arkadaş Sayısına Göre İncelenmesine İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları	64
Tablo 20. Öğrencilerin Siberaylaklık Düzeylerinin Sosyal Ağ Sitesi Arkadaş Sayısına Göre Puan Ortalamalarının Karşılaştırılmasına İlişkin Scheffe Testi Analiz Sonuçları	64
Tablo 21. Öğrencilerin Siberaylaklık Düzeylerinin Yordanmasına İlişkin Standart Çoklu Regresyon Analizi Sonuçları	66

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. Araştırma Süreci.....	42
Şekil 2. Araştırmanın Bağımlı ve Bağımsız Değişkenleri.....	43

BÖLÜM I

GİRİŞ

Bu bölümde, araştırmaya konu olan problem durumu, problem cümlesi, alt problemler, sınırlılıklar, varsayımlar ve tanımlar yer almaktadır.

1.1. Problem Durumu

Teknolojinin hızlı bir şekilde değişim ve gelişim göstermesiyle birlikte bilgi ve iletişim teknolojileri (BİT) yaşam kültürümüzü önemli ölçüde değiştirerek adeta yaşamımızın bir vazgeçilmezi haline gelmiştir. Hayatımızın her yerinde olan bilgisayarlar, tabletler ve akıllı telefonlar günümüzün en çok kullanılan BİT cihazlarıdır. Bu cihazlar istediğimiz her an bize kablolu ya da kablosuz ağlar aracılığıyla internet bağlantısı sunmaktadır. BİT, kimi zaman yaşamımızı kolaylaştıran kimi zaman bizleri eğlendiren, yaşamımızda yokluğunun hissedileceği bir yere sahiptir. Farklı yaş gruplarından insanlar, özellikle gençler bu günümüz teknolojisini farklı ve çeşitli amaçlarla kullanmaktadır (Salehan ve Negahban, 2013).

Hızla gelişen internet teknolojisinin yaygınlaşması ile birlikte ergenlik çağındaki gençlerde internet kullanım oranlarının giderek arttığı görülmektedir. İnternet, kullanıcılarına hızlı bir şekilde iletişime geçme ve her türlü bilgiye kolaylıkla ulaşma olanağı sağlayan bir iletişim, bilgi paylaşım aracı haline gelmiştir. Günümüzde internet her evde olan televizyon gibi hayatımızın bir parçası olmuştur (Aydoğdu, 2003). Gençlerin de bu yeni teknolojiye yoğun ilgi gösterdiği görülmektedir. İnternetin neredeyse tüm evlerde olması kullanıcı kitlesinin internete erişimini kolaylaştırmaktadır. Ancak bu hızla gelişmekte olan teknolojinin faydalarının yanı sıra, gençler için uygun olmayan içeriği ve kullanım amacı da endişe yaratmaktadır (Yüksel ve Baytemir, 2010).

İnternet, bilinçli ve amacına uygun bir şekilde kullanıldığında hem zamandan tasarruf hem de zamanı verimli kullanma gibi birçok fayda sağlamaktadır. Günümüzde özellikle öğrenciler en başta öğrenme olmak üzere, boş zamanlarını en verimli şekilde değerlendirme ve sosyal etkinlikler geliştirme açısından internetle tamamen bağlı

hareket etmektedirler. Ancak, ergenler yaş itibari ile küçük olmalarından dolayı internetin ve sosyal medyanın olumsuz etkilerine karşı yetişkinlere göre daha az duyarlılık göstermektedirler (Strasburger, Wilson ve Jordan, 2009).

İnsanlar arasındaki iletişimin internet üzerinden yaygın bir hale gelmesi ve buna bağlı olarak internet kullanım süresinin de artması internetin kötü yüzünü de ortaya koymaya başlamıştır. Bazı kullanıcılar ihtiyaçları doğrultusunda internet kullanım zamanlarını sınırlarken, bazı kullanıcıların ise internette geçirilen zaman kısıtlamasını yapamadığı ve bu durumun hayatındaki diğer işlerinde de sorunların ortaya çıkmasına sebep olduğu görülmektedir (Gönül, 2002). İnternetin bir amaç olmadan gereksiz vakit geçirmek için kullanılması bağımlılığa sebep olabilmektedir. Bağımlılık denildiğinde çoğu kişinin aklına ilk olarak madde bağımlılığı gelmektedir. Fakat bağımlılık kavramı ikiye ayrılmaktadır, ilki fiziksel bağımlılık ikincisi ise davranışsal bağımlılıktır (Sevindik, 2011). Fiziksel bağımlılık yani madde bağımlılığı kullanılan maddenin az bir miktarla başlanıp sonrasında sürekli artarak daha fazla madde istenmesidir. Bu süreçten sonra madde bağımlılık yaparak bırakılamaz hale gelmektedir. Bu durum ise kişinin hem fiziksel hem de psikolojik sorunlar yaşamasına sebep olmaktadır. Fiziksel bağımlılık dışında bir diğer bağımlılık çeşidi de davranışsal bağımlılıktır. Bu bağımlılık türü ise sürekli tekrarlanan ve bu tekrarlamalar sonucunda bırakılamayan davranışlardır ve bu bağımlılık fiziksel bağımlılık ile birçok yönden benzer özelliklere sahiptir (Benbir, Poyraz ve Apaydın, 2014). Madde bağımlılığı veya davranış bağımlılığı genelde o kişi tarafından fark edilmemekte bu sebeple diğer hastalıklara oranla riskli bir duruma dönüşebilmektedir. Kişi hasta olduğunun farkında olmadığı içinde tedavi ihtiyacı da duymamaktadır. Bu durum sonucunda ise problemi çözmek oldukça güç bir hal almaktadır (Günüç, 2009).

Bağımlılığın internet ortamına taşınmasına da internet bağımlılığı adı verilmektedir. İnternetin ihtiyaç duyulduğu anda kişileri bir araya getirme, kişiler arasında iletişim kurma, aile bireyleri ile haberleşme ve istenilen bilgilere kolaylıkla erişme imkanı sunma gibi faydaları vardır. Bununla birlikte internetin aşırı kullanımı da bağımlılığa yol açmaktadır. Aşırı internet kullanımının günlük hayatta iş, aile ve arkadaş çevresi ile olan ilişkilerin zayıfladığı finansal zorluklara, fiziksel komplikasyonlara ve yalnız kalmaya sebep olduğu görülmektedir. Bu durumlar göz

önünde bulundurulduğunda da aşırı internet kullanan kişilerin ciddi depresyonlar, uyku problemleri, hareket azlığı, cinsel sorunlar ve bunlara bağlı olarak da özgüven sorunları yaşadıkları tespit edilmiştir (Kelley ve Gruber, 2010; Sevindik, 2011).

Yapılan araştırmalarda internet kullanımının artması ile birlikte gençlerin günlük hayatta karşılaşılabilecekleri psikolojik gereksinimlerini internette karşılamaya çalıştıkları görülmektedir. (Canoğulları ve Güçray, 2017; Shen, Liu ve Wang, 2013). İnternette ihtiyaçlarını gidermeye çalışan gençlerin ihtiyaçları giderilmediğinde ise psikolojik sorunlar yaşayabilmektedirler. Deci ve Ryan (2000), psikolojik ihtiyaçların yeterince giderilmediğinde insanların psikolojik olarak rahatsızlanacaklarını ve bu durumda da kendilerine zarar verebileceklerini öne sürmüştür. İhtiyaçların giderilmesi süresi zarfında yoğun bir şekilde internet kullanımının yol açtığı olumsuzluklar sonucunda ergenleri bağımlılığa sürükleyeceği ve bu durumun hem aile hem de arkadaş ilişkilerine önemli ölçüde zarar vereceği belirtilmiştir (Canoğulları ve Güçray, 2017; Şahin ve Kesici, 2009). İnternetin gereksiz ve çok fazla kullanılması internet bağımlılığına yol açmaktadır.

Young (1996) internet bağımlılığı hakkında yaptığı çalışmasında DSM IV (Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders)'ün kumar bağımlılığı ölçeğinin ölçütlerini uyarlayarak internet bağımlılığını sarhoş edici madde bulunmayan bir tür kontrol bozukluğu olarak tanımlamıştır. Young'dan sonra birçok kişi internet bağımlılığı kavramını çeşitli ölçekler, testler geliştirerek araştırmıştır (Anderson, 2001; Beard ve Wolf, 2001; Caplan, 2002; Davis, 2001; Griffiths, 1999; Morahan-Martin ve Schumacher, 2000; Shapira ve diğ., 2003). Son yıllarda ülkemizde de internet bağımlılığı araştırma konusu haline gelmiş, birçok araştırmacı bu konu üzerinde durmaya başlamıştır (Çelik, 2018; Karaca, 2019; Kılınç ve Gündüz, 2017; Sevindik, 2011; Ünsal, 2016; Yıldırım, 2017).

İnternetin iş veya ders zamanlarında gereksiz, bilinçsiz bir şekilde kullanılması günümüzde iş yerlerinin ve okulların en büyük sorunlarından biri olan siberaylaklık davranışının ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Yaşadığımız çağda iş yerlerinde, okullarda internet kullanımına ve BİT araçlarına ihtiyaç duyulmaktadır. Bazı kişiler okul ve iş yerlerinde internet erişimini ve BİT araçlarını kendi kişisel amaçları doğrultusunda kullanabilmektedirler. Bu durum siberaylaklık olarak

adlandırılmaktadır (Demir ve Seferoğlu, 2016). Bu konuda değişik araştırmalar sonucu çeşitli tanımlara rastlamak mümkündür. Bir tanımda da siberaylaklık, çalışan bireylerin iş saatleri içerisinde çalıştığı yerin internet bağlantısı ile iş yerindeki bilgisayarını veya kendi akıllı telefonunu kişisel amaçlarına yönelik olarak kullanmasına denilmektedir (Lim, 2002; Vitak, Crouse ve LaRose, 2011).

Brubaker (2006), genelde iş yerlerinde görülen siberaylaklığın eğitim ortamlarında da görüldüğünü, buna bağlı olarak da internet kullanımı ile ilgili bazı sorunlar yaşandığını ifade etmiştir. Benzer şekilde bazı araştırmalarda da, internet bağlantısı olan bilgisayar laboratuvarlarında yapılan derslerde öğrencilerin dersle ilgili olamayan ders dışı kişisel işlemler yapıldığı gözlemlenmiştir (Lim, 2002; Vitak, Crouse ve LaRose, 2011). Siberaylaklık için yapılan bir diğer tanımda ise, ders saatleri içerisinde öğrencilerin interneti ders için değil de ders dışında kendi kişisel işlerinde kullanma davranışı olarak ifade edilmektedir (Kalaycı, 2010).

İnternetin gereksiz ve çok fazla kullanılması beraberinde sosyal medyanın da çok fazla kullanılması durumunu ortaya çıkarmıştır. Özellikle, son yıllarda insanlar tarafından sosyal medyanın aşırı kullanımı, sosyal medya bağımlılığı kavramının ortaya çıkmasına sebep olmuştur. İnternetin ve sosyal medyanın hızla yaygınlaşması sonucunda sosyal ağlar çoğu insan için vazgeçilmez hale gelmiştir. Sadece lkemizde değil dünya genelinde de internet kullanımının artması sosyal medya araçlarının da gelişimine, doğal olarak insanların bu araçlara yönelmesine sebep olmuştur. Tüm bu gelişmeler sonucunda sosyal medya çok fazla kullanılan bir iletişim aracı haline gelmiştir (akır, 2018).

Sosyal medyanın sürekli güncellenebilmesi, sürekli erişime açık olması, sanal paylaşıma imkân sağlaması vb. zellikleri kullanıcılarına iletişim açısından en etkili ortamlardan birini sağlamaktadır. Kullanıcılar sosyal medya aracılığıyla her türlü düşüncelerini özgürce yazmakta, yazdıkları bu düşünceleri özgürce tartışabilmekte ve yeni fikirler ortaya koyabilmektedirler. Ayrıca insanlar sosyal medyada fotoğraf, video paylaşabilmekte, istediği gibi alış veriş yapabilmekte yani çoğu gereksinimini internet ortamında karşılayabilmektedir. Sosyal medyanın kullanım amaçlarını belirlemek için birçok çalışma yapılmış (Ellison, Steinfield ve Lampe, 2006; Govani ve Pashley, 2005; Grant, 2008; Lockyer ve Patterson, 2008; Ofcom, 2008; Stutzman, 2006) ve

kullanıcıların en çok özel bilgilerini, fotoğraflarını paylaşmak ve arkadaşları ile olan ilişkilerini arttırmak amacı ile sosyal medyayı kullandıkları görülmüştür (Aktürk, Emlek ve Çelik, 2017).

Günlük yaşamın bir parçası haline gelen sosyal medya insanların hayatına etki ederek yön vermeye başlamıştır. Hatta insanlar sosyal medya paylaşımı olmadan yani sosyal medya etkileşimi olmadan çoğu tecrübenin bile değersiz olduğunu düşünmeye başlamışlardır. Bu durum insanların günlük sosyal medya hesaplarını kontrol etmesine, etmediklerinde ise yoksunluk hissine kapılmalarına ve kendilerini rahatsız hissetmelerine sebep olmaktadır. Sosyal medya hesaplarında düzenli olarak aktif olmaları ya da aktif olmak istemelerine bu yönden bakıldığında ortaya çıkan sonuç sosyal medya bağımlılığı olarak adlandırılmaktadır. Bireylerin sosyal medyaya ayırdıkları zamana bakıldığında sosyal medya bağımlısı olarak nitelendirilen bireylerin ciddi anlamda fazla olduğu da görülmektedir (İliş, 2018).

Sosyal medyaya girmek için en çok tercih edilen BİT cihazı da elbette ki bireylerin günün her anında yanında taşıdığı, adeta bütünleştiği akıllı telefonlardır. BİT araçları içinde küçük olup kolay taşınan cep telefonları 1990'lı yıllarda sadece arama ve mesaj gönderme özelliği taşıırken ülkemizde küçük bir kitleye etki etmekteydi. Zaman içerisinde cep telefonlarına renkli ekran, kamera, müzik dinleme gibi bazı yeniliklerin eklenmesi ile cep telefonlarına olan talep hızla artmıştır. Bu eklenen yeniliklerin devamında dokunmatik ve daha büyük ekranlı olarak üretilmeye başlanan cep telefonları, BİT cihazları ile uyum içinde aynı işletim sistemlerini kullanmaya başlamıştır. Daha sonra mobil ağlar gelişerek cep telefonlarının da internet erişimine sahip olması sağlanmış ve bunun sonucunda da "akıllı telefon" olgusu ortaya çıkmıştır. Akıllı telefonlar, günün her anında mobil internet erişimi sayesinde hayatımızı kolaylaştırmaktadır. Her türlü ses, video, metin, bilgi erişimine ve bu içerikleri paylaşmaya olanak sağlamasının yanında eğitim, finans, oyun ve eğlence gibi birçok uygulamayı da bireylere sunmaktadır. Tüm bu olanaklar, akıllı telefonlara bireylerin hatta toplumun yaşam biçimini etkileyecek bir cazibe kazandırmaktadır (Alkın, 2018).

Günlük hayatımızı kolaylaştıran, gelişmiş özelliklere sahip olan bu cihazların 2007 yılında piyasaya sürülmesi ve piyasaya çıktığı günden bu güne yaygın bir şekilde

kullanılması bazı sorunları da beraberinde getirmiştir. Akıllı telefonun çok fazla ve gereksiz kullanımı insanlarda fiziksel, sosyal ve psikolojik yönden kötü sonuçların ortaya çıkmasına neden olmaktadır (Choi, Lee ve Ha, 2012).

Bardakcı ve Keser (2017)'e göre, BİT cihazlarının yoğun bir şekilde kullanılması, gençlerde internet bağımlılığı ve siber şiddet olaylarının okula yansması gibi sonuçlara sebep olmaktadır. BİT cihazları içerisinde en çok kullanılanı, kolay taşındığı için akıllı telefonlardır ve her bireye hitap etmektedir. Hawi ve Samaha (2017)'ya göre akıllı telefonların çok hızlı bir şekilde yaygınlaşması ve çok fazla kullanılması temelde internet bağımlılığı ile problemlili akıllı telefon kullanımı olan akıllı telefon bağımlılığı kavramını ortaya çıkarmış ve araştırmacıların internet bağımlılığından ve problemlili akıllı telefon kullanımından, akıllı telefon bağımlılığına yönelmelerine yol açmıştır.

Geçmişten günümüze yapılan araştırmalar siberaylaklık, sosyal medya bağımlılığı ve akıllı telefon bağımlılığı değişkenlerinin birbiri ile bağlantılı olduğunu göstermektedir. Bu çalışmada siberaylaklık, sosyal medya bağımlılığı ve akıllı telefon bağımlılığı kavramların birlikte ele alınmasının ilgili literatürlere katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

1.2. Problem Cümlesi

Bu araştırmanın genel amacı, lise öğrencilerinin siberaylaklık düzeylerini, sosyal medya bağımlılık düzeylerini ve akıllı telefon bağımlılık düzeylerini belirlemek ve öğrencilerin siberaylaklık düzeyleri ile sosyal medya ve akıllı telefon bağımlılıkları arasındaki ilişkileri incelemektir. Bunun yanında araştırma kapsamında lise öğrencilerinin siberaylaklık düzeylerinin; sosyal medya bağımlılığına, akıllı telefon bağımlılığına, cinsiyete, günlük sosyal ağ sitesi kullanım süresine, sosyal ağ sitesi üyelik süresine ve sosyal ağ sitesi arkadaş sayısına göre değişip değişmediği incelenecektir. Bu amaç doğrultusunda problem cümlesi aşağıdaki gibi düzenlenmiştir.

“Lise öğrencilerinin siberaylaklık düzeyleri ile sosyal medya ve akıllı telefon bağımlılık düzeyleri arasındaki ilişkiler nasıldır?”

Araştırma problemine cevap bulabilmek için aşağıdaki alt problemler oluşturulmuştur.

1. Lise öğrencilerinin siberaylaklık, sosyal medya ve akıllı telefon bağımlılık düzeyleri nedir?
2. Lise öğrencilerinin siberaylaklık düzeyleri ile sosyal medya ve akıllı telefon bağımlılık düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
3. Lise öğrencilerinin siberaylaklık düzeyleri sosyal medya ve akıllı telefon bağımlılığına göre değişmekte midir?
4. Lise öğrencilerinin siberaylaklık düzeyleri;
 - a. Cinsiyet,
 - b. Günlük sosyal ağ sitesi kullanım süresi
 - c. Sosyal ağ sitesi üyelik süresi
 - d. Sosyal ağ sitesi arkadaş sayısı
 değişkenlerine göre değişmekte midir?
5. Lise öğrencilerinin siberaylaklık düzeylerini yordayan değişkenler nelerdir?

1.3. Araştırmanın Varsayımları

Araştırmaya katılan lise öğrencileri araştırma esnasında uygulanan ölçeklere samimi cevaplar vermişlerdir.

1.4. Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırma ile ilgili sınırlılıklar şunlardır;

1. Araştırma süresi 2018-2019 eğitim-öğretim 1. yarıyılı ile,
2. Kullanılan veri toplama araçları ve çalışmaya katılan lise öğrencilerinin veri toplama araçlarına verdikleri yanıtlar ile sınırlıdır.

1.5. Kavramsal Tanımlar

Siberaylaklık: İş yerlerinde, okullarda ve resmi kurumlarda internetin kişisel amaçlı kullanılmasına siberaylaklık denir (Phillips ve Reddie, 2007).

Sosyal Medya: Günümüzde hızla gelişen ve sınır tanımayan, dünyanın her yerine rahatlıkla ulaşılabilen görsel, işitsel, yazılı olmak üzere bütün BİT araçları, internet erişimi sağlayıp her an iletişim içinde olabilmeye imkân tanıyan bir ortamdır (Çelik, 2017).

Sosyal Medya Bağımlılığı: Bilişsel, duyuşsal ve davranışsal süreçler ile gelişerek kişinin hayatındaki özel, iş-akademik, sosyal alan gibi günlük yaşamının pek çok alanında meşguliyet, duygu durum düzenleme, tekrarlama ve çatışma gibi problemlere yol açan psikolojik bir sorundur (Tutgun-Ünal, 2015).

Akıllı Telefon: Eski tip cep telefonlarına göre daha gelişmiş olan, daha fazla içerik sunan ve her an internet erişimi sağlayabilen yeni nesil mobil telefonlardır (Meral, 2017).

Akıllı Telefon Bağımlılığı: İnsanların kontrolsüz bir şekilde akıllı telefonları kullanmaları sonucunda günlük hayatında yapması gereken işleri yapmaması ve akıllı telefonu olmazsa olmaz görüp sürekli kontrol etmesidir (Dirik, 2016).

BÖLÜM II

KURAMSAL ÇERÇEVE

Bu bölümde bilgi ve iletişim teknolojileri, internet, siberaylaklık, sosyal medya, sosyal medya bağımlılığı, akıllı telefon ve akıllı telefon bağımlılığı kavramları hakkında açıklayıcı bilgilere yer verilmiştir.

2.1. Bilgi ve İletişim Teknolojileri (BİT)

İnsanlar yaşam sürelerince sosyal etkileşim içinde olma ve bilgi edinmeye ihtiyaç duyarlar. Bu ihtiyacı karşılamak için kullanılan en köklü ve eski yöntem ise hayatımızı birçok konuda kolaylaştıran iletişimdir. Teknoloji de hayatımızı kolaylaştıran bir diğer unsurdur. İnsanoğlunun yaşamını devam ettirmek ve ihtiyaçlarını karşılayabilmek için eski zamanlardan bu yana yaptığı aletlerin gelişimiyle beraber teknoloji de vazgeçilmez bir unsur haline gelmiştir (Vural ve Sabuncuoğlu, 2008).

Bilgi ve iletişim teknolojisi; bilgiye erişim ve bilginin yeniden şekillenmesi için yazılı, basılı, görsel ve duyuşsal kaynakların tümüdür. Bilginin toplanması, işlenmesi, depo edilmesi ve tüm bu depolanan bilgilerin kişiler arasında aktarılması olayına “Bilgi teknolojisi” adı verilmektedir (Tonta, 1999). BİT; telefon, televizyon, bilgisayar gibi bilgi paylaşımı yapılan donanımlar ve elektronik ortamlardan haberleşme sağlayan yazılımlar için kullanılan bir kavramdır (UNESCO, 2006). Atılğan (2006)’a göre BİT; bilginin düzgün ve gerçeği yansıtan bir şekilde ortaya konması, biriktirilmesi, ulaşılabilmesi ve karşı tarafa iletilmesi gibi imkânlarla olanak sağlayan iletişim ve bilgisayar teknolojilerinin genel adıdır.

BİT cihazları günümüzde hızla gelişerek ve yaygınlaşarak hayatımızı kolaylaştırmakta ve mesleki konularda yardımcı olmaktadır. Günümüzde en yaygın olarak kullanılan BİT cihazlarından bir tanesi de bilgisayardır. Bunun yanında günümüzde tabletler, akıllı telefonlar ve akıllı televizyonlar gibi çeşitli cihazların da kullanımı bir hayli fazladır. Bu cihazlar arasında bağlantı kurulması; resim, video, veri

gönderme ve sürekli iletişim içinde olunması internet sayesinde gerçekleşmektedir (Özel, 2013).

Günümüz okullarının vazgeçilmez bir unsuru olma yönünde ilerleyen BİT, kolay ve kalıcı öğrenme öğretme fırsatlarını ortaya çıkarmıştır. Eğitim ortamlarının teknoloji bakımından zenginleştirilmesi, öğretene ve öğrenene için daha dinamik ve etkileşimli bir eğitim öğretim ortamı oluşmasına olanak sağlamaktadır. Bu sayede kişisel ilgi ve becerilerinin farkına varma imkânı sağlanan öğrenciler, bilgilere ulaşma, bilgiyi üretme ve çevresiyle paylaşma gibi önem arz eden yaşam boyu öğrenme yeteneklerini geliştirmektedirler. Özetleyecek olursak teknoloji, öğrenmeye katkı sağlayan bir araç olarak etkilidir. Okulda yenileşme hareketlerinin en önemli parçası olan teknoloji, okulların sistemli bir şekilde gelişmesi için önemli sorumlulukları yerine getirmektedir (Saban, 2007).

Bilgi ve iletişim teknolojilerinin hızla ilerlemesi ve gelişmesine bağlı olarak web kullanıcılarının ihtiyaçları ve beklentileri artmaktadır. Geçmişten günümüze web teknolojilerinin gelişimine bakıldığında Web 1.0 tek yönlü bilgi aktarma işlemine sahip olup insanların ihtiyaçlarını tam olarak karşılayamamaktaydı. Web 2.0 teknolojisinin gelişmesi ile birlikte çift yönlü çevrim içi ortamların oluşması, insanların bilgiye daha kolay ulaşmasını ve daha iyi öğrenme ortamlarının oluşmasına imkan tanımıştır. (Kolbitsch ve Maurer, 2006). Günümüzde ise teknolojiden beklentilerin artması ile birlikte Web 3.0 ortaya çıkmıştır. Bu teknoloji insanların isteklerini karşılayan BİT cihazlarının içerik kontrolünü kendileri yapan bunun yanında BİT cihazlarına soru sorulabilen ve sorulan sorulara cevap alınabilen hale getirmiştir (Doğan ve Kesken, 2007).

2.2. İnternet

Türk Dil Kurumunda (TDK) internet kavramı “Bilgisayar ağlarının birbirine bağlanması sonucu ortaya çıkan, herhangi bir sınırlaması ve yöneticisi olmayan uluslararası bilgi iletişim ağı” olarak tanımlanmaktadır (TDK, 2019). İnterneti genel olarak tanımlamak gerekirse; İnternet, kullanıcılarının günlük yaşamlarını kolaylaştıran onlara hızlı bilgi erişimi ve birbirleri arasında iletişimi sağlayan bir iletişim aracıdır (Ceyhan, 2008). İnternet, ülkemizi ve tüm dünyayı kapsayan, her an

telefon ve bilgisayar gibi cihazlar ile erişim sağlanabilen, erişilmesi çok zor olan bilgilere bilgisayar yardımı ile ulaşan, birbirinden çok uzak olan kişilerin birbirleri ile sesli ya da görüntülü konuşma imkânı sağlayan bir teknolojidir (Gönül, 2002). Wingate (1997), interneti küçük bilişim ağlarının birbirlerine bağlanarak daha büyük bir bilişim ağı oluşması olarak tanımlamaktadır.

İnternet kelimesi İngilizcede ağlar arası çalışma anlamına gelen “internetworking” kelimesinden türemiştir (Herbig ve Hale, 1997). Bilgisayarlar arasında kurulmuş olan bu ağı işleten, idare ve kontrol eden bir otorite yoktur (Aktürk, Şahin ve Sünbül, 2008). İnternet, yapı olarak merkez bir bilgisayar üzerinden belli standartlar kullanarak diğer bilgisayarlarla bağlantı kurma, bu sayede de insanlar arasında iletişim kurmaya olanak sağlayan bir araçtır. (Ergenç, 2011). Çetin (2009) interneti, kişiler arasında günden güne artmakta olan bilgiye ulaşmak, üretmek ve üretilen bilgiyi diğer bireyler ile paylaşarak ortaya çıkan evrensel bir ağ olarak tanımlamıştır.

1990’lı yıllarda kamu kurumlarında kullanılmaya başlayan internet, sadece kişilerin birbirleri ile iletişimi için kullanılmayıp, akademik alanda da popüler olmuştur. Akademik olarak ilk önce mühendislik ve iletişim bölümlerine sonrada siyaset, psikoloji ve sosyoloji gibi birçok bölümün çalışma alanlarına girmiştir. İnternetin çok fazla kullanılması ona olan ilgiyi de arttırmış ve kullanıcılarının ihtiyaçlarına cevap veren bir ortam haline getirmiştir (Timisi, 2003).

Ülkemizde internet erişimine 1993 Nisan ayından itibaren başlanış olup ilk bağlantı Orta Doğu Teknik Üniversitesi’nden gerçekleşmiştir. Uzun yıllar boyunca ülkemizde 64 kbit/san. hızı olan bu hat kullanılarak özellikle akademik ortamlarda yaygınlaştırılmak için çaba sarf edilmiştir. 1994 yılında Ege Üniversitesi’nde de başarı ile bağlantı gerçekleştirilmiştir. Sonra sırası ile Bilkent Üniversitesi (Ekim 1995), Boğaziçi Üniversitesi (Kasım 1995) ve İstanbul Teknik Üniversitesi’nde (Şubat 1996) internet bağlantıları gerçekleşmiştir. 1996 Ağustos ayında ise Turnet çalışmaya başlamıştır. 1997 yılında isi akademik kuruluşların bağlantılarını sağlaması için ULAKNET çalışmaya başlamıştır. Böylelikle üniversitelerde internet erişim hızı ve kalitesi yükselmiştir. 1999 yılında Turnet’in yerini ticari amaçlı kullanımda TTNET adıyla yeni bir oluşum almıştır. 2000’li yılların başında ticari kuruluşlara TTNET,

akademik kuruluşlara ise ULAKNET üzerinde erişim imkanı sağlanmıştır. Ayrıca bu iki oluşumun aralarında hızlı bir internet erişimi bulunmaktadır (Semiramis-Sabancı, 2018).

Ülkemizde Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK)'nin 2018 yılında yaptığı hane halkı bilişim teknolojileri kullanım araştırmasının sonuçlarına göre; 2018 yılında Türkiye'de 16-74 yaş grubundaki kişilerin bilgisayar kullanımı %59.6 iken internet kullanımı %72.9 olmuştur. Erkeklerde bilgisayar kullanımı %68.6 iken internet kullanımı %80.4; kadınlarda bilgisayar kullanımı %50.6 iken internet kullanımı %65.5 olmuştur. 2018 yılında her 10 evden 8'inin yani hanelerin %83.8'inin internet erişimi olduğu ortaya çıkmıştır. 2018 yılında internete erişimini geniş bant ile sağlayan hanelerin oranı %82.5 iken hanelerin %44.5'i sabit geniş bant bağlantı (ADSL, kablolu internet, fiber vb.) ile internete erişim sağlamakta, %79.4'ü mobil geniş bant bağlantı ile internete erişim sağlamaktadır (TÜİK, 2018). Sonuç olarak ülkemizde ve dünyada bilgi ve iletişim teknolojilerinin artan bir hızda gelişmesi kullanım oranlarının da artmasında neden olmakta ve bunun neticesinde siberaylaklık gibi yeni kavramlar ortaya çıkmaktadır.

2.3. Siberaylaklık

Günümüzde okul ve iş yerlerinin çoğunda yapılan işler gereği bilgisayar, tablet, akıllı telefon gibi araçlar vasıtasıyla internete erişmek ve internet kullanımına ihtiyaç duyulmaktadır. Bazı durumlarda ise, kişiler resmi kurum olan okul ve iş yerlerinde internet erişimini kendi amaçlarına yönelik olarak kullanabilmektedir. Söz konusu bu durum siberaylaklık olarak tanımlanmaktadır. Siberaylık kavramını ilk olarak Lim (2002) araştırarak ortaya çıkarmıştır. Lim (2002) siberaylaklığı, kişinin bulunduğu kurumun internet bağlantısından faydalanarak, çalışma saatleri içerisinde işiyle alakası olmayan internet sitelerine katılma veya kendi amaçları doğrultusuyla oyun oynama, haber sitelerini ziyaret etme gibi faaliyetlerde bulunması olarak tanımlamıştır.

Birçok araştırmacı siberaylaklık kavramı hakkında araştırmalar yapmış, Blanchard ve Henle (2008)'de bu konu hakkında yaptığı tanıma göre, siberaylaklığı iki kademedede; "Minör" ve "Majör" olarak incelemiştir.

1. Minör: Bireylerin çalışma alanlarında e-postalarını kontrol etme, haberleri takip etme ve internet üzerinden alış veriş yapma etkinlikleridir.
2. Majör: Ciddi düzey olarak bilinen bu düzeyde ise bireylerin çevrim içi sohbet, anlık mesajlaşmalar, çevrim içi oyun oynama, pornografik sitelere girme ve video izleme gibi etkinliklerdir (Blanchard ve Henle, 2008).

Ugrin, Pearson ve Odom (2008) ise siberaylaklık kavramını bankacılık işlemleri, online oyunlar ve internet üzerinden çevrim içi mesajlaşma gibi günlük yaşamımızın boşuna harcadığı etkinlikler olarak tanımlamıştır. Bireylerin zamanlarını harcayan tüm bu etkinliklerin yapması gereken işi geciktirmesine ya da yapmamasına neden olmaktadır. Bu durum ise bireyin iş performansının da azalmasına neden olmaktadır.

Brubaker (2006) ise siberaylaklığın sadece iş yerlerinde olan bir durum olmadığını, okullarda ve eğitim verilen ortamlarda da ders dışı gereksiz internet kullanımlarının gerçekleştiğini ifade etmektedir. Bu konuda yapmış olduğu araştırmada, bilgisayar laboratuvarlarında öğrencilerin öğretmen ders anlatırken ders dinlemeyip, bilgisayarda ders dışı oyunlar, çevrim içi mesajlaşma veya farklı içeriklerle ilgilendikleri tespit etmiştir. Yaşanan bu durumun da öğretme-öğrenme sürecini olumsuz etkileyerek siberaylaklığın ortaya çıkmasına sebep olmaktadır.

Doorn (2011) Siberaylaklık kavramını literatürü derleyerek 4 kategoriye ayırmıştır. Bu durumlar;

1. Kişisel Gelişim Davranışı (Development Behaviour): Bu davranış siberaylaklık etkinliklerini bireyin kişisel gelişimine yarar ve beceri sağlayacağı bir etkinlik olarak görmektedir. Ayrıca gerçekleştirilen bu etkinliklerin gelecekte verimli bir şekilde kullanması olarak da tanımlanabilir (Belanger ve Slyke, 2002).
2. Kurtarma Davranışı (Recovery Behaviour): Bu davranış ise çalışan bireylerin iç rahatlığını dikkate almaktadır. Çalışanlar açısından siberaylaklık huzuru artırır, rahatlık ve mutluluk verir ve tüm bunlar çalışanlar için olumlu bir durum olmaktadır (Lim ve Chen, 2009).

3. Sapkın Davranış (Deviant Behaviour): Bu davranışta bireylerin istenmeyen davranış olarak tanımlanmaktadır (Weatherbee, 2010).
4. Bağımlılık Davranışı (Addiction Behaviour): Bu davranışın siberaylaklık sonucunda ortaya çıkan problemi bir davranış olduğu ifade edilmektedir. Çalışanların işlerini sevmemeleri, işten kaytarma ve tepki olarak da bu yolu seçtikleri bir durum olarak tanımlanmaktadır (Yellowlees ve Marks, 2007). Stanton (2002)'da bu durumu, çalışanlarda depresyona neden olan bir sonuç olduğunu ve çalışma performansını düşüreceğini söylemektedir.

Siberaylaklığa neden olan bir diğer konu ise; internetin çevrim içi sohbet amaçlı kullanılmasına imkân sağlayan sosyal medya araçlarıdır.

2.4. Sosyal Medya

2.4.1. Sosyal Medyanın Tanımı

Sosyal medya kavramını tanımlamak istersek “Sosyal” ifadesi; kişilerin düzenli bir şekilde yaşamını sürdürebilmeleri için diğer kişilerle iletişim kurmaları demektir. İnsanlar, ihtiyaçlarını ve duygularını açıklamak için iletişime ihtiyaç duymaktadırlar. “Medya” ifadesi ise geçmişten günümüze kadar kişilerin birbirleri ile iletişim kurmak için kullandığı araçların tümüdür. Geçmişe baktığımızda insanlar güvercin, davul, duman gibi araçlarla iletişim kurarken zamanla telgrafla, ardından radyo ve televizyonla iletişim kurmuşlardır. Son yıllarda teknolojinin hızlı bir şekilde gelişmesinin ardından insanlar cep telefonları ile iletişim kurulmaya başlamışlardır (Komito ve Bates, 2009). Şu anki teknolojiye bakıldığında ise tüm bu eski araçların yerini bilgi ve iletişim teknolojilerinin aldığı görülmektedir. Bilgisayar ile iletişim teknolojilerinin birleşmesi günümüzde iletişim araçlarının da gelişiminin hızla artmasına sebep olmaktadır (Büyükgebiz, 2018).

Sosyal medya kavramı web 2.0 teknolojisi ile hayatımıza girmiştir. İnternetin ilk kullanılmaya başladığı yıllarda web siteleri tasarımcılar tarafından üretilir ve kontrol edilirdi. Böylelikle tek yönlü bir bilgi aktarımı sağlanmış olurdu. Web 2.0 teknolojisine ilk olarak 2000’li yıllarda O’Reilly medya tarafından duyurusu yapılması üzerine geçiş yapılmıştır. Bu teknoloji sayesinde istenildiğinde kişilerinde aktif olarak

içerik hazırlama, paylaşım yapma ve diğer kullanıcılarla iletişim kurma imkanı elde etikleri görülmüştür. Elde edilen bu imkanlar çerçevesinde sosyal medya hakkında çok fazla bilgi sahibi olmayan kullanıcıların bile kişisel hesaplarından video, resim paylaşabildikleri ve uzaktaki kişilerle iletişim kurdukları görülmektedir (Çakır, 2018)

Literatüre bakıldığında web 2.0 teknolojisi ve sosyal medyayla kavramlarını açıklayan birçok tanıma ulaşmak mümkündür. Vural ve Bat (2010)'a göre web 2.0 teknolojilerinin getirmiş olduğu yeniliklerle insanların belirli amaçlar ve içeriklerle paylaşımlar yapabildikleri ve paylaşımlarını istediği gibi şekillendirip geri dönüt aldığı sanal ortamlara verilen addır. Sosyal medya, kullanıcıların birbirleri ile paylaşım yapmalarına ve bireysel ya da toplu içerikler oluşturmalarına olanak sağlayan sanal ortamdır (Yıldız, 2010). Çevrim içi ortamların yazı, resim, video ve ses kayıtlarının diğer kullanıcılara ya da topluluğa istenildiği gibi fikirlerinin aktarılması için oluşturulmuş ortamlara sosyal medya denir (Peltekoğlu, 2012). Sosyal medya internet kullanıcılarının birbirleri ile etkileşimli çevrim içi iletişim kurmalarına olanak sağlayan ve kişisel paylaşımlar ya da yorumlar yapılabilen sosyal ağ siteleri olarak tanımlanmaktadır (Büyükgebiz, 2018). Belin ve Yıldız (2011) ise sosyal medyayı çevrim içi sosyal ağlar olarak tanımlayıp; bu tanıma ek olarak, bireylerin hem toplumsal bağlarını sürdürme hem de yeni kişilerle bağlantı kurabilme tarafına da değinmiştir. Toprak ve diğerlerine (2009) göre ise sosyal medya, insanların ünlerini ve statülerini arttırdıkları, diğer kullanıcıların profillerini ve paylaşımlarını görebildikleri, onlara mesaj gönderebildikleri ve bu sayede de ikili ilişkilerin güçlenmesine olanak sağlayan bir araçtır.

Literatürdeki tüm bu tanımlar bir araya geldiğinde sosyal medya; bireylerin diğer kişilere kendilerini tanıtmaya, sosyal ağ ortamı kurma, diğer kişilerle iletişim kurma, yeni arkadaşlarla tanışma ve tüm bu kişiler ile video, fotoğraf ve profilini paylaşma olanağı sağlayan çevrim içi ortamlar olarak nitelendirilebilir.

2.4.2. Sosyal Medya Uygulamaları

Günümüzde sosyal medya uygulamalarının çok farklı sosyal ağ sitelerini kapsayan büyük ve geniş bir teknoloji olduğu görülmektedir. Bu uygulamaların büyük bir kısmı var olan arkadaşlar ile olan ilişkilerin sürekliliğini sağlarken diğer yandan

aktiviteler, eğlenceli ortamlar ve ortak ilgi alanları ile yeni arkadaşlıklar kurulmasına imkan sağlamaktadırlar. Bu durum sosyal ağ sitelerini farklı bir konuma taşımaktadır (Ergenç, 2011). Sosyal medya araçları sadece bireyler arasında ilişkiyi sağlamakla kalmayıp arama yapma, bilgi birikimi elde etme, oyun oynama gibi birçok aktiviteye de olanak sağlayarak neredeyse kişilerin tüm ihtiyaçlarını karşılayacak duruma gelmiştir (Tutgun-Ünal, 2015).

Sosyal paylaşım sitelerinin birçok kullanım amacı vardır. Facebook, Instagram, Twitter, Myspace gibi web 2.0 araçları profil oluşturulabilen, fotoğraf ve video gibi kişisel paylaşımlar yapılabilen, ikili ilişkilerde bulunulabilen ve yeni arkadaşlar edinilebilen bir platformdur. Youtube ise video paylaşılabilen, paylaşılan videoların tüm kullanıcılar tarafından izlenip takipçiler tarafından da beğenilip, yorum yapılabilen bir ortamdır. İş dünyasındaki kişilerin diğer kişilerle iletişim kurmasını ve bilgi alışverişini yapmasını amaçlayan web 2.0 aracı işe LinkedIn olarak bilinmektedir (Aktaş, 2017).

2.4.2.1. Facebook

Harvard Üniversitesi'nde öğrenci olan Mark Zuckerberg ve arkadaşları 2004 yılında Facebook'u kurmuştur. Kurulduğu ilk yıllarda sadece bu üniversite öğrencilerin kullanımına açıkken ilerleyen zamanlarda tüm insanların erişimine açılmıştır. 2019 yılı Mart ayı verilerine göre Facebook'un dünya genelindeki aylık aktif kullanıcı sayısı 2.38 milyar sınırına dayanmıştır (Socialbakers, 2019). Onaylanmış bir mail adresi ile kayıt olmak koşuluyla Facebook, üyeleri arasında iletişim kurmayı amaçlayan bir sosyal medya aracıdır. Kayıt olma ve kullanım kolaylığı sayesinde Facebook uygulaması, her yaşta insana hitap etmektedir. Ayrıca Facebook uygulamasının bu kadar yaygın olmasının bir diğer nedeni de birçok dilde kullanımının mevcut olması ve uygulamanın "Facebook ücretsizdir ve her zaman ücretsiz kalacaktır." sloganıyla yola çıkmasıdır (Ünlü, 2018).

Facebook uygulamasının dünyada bu kadar çok popüler olmasının yanı sıra, her millet ve kültürde farklı amaçlar dâhilinde kullanılmış veya yasaklanmıştır. Örnek verecek olursak Japonya, gençleri için tehlikeli gördüğü için Facebook'un kullanımını pek tercih etmemektedir. Meksika'da ise daha çok romantik ilişki bulma aracı olarak

kullanılırken İran ve Vietnam gibi ülkelerde de gereksiz ve zaman kaybı olarak görüldüğü için bu uygulama yasaklanmıştır (Ünlü, 2018).

2.4.2.2. Twitter

Teknolojinin gelişmesi ile birlikte ilgi çeken sosyal ağ sitelerinden biri de Twitter olmuştur. Günümüzde ünlü kişilerin ve siyasetçilerin en çok tercih ettiği ve siyasetin yapıldığı sosyal ağ sitesi konumundadır. Twitter, bir mikroblog ağ sitesidir. Kullanıcısına en fazla 140 karakterden oluşan metinlerle iletişim ve kullanım imkânı sağlayan yeni nesil sosyal medya aracıdır. Kullanan kişi tarafından atılan tweetler kullanıcının isteğine göre sadece seçtiği kişiler tarafından görülebilir ya da kişinin tercihinin göre herkese açık bir şekilde de paylaşılabilir. Twitter uygulamasında karşılıklı takipleşme ya da tek taraflı takip yapılabilir. Kendine özgü birçok terim vardır. Retweet, farklı bir kişi tarafından atılan tweeti özgün haliyle paylaşmak anlamına gelmektedir. Uygulamanın diğer bir popüler terimi olan hashtag ise seçilmiş bir konu hakkında kullanıcıların belirlemiş oldukları ortak bir kelime üzerinden paylaşımlar yapması demektir. Katılımcılar tarafından hashtaglerin çok kez paylaşılmasıyla konu, popüler hale gelir ve ilk 10 sıralamasına girmesine Trend Topic (TT) denir (Aktaş, 2017).

2.4.2.3. Instagram

Instagram, 2010 yılından itibaren kişilerin anılarını görsel bir şekilde sosyal medyada paylaşımlarına imkân sağlamıştır. Kendini yazılı metinlerle ifade etmek istemeyen kişiler tarafından kısa bir süre içinde çok beğenilen bir site haline gelmiştir. Kullanıcılar hem anılarını hem duygu ve düşüncelerini görsel şekilde paylaşabilme hem de anılarını kaydetme amacıyla Instagram uygulamasını kullanmaktadırlar (Aktaş, 2017). Instagram'ın kurucusu Kevin Systrom'dur. Facebook şirketi tarafından 21 Nisan 2012 tarihinde yaklaşık olarak 1 milyar dolara satın alınmıştır. Facebook şirketi Instagram'ı satın almadan önce 30 milyon kullanıcıya sahipken Facebook satın aldıktan sonra kullanıcı sayısı 2019 yılı itibariyle 1 milyar kullanıcıya ulaşmıştır (Wearesocial, 2019).

Instagram'ı kullanarak paylaşmak istediğiniz fotoğraf ve videolara filtreler ve yaratıcı araçlarla düzenlemeler ekleyebilirsiniz. Birden fazla fotoğrafı birleştirme, fon müziği

ekleyip slayt veya klipe dönüştürme imkânı da Instagram'ın kullanıcılarına sunduğu diğer özelliklerdendir (Semiramis-Sabancı, 2018). 2019 yılı Şubat ayı verilerine göre Instagram'ın günlük çevrim içi kullanıcı sayısı 894.9 milyon; kullanıcıların paylaşım sayısına baktığımızda da 40 milyarın üstünde paylaşım yapıldığı görülmektedir. Ayrıca genel olarak bakıldığında Instagram'da günlük 80 milyon yeni paylaşım yapılmakta ve kullanıcılarının %50.3'ünü erkekler, %49.7'sini de kadınlar oluşturmaktadır (Wearesocial, 2019).

2.4.2.4. Youtube

Youtube, 2005 yılında Steve Chen, Chad Hurley, San Mateo ve Jawed Karim tarafından video paylaşımı için kurulmuş bir sosyal ağ sitesidir. Youtube, Chad Hurley ve Steve Chen'in arkadaşlarıyla yaptıkları bir eğlence gecesinde çekmiş oldukları videoları eğlence için paylaştıkları bir ortam iken, Google tarafından 1.5 milyar dolara satın alınmasıyla popüler bir video izleme sitesi haline gelmiş ve her gün milyonlarca kişi tarafından ziyaret edilmektedir (Nakilcioğlu, 2007). 2019 yılı Şubat ayı verilerine göre Youtube dünyanın ikinci en büyük arama motoru konumunda ve Google'dan sonra en fazla trafik alan ikinci web sitesidir. Ayrıca, Youtube kullanıcıları kolektif olarak her yıl 46 bin yıla denk gelen içerik tüketiminde bulunurken; internet kullanıcıları video izlemek için başka sosyal ağlar yerine Youtube'u 4 kat daha fazla tercih etmektedirler (Webrazzi, 2019).

2.4.2.5. LinkedIn

2003 yılında kurularak iş arayan bireylerin kullanıma sunulan LinkedIn, iş arayan ile işverenin iletişim kurmasını sağlayan ve iş hayatına dair bilgilerin paylaşıldığı sanal bir ortamdır. Kullanıcıların kişisel bilgilerini, öz geçmişlerini bu platforma ekleyerek kendisine uygun çalışma alanları arayabilmekte, takip edebilmekte ve diğer iş imkânlarını görebilmektedir. Ayrıca bireyler diğer bireylerle özelden mesajlaşma ile iletişime geçme imkânına da sahiplerdir (Ünlü, 2018). Dünyada iş arayan kişilerin tercih ettikleri popüler bir sosyal ağ sitesi olan LinkedIn, 2016 yılında 26.2 milyar dolar karşılığında Microsoft'a satılmıştır. 2019 yılı Şubat ayı verilerine göre LinkedIn'in dünya genelindeki aylık aktif kullanıcı sayısı 604.4 milyon

olurken kullanıcıların %56'sını erkekler, %44'ünü de kadınlar oluşturmaktadır (Wearesocial, 2019).

2.4.2.6. Myspace

2003 yılında Tom Anderson tarafından kurulan Myspace, müzik ve video paylaşımı yapılan bir sosyal medya aracıdır. Çıktığı yıllarda popüler bir sosyal ağ sitesi olan Myspace, Facebook'un 2007 yılında yaygın olarak kullanılmaya başlamasından sonra popülerliğini yitirmiştir. 2005 yılında News Corporation medya grubu tarafından 580 milyon dolara satın alınmış ve 2006 yılında 100 milyon kullanıcı sayısına ulaşmıştır. Popülerliğini yitirmesinden dolayı 2010 yılında maddi krize uğrayarak Türkiye'de dahil olmak üzere birçok ülkede ofislerini kapatmıştır. 2011 yılında ise News Corporation şirketi 545 milyon dolar zararla Spesific şirketine 35 milyon dolar karşılığında satmıştır. Bu durumu News Corporation'un kurucusu olan Rupert Murdoch, Myspace'i "büyük bir hata" olarak değerlendirmiştir (Satıl, 2011).

2.5. Sosyal Medya Bağımlılığı

Literatüre bakıldığında sosyal medya bağımlılığı diğer davranışsal bağımlılık türleri gibi psikolojik bir sorun olarak görülmektedir. Sosyal medya, bir internet uygulaması olduğu için sosyal medya bağımlılığı da internet bağımlılığından farklı düşünülemez. Bunun için sosyal medya bağımlılığını açıklarken bağımlılık kavramına, internet bağımlılığına ve sonra sosyal medya bağımlılığına değinmek yerinde olacaktır.

Bağımlılık genel olarak bakıldığında, bir maddeyi kullanıp o maddeyi bırakamama ya da bir davranışı kontrol etmek istese de edememe şeklinde tanımlanmaktadır (Egger ve Rauterberg, 1996). Düvenci (2012) bağımlılık kavramını, bir aracın aşırı şekilde kullanılması sonucunda bilişsel ve duyuşsal olarak yaşanan rahatsızlıklar ve bu durumda bulunan bireylerin kendilerinin içinde bulunduğu bu rahatsızlığı gözlemleyememesidir. Bu rahatsızlık durumunu bireyin yakın çevresindeki kişilerin gözlemlemesi ve tedavi sürecinin başlaması gerekir.

Bağımlılık denildiğinde ilk akla gelen sigara, alkol, uyuşturucu gibi birçok maddeyi kullanma eylemi gelmektedir. Bu bağımlılık türüne zararlı madde bağımlılığı

denir. Ancak bağımlılık sadece zararlı madde bağımlılığı değildir ve fiziksel olarak bir maddeye dayanmayan pek çok davranışsal bağımlılık türü de mevcuttur. Yiyecek-içecek bağımlılığı, alışveriş bağımlılığı, televizyon bağımlılığı, bilgisayar bağımlılığı, oyun bağımlılığı, internet bağımlılığı, sosyal medya bağımlılığı, akıllı telefon bağımlılığı gibi birçok bağımlılık türü davranışsal bağımlılığa örnek gösterilebilir (DiMaggio, Hargittai, Neuman ve Robinson, 2001; Griffiths, 1999; Kim ve Kim, 2002).

Günümüzde yaygın bir şekilde kullanılan internet, çocukların ve gençlerinde de bağımlılık yapacak derecede vazgeçilmezi haline gelmiştir. Genel anlamda bakıldığında internet gençler için bilinçli kullanıldığında çok faydalı bir ortamdır. Bu yüzden ailelerin eğitim başta olmak üzere, eğlence ve iletişim aracı olarak interneti doğru ve etkin bir şekilde kullanmaları için çocuklarına sunmak istedikleri görülmektedir (Canberk ve Sağiroğlu, 2007). Bu durum, bilgisayar ve internetin neredeyse tüm evlerde olmasına yol açarken diğer taraftan da farklı problemlerin ortaya çıkmasına sebep olmaktadır. Küçük yaştan itibaren etkin bir şekilde kullanılan internet, her zaman faydalı olmamakta, uygun olmayan içerikler çocukların sağlıklı gelişimine engel olmaktadır (Yüksel ve Baytemir, 2010).

İnternet bağımlılığı kavramını ilk olarak ortaya atan Young (1996), interneti çok kullanan insanlarda yaptığı araştırmalar sonucunda DSM-IV’de ifade edilen kumar bağımlılığı sonuçlarını internet kullanımına da uyarlamıştır. Young, kumar bağımlılığı tanı ve kriterlerini incelemiş ve bu inceleme sonucunda internet kullanımına uyarlamıştır. Young, davranışsal bir dürtü bozukluğu tespit etmiş ve ilk tanı ve kriterlerini yani “internet bağımlılığı” kavramını ortaya çıkarmıştır (Greenfield, 1999).

Griffiths (2000)’e göre, insanların interneti çok fazla kullanması internet bağımlısı olduğunu göstermemektedir. İnternet, diğer bağımlılıklara ortam hazırlayan bir araç olarak çok fazla kullanılmaktadır. Grohol (1999) ise internet bağımlılığını diğer bağımlılıklardaki gibi insanın içinde bulunduğu duygusal durumları dengede tutmak ve stresi azaltmak için başvurdukları bir araç olarak açıklamaktadır.

İnsanların internet başında geçirdikleri zaman, günlük işlerini aksatma, uyku vakitlerinin kısılması gibi sorunlar bireylerin internet bağımlısı olduğunu tam anlamı ile yansıtmasa da internet bağımlılığı eğilimine sahip olduğunu göstermektedir (Tutgun-Ünal, 2015). Young (1999)'ın yapmış olduğu bir araştırmada da insanların internet başında geçirdikleri zamanın internet bağımlılığını belirleyen bir faktör olmadığı ancak, gerçekten internet bağımlısı olan bireylerin haftada 40-50 saatini internette geçirdiği ifade edilmektedir. Buna ek olarak, internet bağımlısı olarak adlandırılan kişilerin tek oturmada 20 saat internet başından kalkmayacak şekilde oturdukları tespit edilmiş ve bunun neticesinde ise uykuda geçirmesi gereken vakti internet başında geçiren kullanıcıların uyku bozukluğu sorunları yaşadığı ifade edilmiştir.

Chou ve Hsiao (2000) internet bağımlısı olan insanları bazı koşullara göre maddeler halinde belirlemiş ve bu kişileri internet bağımlısı olarak düşünmüşlerdir. Bu koşullar şunlardır;

- Bireyin hayatındaki en önemli yeri internet alırsa ve düşünmesinde baskın konuma gelirse
- İnternet “gerçek dünyadan kaçış” gibi görülürse
- Çok uzun süre çevrim içi aktif olarak internet başında geçirilirse
- Sosyal paylaşım sitelerinde her an çevrim içi olmadıklarında, kendilerini mutsuz ya da rahatsız hissederlerse
- İnternet kullanımı ailelerinden, çevresindeki insanlardan, hayatındaki diğer çalışmalardan veya uykuya ayırdıkları zamandan daha değerliyse
- İnternet kullanımlarını azaltmaya çalıştıkları halde olmuyor, bir süre sonra yine eski kullanım sürelerine geri dönüyorlarsa bu kullanıcıların internet bağımlısı olduğu düşünülebilir (Balcı ve Gülnar, 2009).

İnternet bağımlılığı her yaştan ve gruptan bireyin ortak problemi olmasına karşın, bağımlıların çoğunu erkeklerin ve gençlerin oluşturduğu söylenmektedir (Gonzalez, 2002). İnternet bağımlılığı, psikiyatrik bir hastalık olduğunu savunan bazı kişilerce ele alınmış ve internet bağımlısı olan hastalara tedaviler uygulanmıştır.

Uygulanan tedavilerin sonucunda ise olumlu sonuçlar alınmıştır (Köroğlu ve diğ., 2006; Murali ve George, 2007; Young ve Rodgers, 1998).

Literatür incelendiğinde sosyal medya bağımlılığının da bir tür internet bağımlılığı olduğu kabul edilmektedir. Sosyal medya farklı uygulamalar ve içeriklerle gün geçtikçe bireyleri kendisine çekmektedir. Sosyal ağ sitelerine artan ilgi, sosyal medyayı adeta hayatın bir parçası konumuna getirmiştir. Sosyal medyanın fazla kullanılması, bağımlılık yapma potansiyelinin olduğunu göstermektedir (İliş, 2018). Otrar ve Arğın (2014)'a göre, çok fazla sosyal ağ sitelerinde vakit geçirmek sosyal medya bağımlılığı kavramını açıklamaktadır. Sosyal ağ sitelerini çok fazla kullanan bireyler bu sitelere erişemediklerinde ya da girmediklerinde kendilerini rahatsız hissetmektedir. Tüm bunlar neticesinde ise bireyin hayattan ve günlük işlerden uzaklaştığı görülmektedir. Chou, Condron ve Belland (2005)'e göre internette veya sosyal ağ sitelerinde geçirilen çevrim içi boş zaman, bireyin sosyal medya kullanım miktarının aşırı derce fazlalaşmasına ve bireyin sosyal medya bağımlısı olmasına neden olmaktadır. Wilson, Fornasier ve White (2010), sosyal medya bağımlılığını, günde en az dört sefer sosyal ağ sitesi kullanarak uzun süre vakit geçirmek olarak tanımlamaktadır.

Literatürde yapılan çalışmalar sosyal medya kullanıcılarının gün geçtikçe kullanımının ve bu kullanım süresinin arttığını, bu duruma bağlı olarak da sanal ortamları gerçek yaşam gibi gördükleri tespit edilmiştir. Bireylerin sosyal ağ sitelerini gerçek yaşam gibi görmekle kalmayıp bazen bu ortamlarda ihtiyaçlarını karşılamaya çalıştıkları yeni bir dünyanın varlığına ve sanal ortamla gerçek yaşam arasındaki sınır ayırımını yapamadıkları da gözlemlenmektedir (Vural ve Bat, 2010). Yapılan araştırmalara göre Türkiye, sosyal medya kullanım süresi bakımından dünya genelinde %95,7'lik bir oranla beşinci sırada yer almaktadır. Bu sonucun Avrupa ortalamasının bile üstünde olduğu görülmektedir. En çok kullanılan sosyal medya sitelerinin de Facebook ve Twitter olduğu belirlenmiştir. Dünya geneline baktığımız zaman Facebook'un kullanıcı sayısı 2.38 milyarken, Türkiye'de ise 43 milyon üyesi bulunmaktadır (Wearesocial, 2019). Twitter'in ülkemizdeki kullanıcı sayısı ise 9 milyona yakındır. Ayrıca video izleme konusunda da (Youtube, vb.) kullanıcı sayısı bakımından dünyanın ikinci ülkesi Türkiye olarak gözlemlenmiştir (Wearesocial,

2019). Türkiye’de yapılan araştırmalara göre sosyal medya kullanım oranının %5’ini 13-17 yaş arasındaki, %24’n ise 18-24 yaş aralığındaki ergenlerin oluşturduğu grlmştir (Socialbakers, 2019). Bu verilerden yola çıkılırsa ülkemizdeki lise çağındaki gençlerin sosyal medya kullanım oranının oldukça yüksek olduğu görülmektedir.

2.6. Akıllı Telefon

Hızlı bir şekilde gelişen bilim, beraberinde teknolojinin de gelişmesine ve ilerlemesine olanak sağlamaktadır. Teknolojik gelişmeler sayesinde televizyon, bilgisayar, cep telefonu ve akıllı telefonlar hayatımızda önemli bir yer edinmiştir. Özellikle akıllı telefonlar her an ihtiyaç duyulacak bir konuma gelmiştir ve büyüğünden küçüğüne her kesimden insanın vazgeçilmezi olmuştur (Yücelten, 2016). 1800’l yılların sonlarında radyo iletişiminin bir devamı niteliğindeki cep telefonları, 1890’lı yıllardan sonra Maxwell, Hertz ve Hughes’in yapmış olduğu radyo sinyalleri çalışmalarına dayanmaktadır. Maxwell, Hertz ve Hughes’in yapmış olduğu çalışmalar, uzak mesafelere sinyaller göndererek başlamıştır. İlk radyo mesajı ise Marconi tarafından İngiltere’den Kanada’ya gerçekleşmiştir (Ling, 2004). Geleneksel telefonlar ise 1945 yılından sonra gelişmeye başlamıştır. İnsanlar telefonda sadece bir kişi ile grşebiliyorken Bell Labs 1947 yılında yapmış olduğu çalışmalar neticesinde birden fazla hattı birden fazla insanın kullanmasını sağlayarak telefon kullanımının artarak gelişmesine neden olmuştur (Humphreys, 2007).

Cep telefonunun ilk olarak icat edilme fikrini Richard Frenkiel ve Joel Engel 1947’de sunmuşlardır. Sunulan bu fikirden sonra sadece araçlarda kullanılan ve yakın yerler arası iletişim kurmamıza olanak sağlayan araç telefonları icat edilmiştir. İlk cep telefonunu ise 1973 yılında Martin Cooper icat etmiştir. İlk cep telefonu oldukça büyük ve ağırken ilerleyen yıllarda daha kibar ve hafif bir şekilde üretilmeye başlanmıştır (Yücelten, 2016). İlk üretilen cep telefonları bireylerin birbirleriyle konuşma ve kısa mesaj ile iletişim kurmaları için kullanılabilmekteydi. Hem teknolojinin gelişmesi hem de telefon üreten firmaların rekabetlerinin artması ile cep telefonunun özellikleri artmaya başlamıştır. Böylelikle cep telefonları sadece iletişim için değil, oyun oynamak, fotoğraf ve video çekebilmek için kamera gibi pek çok özelliğin eklenmesiyle çok fonksiyonlu hale getirilmiştir. Her cep telefonu üreten

firma yeni bir model sundukça diğer rakip firmalar bir tık daha üstünü araştırıp, üreterek cep telefon teknolojisinin hızla gelişmesine sebep olmuşlardır. Şüphesiz bu alanda yapılan en büyük gelişme akıllı telefonun üretilmesi olmuştur (Yücelten, 2016).

Günümüzde kullanılan akıllı telefonlar önceden kullanılan cep telefonlarına kıyasla daha gelişmiştir. Bireylerin yaptıkları işleri kolaylaştırmakta, internet hizmeti sunmakta, uygulama hizmetleri sunmakta ve çeşitli işletim sistemi çeşitleri ile insanların ihtiyaçlarını karşılamaktadır. Aynı zamanda bu yeni nesil telefonlar aynı anda birçok uygulamayı kullanma imkânının yanında, gelişmiş bağlantı imkânları GPS, 3G, Wi-Fi ve Bluetooth gibi birçok gelişmiş hizmetlerde sunan cihazlar olarak adlandırılmaktadır (Yurdağül, 2011).

İlhan (2008)'a göre bireylerin her an her yerde kullandıkları teknolojik bir cihaz olan akıllı telefonlar, eski telefonlara göre çok fazla olanak sunmaktadır. Akıllı telefonlar istenildiğinde internete bağlanma, kolaylıkla bilgi paylaşma gibi birçok olanağın her an bireylerin yanında olmasını sağlamaktadırlar. Akıllı telefonlarla kullanıcılar istedikleri anda bilgisayarla bağlantı kurabilir ve veri alış-verişi gerçekleştirebilirler. Yani her an kullanıcıların yanında olan bu akıllı telefonlar insanların bir vazgeçilmezi olmuştur. Humphreys (2005)'e göre cep telefonları sadece iletişim amaçlı değil internet, resim, video, yer paylaşımı gibi pek çok amaçla kullanılmakta ve insanların hayatlarında giderek büyük bir yer edinmektedir.

We Are Social ve HootSuite tarafından 2019 yılında yayınlanan Türkiye Dijital Raporu'na göre yetişkinlerin %98'i cep telefonu kullanırken, bu kişilerin %77'si akıllı telefonları tercih etmektedir. Türkiye nüfusunun %68'i internete akıllı telefonlar aracılığıyla bağlanmakta ve internete bağlanan kişilerin %84'ü interneti her gün kullanmaktadır. Türkiye nüfusunun %53'ü sosyal medyayı cep telefonları aracılığıyla kullanmakta ve sosyal medyada günlük geçirdikleri ortalama süre 2 saat 46 dakikadır. Türkiye'deki akıllı telefon kullanıcılarının aktivitelerine bakıldığında ise %89'u mesajlaşma, %93'ü video izleme, %72'si oyun oynama, %68'i mobil bankacılık ve %75'i de harita uygulamasını kullanmak amacıyla akıllı telefon kullanmaktadırlar (Wearesocial, 2019). Erkovan (2015)'in yaptığı bir araştırmaya göre de kullanıcıların akıllı telefonları kullanım alanlarının en çok internet erişimi ve arama yapmak için olduğu tespit edilmiştir. Aynı zamanda sosyal medya, gazete, dergi ve habere dayalı

uygulamalar sayesinde çevresinde ve yaşadığı ülkede olup bitenden haberdar olmaları da yer almaktadır.

Tüm dünyada olduğu gibi Türkiye’de de en popüler teknolojik araç akıllı telefonlardır. GfK (Growth from Knowledge) verilerine göre, dünyadaki akıllı telefon satışlarının 2016 yılında 2015 yılına oranla %6.6 büyüme ile 1.4 milyar adet olduğu görülmüştür. Yine GfK verilerine göre Türkiye’de ise 2016 yılında 12.6 milyon adetle 2015 yılına göre daha fazla cep telefonu satışı olduğu görülmüştür (GfK, 2017).

2018’de “Hane Halkı Bilişim Teknolojileri Kullanım Araştırması” verilerine göre ülkemizde internet erişimlerinin %79.4’ünün cep telefonu ile gerçekleştiği görülmektedir (TÜİK, 2018). Cep telefonlarının donanım açısından her geçen gün daha da nitelikli hale gelmesi onları günlük hayatın vazgeçilmezleri haline getirmektedir. Uluslararası Veri Şirketi (IDC) Worldwide Quarterly Mobile Phone Tracker’ın yaptığı tahmine göre, akıllı telefon gönderilerinin 2017 yılında 1.5 milyarken 2021 yılında bu sayının 1.7 milyar adet olması öngörülmektedir (IDC, 2017).

Auter (2016) yapmış olduğu bir araştırmada üniversite öğrencilerinin haftalık 10.5 saat akıllı telefon kullandıklarını gözlemlemiştir. Araştırmada, bu öğrencilerin akıllı telefon kullanım süresi içinde çoğunlukla sosyal medyada vakit geçirdikleri ifade edilmiştir. Akıllı telefonlar her durumda hayatımızı kolaylaştırırken bazı durumlarda da olumsuz etkilemektedir. Akıllı telefonların hayatımıza girmeleri ile birlikte büyükten küçüğe herkesin aşırı şekilde kullanması akıllı telefon bağımlılığının ortaya çıkmasına neden olmuştur (Süler, 2016).

2.7. Akıllı Telefon Bağımlılığı

Günümüzün en çok kullanılan mobil teknolojilerinden olan akıllı telefonlar hayatı kolaylaştırmanın yanında aşırı kullanıldıkları durumda da bireylerin günlük yaşantısını olumsuz yönde etkileyecek düzeyde bağımlılık yaratmaktadır. Akıllı telefon kullanımının kısıtlanması durumu ise bireylerde sinir ve stres yapmakta ve akıllı telefonu kullanmaya yoğun bir şekilde istek uyandırmaktadır. Süler (2016)’e göre akıllı telefon bağımlılığı, kimyasal bir madde olmamasına rağmen akıllı telefonun kullanılmaması durumunda kişiye rahatsızlık hissi veren bir tür bağımlılıktır. Bu

durum literatürde “problemlı mobil telefon kullanımı”, “mobil telefonun aşırı kullanımı”, “akıllı telefon bağımlılığı” olarak karşımıza çıkmaktadır.

Meral (2017)’e göre akıllı telefonun kontrolsüz ve çok fazla kullanılması sonucunda kullanan kişilerin hem sosyal ilişkilerine, hem de kendi psikolojilerine olumsuz yönde etki eden bir bağımlılık ortaya çıkmaktadır. Lin ve diğerleri (2014) akıllı telefon bağımlılığı kavramını bir tür teknoloji bağımlılığı olarak görmektedir. Arısoy (2009) ise teknolojik bağımlılıkları BİT cihazlarında oyun oynandığında aktif bağımlılık olarak, televizyon izlendiğinde ise pasif bağımlılık olarak görmektedir. Sevgi (2013) akıllı telefon bağımlılığını akıllı telefonun sürekli kontrol edilmesi, akıllı telefonda uzak kalamama ve bunların sonucunda da aşırı şekilde akıllı telefon kullanımına bağılı olarak uykusuz kalma, uyku kalitesinin azalmasına bağılı yorgunluk olarak tanımlamıştır.

Kwon ve diğerleri (2013) akıllı telefon bağımlılığının internet bağımlılığından etkilenecek araştırılan, davranışsal bir bağımlılık olduğunu söylemiştir. Aynı şekilde Young (2006)’a göre de, akıllı telefon bağımlılığı, internet bağımlılığı ile benzer ve ilişkilidir. Ayrıca, internet bağımlılığını ölçmede kullanılan ölçeklerin, akıllı telefon bağımlılığını da ölçtüğünü söylemektedir. Akıllı telefonun avantajlarından bir tanesi de her an her yerde internete bağlanabilme imkânı sunması olmasına rağmen bu durum bağımlılığın oluşmasına doğal olarak bir ortam hazırlamaktadır. İnsanlar akıllı telefonları sayesinde yalnız kalmayıp, gerçeklerden kaçabilmektedir. Bu durumun kontrolsüz bir şekilde sürekli yaşanması bağımlılığın belirtileri olarak gösterilmektedir. Bu durum bireyin özgüveninin düşmesine ve sosyal becerilerinin azalmasına ve buldukları ortamlarda sürekli telefon ile ilgilenme istekleri toplum gözünde hoş olmayan bir durum olarak görülmektedir (Atıcı, 2017).

Akıllı telefon bağımlısı olan kişilerde boyun ağrıları başta olmak üzere diğer bazı fiziksel ağrılar, fiziksel ve sosyal etkinliklerde azalma, yalnızlık ve depresyon gibi birçok rahatsızlığın olduğu gözlemlenmektedir (Güzeller ve Coşguner, 2012; Haug, Castro, Kwon, Filler, Kowatsch ve Schaub, 2015; Lepp, Barkley, Sanders, Rebold ve Gates, 2013; Şar, 2013; Takao, Takahashi ve Kitamura, 2009; Tan, Pamuk ve Dönder, 2013; Thomée, Harenstam ve Hagberg, 2011; Yen ve diğ., 2009).

Akın (2018)'in yapmış olduğu bir araştırmada, akıllı telefon kullanan bireylerin %77'sinin telefonlarını kontrol ettikleri, etmedikleri zamanda ise bir parçalarının eksik kalmış gibi telaşlandıkları belirtilmiştir. Çalışmada akıllı telefonların günün her anında (yemek yerken, yatakta yatarken, tuvaletyken, araba kullanırken vb.) kullanıldığı ifade edilerek çalışmaya katılan kılı telefon kullanıcılarının %50'sinin yemek yerken, %75'inin yatakta yatarken, %10'unun tuvaletyken ve %20'sinin de araba kullanırken telefonlarını ellerinden bırakmadıkları ifade edilmiştir. Aynı çalışmada akıllı telefon bağımlısı kişilerin bir haftalık telefonlarını bırakmaları için nelerden vazgeçebilecekleri sorulduğunda 'tatlı, çay ve çikolata' dedikleri bu cevaplardan da öte %9'luk bir kesim ise eşinden veya sevgilisinden vazgeçebileceğini belirtmiştir.

Akıllı telefon kullanımındaki artışın nedenleri arasında gösterilebilecek bir diğer unsur da internet hızındaki artıştır. 01 Nisan 2016 yılında Türkiye'nin 4.5G kullanımına geçmesiyle birlikte aynı yılın ikinci çeyreğine bakıldığında internet kullanımının iki kat arttığı görülmektedir. Bu dönem içerisinde 1.9 gigabayt olan kullanım oranı 3.4 gigabayta yükselmiştir ve toplamda 38.6 milyon kullanıcı 4.5G kullanmaya başlamıştır. Ayrıca cep telefonu ile sesli arama süresi bakımından bakıldığında da ülkemiz, 2016 yılı ikinci çeyreği içinde 426 dakika ile daha önceki yıllarda olduğu gibi Avrupa ülkeleri arasında birinci sırada yer almaktadır (Kuyucu, 2017).

Akıllı telefon bağımlılığının gençlerde ortaya çıkmasında etkisi olan bir başka durum ise ailelerin çocuklarına karşı olan tutumudur. Ailelerin çocuklarını kontrol etmemesi ya da bilinçsiz bir şekilde baskı kurması çocukların bir kaçış olarak internet ortamlarını görmelerine ve saygısı düşük, sosyal ilişkiler konusunda problem yaşayan, sanal ortamlarda sürekli birileri ile irtibat kurmak isteyen birer birey konumuna getirmektedir (Singh, Chopra ve Kaur, 2014).

BÖLÜM III

İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Çalışma kapsamında siberaylaklık ile ilgili yapılan araştırmalar, sosyal medya bağımlılığı ile ilgili yapılan araştırmalar ve akıllı telefon bağımlılığı ile ilgili yapılan araştırmalar olmak üzere üç farklı literatür taraması yapılmıştır.

3.1. Siberaylaklık ile İlgili Yapılan Araştırmalar

Ülkemizde ve yurt dışında siberaylaklık ile ilgili birçok araştırma yapılmıştır. Bu çalışmalardan birisinde Tanrıverdi ve Karaca (2018), gençlerin ders işlerken veya ders çalışırken yapmış oldukları siberaylaklığı ve bilişsel kapılmayı çeşitli değişkenlere göre incelemişlerdir. Araştırmaya İstanbul'da eğitim görmekte olan 286'sı erkek 241'i kız olmak üzere toplamda 527 öğrenci katılmıştır. İlişkisel tarama modeli kullanılarak öğrencilerin kişisel bilgilerinin yer aldığı "Bilişsel Kapılma Ölçeği" ve "Siberaylaklık Etkinlikleri Ölçeği" kullanılarak hazırlanmış bir anket uygulanmıştır. Anket sonuçlarına bakıldığında, öğrencilerin bilişsel kapılma ile siberaylaklık düzeylerinde bilgisayar-akıllı mobil cihaz değişkenlerinin etkileşimine göre anlamlı bir fark tespit edilirken cinsiyet-sınıf, günlük internet kullanımı-anne baba kısıtlaması değişkenlerinde anlamlı bir fark tespit edilememiştir.

Lavoie ve Pychyl (2001) yapmış olduğu çalışmasında katılımcıların internetteki çevrim içi olarak geçirmiş oldukları siberaylaklık yapacak boş vakitlerini farklı değişkenlere göre incelemişlerdir. Araştırmaya Kuzey Amerika'da yaşayan 198'i kadın 110'u erkek olmak üzere toplam 308 kişi katılmıştır. Araştırma verilerini toplamak için anket kullanılmıştır. Araştırma sonuçlarına bakıldığında araştırmaya katılan kişilerin sanal ortamları güzel vakit geçirmek, sıkılmamak, streslerinden kurtulmak ve bilgili olmak için kullandıklarını tespit etmişlerdir.

Gezgin, Kamalı-Arslantaş ve Şumuer (2018) çalışmalarında, mesleki ve teknik lisede eğitim görmekte olan öğrencilerin siberaylaklık düzeylerini çeşitli demografik değişkenlere göre incelemişlerdir. Araştırmanın çalışma grubunu bilişim teknolojileri alanında okuyan 145 lise öğrencisi oluşturmuştur. Araştırmaya katılan öğrencilerin

meslek derslerinde bilgisayar laboratuvarlarında bilgisayar ve akıllı telefon kullanımları serbest bırakılmıştır. Araştırmada öğrencilerin kişisel bilgilerini öğrenmek için kişisel bilgi formu, siberaylaklık seviyelerini öğrenmek için de siberaylaklık ölçeğinden yararlanılarak bir anket uygulanmıştır. Sonuçlar incelendiğinde öğrencilerin siberaylaklık düzeylerinde cinsiyet ve öğrenim görülen sınıf açısından anlamlı farkın olmadığı görülmüştür. Ders anında yoğun bir biçimde kullanılan cihaz türü bakımından bakıldığında ise öğrencilerin siberaylaklık düzeylerinde anlamlı bir farkın olduğunu tespit etmişlerdir. Ayrıca siberaylaklık seviyelerinin sosyal medyadaki hesap sayısı ve sosyal medyayı kontrol etme sıklığı bakımından incelendiğinde de anlamlı bir şekilde farklılaşmanın olduğu tespit edilmiştir.

Blanchard ve Henle (2008) yapmış olduğu çalışmasında, lisansüstü eğitim görmekte olan 222 öğrencinin siberaylaklık düzeylerini ortaya koymak için siberaylaklık kavramını iki bölümde incelemiştir. İlk bölüm önemsiz görülen siberaylaklık, ikinci bölüm ise ciddi siberaylaklık davranışdır. Gerçekleştirilen araştırma sonucunda ise dış kontrol odaklarının hem önemsiz siberaylaklık hem de ciddi siberaylaklık davranışlarını yordayıcı olduğunu tespit etmiştir.

Genç ve Tozkoparan (2017) yapmış oldukları çalışmalarında öğrencilerin bilgisayar laboratuvarlarında gerçekleştirilen derslerde siberaylaklığa yönelme sebeplerini belirlemek için bir ölçek geliştirmişlerdir. Araştırmacılar ölçek maddelerini oluştururken literatürden yararlanmışlar ve ayrıca uzman görüşü almışlardır. Araştırmanın çalışma grubunu 2014-2015 yıllarında Fırat Üniversitesi'nde öğrenim görmekte olan öğrenciler oluşturmuştur. Birinci uygulamada 70'i erkek 92'si kız olmak üzere toplam 162 öğrenci, ikinci uygulamada ise 223'ü kız, 254'ü erkek olmak üzere toplam 477 öğrenci katılım sağlamıştır. Üçüncü uygulamada ise 20'si kız 24'ü erkek olmak üzere 44 öğrenciye geliştirilen ölçek iki hafta arayla uygulanmıştır. Ölçeğin Cronbach's Alfa güvenirlik katsayısı .83 olarak bulunmuştur. Çalışmada sonuç olarak, bilgisayar laboratuvarlarındaki siberaylaklığı ölçecek 11 maddeli 5'li Likert tipinde bir ölçek literatüre kazandırılmıştır.

Garrett ve Danziger (2008) yapmış oldukları bir çalışmada kamu ve özel sektör çalışanlarının siberaylaklık düzeylerini çeşitli değişkenlere göre incelemiştir.

Araştırmaya Amerika’da yaşamakta olan kamu kuruluşunda ve özel sektörde çalışan 1024 kişi katılmıştır. Araştırma sonuçlarına bakıldığında siberaylaklığın cinsiyet açısından anlamlı düzeyde farklılaşmadığı ancak, kadın çalışanların erkeklere göre daha az siberaylaklık gösterdikleri tespit edilmiştir. İş yerlerindeki çalışanların kıdemlerine göre siberaylaklıkları incelendiğinde ise yüksek kıdemlilerin düşük kıdemlilere göre daha fazla siberaylaklık davranışı gösterdikleri tespit edilmiştir.

Tozkoparan ve Kuzu (2019) öğretmen adaylarının günlük hayatta yaşanan gelişmeleri kaçırma korkularını ve bilgisayar laboratuvarlarında yaptıkları siberaylaklık davranışları arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. Araştırmaya Türkiye’nin çeşitli illerinde bulunan eğitim fakültelerinden 62’si erkek, 79’u kız olmak üzere toplam 141 üniversite öğrenci katılmıştır. Araştırmada betimsel tarama modeline göre yürütülmüştür. Araştırmanın verileri kişisel bilgilerin, gelişmeleri kaçırma korkusu ölçeğinin ve siberaylaklık etkinlikleri ölçeğinin yer aldığı bir anket formu aracılığıyla toplanmıştır. Ölçeklerden elde edilen veriler çeşitli analiz yöntemleri ile incelenmiş ve sonuç olarak günlük hayattaki gelişmeleri kaçırma korkusunun orta seviyede olduğu ve bu durumun cinsiyete göre farklılık göstermediği görülmüştür. Öğretmen adaylarının siberaylaklık düzeylerinin ise ortalamanın üstünde olduğu ve cinsiyete göre anlamlı düzeyde farklılaştığı tespit edilmiştir. Öğretmen adaylarının siberaylaklık ve gelişmeleri kaçırma korkusu seviyelerinin ise öğrenim gördükleri üniversiteye göre değişmediği tespit edilirken, gelişmeleri kaçırma korkusu ve siberaylaklık düzeyleri arasında anlamlı bir ilişkinin olduğu tespit edilmiştir.

Galluch ve Thatcher (2007) yapmış oldukları çalışmalarında, internet teknolojilerinin sınıf ortamında uygun ve uygun olmayan kullanımlarını incelemişlerdir. Araştırmaya 353 üniversite öğrencisi katılmış ve bu öğrencilere anket uygulanarak araştırmanın verileri toplanmıştır. Araştırmacılar, araştırma kapsamında oluşturdukları yapısal eşitlik modelini kısmi en küçük kareler yaklaşımını kullanarak deneysel olarak test etmişlerdir. Analiz sonucunda sübjektif normların siber-durgunluk niyetine; algılanan kullanım kolaylığının ve algılanan yararlılığın ise davranış niyetine katkıda bulunduğunu bulmuşlardır. Bunun yanında bilişsel kapılmanın, hem uyumsuz hem de uyumlu davranış için önemli bir belirleyici olduğu ortaya çıkmıştır.

Şenel, Günaydın, Sarıtaş ve Çiğdem (2019) çalışmalarında eğitim ortamlarındaki siberaylaklığın nedenlerini ve yordayıcılarını ortaya çıkarmak için üniversitede eğitim görmekte olan 77'si kız ve 47'si de erkeklerden oluşan toplam 124 öğrenci grubuna siberaylaklık ölçeğini uygulamışlar ve öğrencilere niçin böyle bir davranış sergilediklerini sormuşlardır. Çeşitli analizlerle elde edilen bulgulara göre araştırmaya katılan öğrencilerin ders esnasında sosyal medyada veya ikili ilişkilerde bulunmak için birileri ile mesajlaşma gibi davranışlarda bulduklarını gözlemlemişlerdir. Regresyon analizinin sonuçlarına göre, erkek, akıllı telefonu olan, akademik ortalaması düşük olan, internette daha fazla vakit geçiren, kullandığı uygulama sayısı fazla olan bireylerin daha çok siberaylaklık davranışı gösterdiği tespit edilmiştir. İçerik analizi sonuçlarına göre ise, araştırmacılar siberaylaklığın büyük oranda (%53.3) öğrencilerin öğrenmeye olan isteksizliklerinden meydana geldiğini ifade etmişler ve derslerde daha ilgi çekici bir öğretimin siberaylaklığı azaltacağını öngörmüşlerdir.

Gerow, Galluch ve Thatcher (2010) ise yapmış oldukları çalışmada sınıfta internet teknolojileri ile siber gevşekliği araştırmışlardır. Araştırmada bireyin siberaylaklık davranışını anlamak için Lewin'in Alan Teorisi temelinde dışsal faktörler (sosyal normlar, diğer öğrencilerin siberaylaklığı ile dikkatlerinin dağılması ve eğitmen izleme farkındalığı) ile içsel faktörler (internet teknolojileriyle bilişsel olarak kapılma ve çoklu görev) birleştiren bir model geliştirilmiştir. 451 öğrenciden toplanan verileri analizi sonucunda sosyal normların, çoklu görevlerin ve bilişsel kapılmanın siberaylaklığa yönelik niyete katkıda bulunduğunu ortaya çıkarmıştır. Buna ek olarak, Internet teknolojileri ile bilişsel kapılmanın çoklu görev ve siberaylaklık arasındaki ilişkiye aracılık ettiği bulunmuştur.

3.2. Sosyal Medya Bağımlılığı ile İlgili Yapılan Araştırmalar

Sosyal medya bağımlılığı ile ilgili araştırmalara bakıldığında, Altayef (2014)'in yapmış olduğu çalışmada ortaokulda öğrenim gören öğrencilerin sosyal medya bağımlılıkları ve sosyal medyayı niçin kullandıkları çeşitli değişkenlere göre incelenmiştir. Çalışma Kastamonu'da eğitim görmekte olan 1005 ortaokul öğrencisinin katılımıyla nicel araştırma yönteminden tarama modeli ile yürütülmüştür. Çalışmanın verilerini elde etmek için kişisel bilgi formu, sosyal medya kullanım

amaçları ve sosyal medya bağımlılığı ölçekleri kullanılmıştır. Çalışmada elde edilen sonuçlara bakıldığında öğrencilerin sosyal medya araçlarını arkadaşları ile iletişim kurmak ve ders hazırlığı yapmak için kullandıkları ve genel olarak öğrencilerin sosyal medya bağımlısı olmadıkları görülmüştür. Cinsiyet açısından bakıldığında, erkeklerin %22.99'ı bağımlı iken kızların %13.54'ünün sosyal medya bağımlısı olduğu ortaya çıkmıştır. Öğrencilerin yaşlarının artmasıyla sosyal medya bağımlılıklarının da arttığı ve sosyal medyayı başka kişiler ile iletişim kurmak ve etkileşim sağlamak için daha fazla kullandığı ortaya çıkmıştır. Cep telefonundan sosyal medya kullanımının artması ile sosyal meydanının ders hazırlığı ve kişiler arası etkileşim amacıyla kullanımının ve sosyal medya bağımlılığının arttığı tespit edilmiştir.

Fuster, Chamarro ve Oberst (2017) araştırmasında 5280 İspanyol üniversite öğrencisinin sosyal medyada gündemi kaçırma korkuları, çevrim içi sosyal ağ bağımlılıkları ve akıllı telefon bağımlılıkları arasındaki ilişkileri incelemeyi amaçlamışlardır. Çalışmadaki tüm bu ilişkileri araştırabilmek için öğrencilere üç farklı ölçek uygulanmıştır. Gündemi kaçırma korkusu ölçeği, sosyal medya araçları kullanma ölçeği ve akıllı telefon bağımlılığı ölçeklerini uygulayarak elde edilen veriler bu değişkenler arasında pozitif yönde anlamlı ilişkilerin olduğunu ortaya çıkarmıştır. Araştırmada üniversite öğrencileri için sosyal medyayı az kullanan kullanıcılar, çok kullanan kullanıcılar, çok kullandığı halde az bağımlılık riski taşıyan kullanıcılar ve çok fazla kullanan sosyal medya bağımlıları olmak üzere dört farklı kullanıcı sınıfı tanımlanmıştır. Bu sınıflama sonucunda öğrencilerin %7.6'sının sosyal medyayı çok fazla kullandıkları ve çevrim içi sosyal ağlara bağımlılık geliştirme riski altında olduğu ortaya çıkmıştır. Son olarak cep telefonundan sosyal ağlara erişme ve bağımlılık yapan davranışlarda bulunma ile sosyal medya gündemi kaçırma korkusu arasında pozitif yönde bir ilişkinin olduğu tespit edilmiştir.

Büyükgebiz (2018) yapmış olduğu çalışmada, lise öğrencilerinin sosyal medya bağımlılık düzeylerinin öğrenci ders performansına etkisini incelemiştir. Araştırma Antalya ilinde öğrenim görmekte olan bir Anadolu lisesindeki 10, 11 ve 12. sınıf öğrencileri ile hem nicel hem de nitel araştırma prosedürlerine uygun olarak yürütülmüştür. Araştırmada ilk olarak sosyal medya bağımlısı olan öğrenciler bir anket aracılığıyla tespit edilmiştir. Bu yöntem ile sosyal medya bağımlılık düzeyi

yüksek olarak tespit edilen 15 öğrencinin aileleri ile görüşmeler yapılarak mevcut internet kullanım düzeylerinin ders performanslarına olan etkileri incelenmiştir. Bağımlı olarak tespit edilen öğrencilerin ailelerinden velisi oldukları öğrenciler için sosyal medya kullanımında kısıtlamalarının olup olmadığı, öğrencilerin cep telefonu ve bilgisayar kullanımları, sosyal medya hesapları, internet kullanım amaçları hakkında bilgi alınmıştır. Tüm bu araştırmalar sonucunda ailelerinin velisi oldukları öğrencilerin sosyal medya bağımlılığının farkında oldukları, bu durumdan rahatsızlık duydukları ve çocukları ergenlik döneminde oldukları için çok fazla müdahalede bulunmadıkları anlaşılmıştır.

Tutgun-Ünal (2015) gerçekleştirmiş olduğu çalışmasında sosyal medya bağımlılığını ölçmek için bir ölçme aracı geliştirilerek üniversite öğrencilerinin sosyal medya bağımlılık düzeylerini incelemiştir. Tarama modelindeki araştırma kapsamında geliştirilen sosyal medya bağımlılığı ölçeği 4 faktör (Meşguliyet, Duygu Durum Düzenleme, Tekrarlama ve Çatışma) altında toplanan 41 maddeden oluşmuştur. Geliştirilen ölçeğin 1034 üniversite öğrencisine uygulamasıyla da önemli sonuçlara ulaşılmıştır. Araştırmada cinsiyet, yaş, günlük kullanım süresi, ne zamandır kullanıldığı, uygulama sayısı gibi değişkenler açısından öğrencilerin sosyal medya bağımlılık düzeylerinde farklılıklar tespit edilmiştir. Cinsiyet açısından yapılan karşılaştırmalarda kadınların erkeklere göre sosyal medyada daha fazla zaman geçirdiği ve sosyal medyadan daha çok duygusal destek aldığı ortaya çıkmıştır.

Çukurluöz (2016), 828 öğrenci ile yapmış olduğu çalışmasında lise öğrencilerinin elektronik ortamdaki bağımlılıklarını ortaya çıkarmak istemiştir. Genel tarama modelinin kullanıldığı araştırmada öğrencilerin dijital bağımlılık düzeyleri çeşitli değişkenler açısından incelenmiştir. Dijital bağımlılık ölçeği ile toplanan verilerin analizi sonucunda ölçeğin geneli için erkek öğrencileri bağımlılık düzeyi kız öğrencilerin bağımlılık düzeylerinden anlamlı düzeyde yüksek çıkmıştır. Ölçeğin sosyal medya bağımlılığı boyutunda ise kız öğrencilerin bağımlılık düzeyi erkek öğrencilerinkinden anlamlı düzeyde daha yüksek çıkmıştır. Ölçeğin genelinde ve alt boyutlarında yaş gruplarına ve sınıf düzeyine göre anlamlı bir farklılık bulunamazken okul türüne göre anlamlı düzeyde bir farklılaşma tespit edilmiştir. Ayrıca dijital ortam bağımsız olan öğrencilerin derslerdeki başarılarına bakıldığında, derslerinde başarılı

olan öğrencilerin başarısız olan öğrencilere göre daha az bağımlı olduğu sonucu elde edilmiştir.

Gürültü (2016) yaptığı bir araştırmada lise öğrencilerinin sosyal medya bağımlılıkları ile akademik erteleme davranışları arasındaki ilişkileri ve sosyal medya bağımlılıkları ile akademik erteleme davranışlarının bazı değişkenlere göre değişip değişmediğini incelemeyi amaçlamıştır. İlişkisel tarama modeline göre yürütülen çalışmaya 2014-2015 eğitim-öğretim yılında İstanbul ili Eyüp ilçesinde öğrenim gören 473 lise öğrencisi katılmıştır. Araştırmanın verileri, öğrencilere uygulanan kişisel bilgi formu, sosyal medya bağımlılığı ölçeği ve akademik erteleme ölçeği aracılığıyla elde edilmiştir. Verilerin analizi sonucunda genel olarak lise öğrencilerinin sosyal medya bağımlılıkları orta seviyede çıkarken akademik erteleme davranışları ise orta seviyenin üzerinde çıkmıştır. Öğrencilerin sosyal medya bağımlılığı ve akademik erteleme davranışlarında cinsiyet, okul türü, sınıf seviyesi, anne-baba öğrenim durumu, sosyal medya günlük kullanım süresi, sosyal medyayı ne zamandır kullandığı gibi değişkenler açısından anlamlı farklılıkların olduğu belirlenmiştir. Cinsiyet açısından kız öğrencilerin sosyal medyadaki meşguliyetleri, erkek öğrencilerin ise akademik erteleme davranışları daha yüksek bulunmuştur. Ayrıca sosyal medya bağımlılığının akademik erteleme davranışının anlamlı bir yordayıcısı olduğu ortaya çıkmıştır.

Karaiskos, Tzavellas, Balta ve Paparrigopoulos (2010) ise yapmış oldukları bir çalışmada bağımlılık kriterlerini karşılamamasına rağmen sosyal ağların aşırı kullanımı nedeniyle günlük yaşantısında ciddi şekilde rahatsızlıklar yaşayan ve kliniğe sevk edilen 24 yaşındaki bir kadın hakkındaki örnek olayı araştırmışlardır. Sosyal medya kullanıcısı kadının günde 5 saat Facebook'u kullandığı, iş yerinde de çalışmak yerine sürekli sosyal medya hesaplarını kontrol ettiği bir psikiyatri kliniği tarafından ortaya konmuştur. Bu klinik, kadının cep telefonunu da aynı şekilde sosyal medya hesaplarına girmek için kullandığını görmüştür. Sonuç olarak araştırmacılar aşırı sosyal medya kullanımının 24 yaşındaki bu kadında kaygı ve uykusuzluk sorunlarının oluşmasına neden olduğunu gözlemlemişlerdir. Sonuç olarak kadının Facebook bağımlılığı için “dürtü kaynaklı bir hastalık” teşhisi konulmuştur. Çalışma sonunda kadın hastanın son 7 yıldır interneti kullanıyor olmasına rağmen, daha önce internet

kullanımına bağımlı olmadığı ancak Facebook bağımlılığının internet bağımlılığı bozukluklarının başka bir alt kategorisi olarak değerlendirilebileceği ifade edilmiştir.

Junco ve Cotten (2012) sosyal medya aracı olan Facebook'un çok fazla kullanımının akademik başarıya etkisini araştırmak için 1839 üniversite öğrencisine anket uygulamıştır. Çalışmada, üniversite öğrencilerinin Facebook kullanım durumlarını uyguladığı anketteki sınıf, not ortalaması ve benzeri değişkenlerle göre belirlemek ve literatürde bu konudaki boşluğu doldurmak amaçlanmaktadır. Çalışma sonucunda Facebook'u kullanan öğrencilerin not ortalamalarının düşük olduğu tespit edilmiş ve Facebook'un aşırı kullanımının akademik başarıyı düşürdüğü ortaya çıkmıştır. Ayrıca, araştırmada öğrenciler tarafından Facebook'un sosyalleşmek için kullanılmasının öğrencileri olumsuz yönde etkilemesine rağmen Facebook'un araştırma, bilgiye ulaşma ve ulaşılan bilgiyi paylaşma konusunda kullanılmasının ise olumlu ve faydalı olduğu ortaya çıkmıştır.

Manwong, Lohsoonthorn, Booranasuksakul ve Chaikoolvatana (2018) grup etkinliklerine dayalı motivasyon geliştirme terapisi programının lise öğrencilerinin sosyal medya bağımlılık davranışları üzerindeki etkilerini incelemek üzere bir çalışma yürütmüşlerdir. Çalışmaya Tayland'ın kuzeydoğusunda küme örnekleme yöntemi ile belirlenen 245 lise öğrencisi katılmıştır. Deneysel desende yürütülen çalışmada, grup etkinliklerine dayalı motivasyon geliştirme terapisi programının uygulandığı deney grubu ve kontrol grubundaki seanslar toplam 8 haftada tamamlanmış ve öğrencilerin bağımlılık yapan sosyal medya davranışları, haftalık ortalama sosyal medya kullanım süresi, benlik saygısı ve depresyon düzeyleri incelenmiştir. İki grup arasındaki ortalamaları karşılaştırmak için çok değişkenli doğrusal regresyon kullanılmıştır. Yapılan analizler sonucunda, grup etkinliklerine dayalı motivasyon geliştirme terapisinin haftalık sosyal medya kullanım süresini ve depresyonu önemli ölçüde azalttığı ortaya çıkmıştır.

3.3. Akıllı Telefon Bağımlılığı ile İlgili Yapılan Araştırmalar

Van Deursen, Bolle, Hegner ve Kommers (2015), alışılmış ve bağımlılık yaratan akıllı telefon davranışlarıyla ilgili olarak süreç ve sosyal amaçlı akıllı telefon kullanımı, duygusal zekâ, sosyal stres, öz düzenleme, cinsiyet ve yaşın rolünü

incelemek üzere bir çalışma yapmışlardır. Araştırmanın verileri 386 katılımcıya uygulanan çevrim içi bir anket aracılığıyla elde edilmiştir. Verilerin analizi sonucunda, alışılmış akıllı telefon kullanımının bağımlılık yaratan akıllı telefon davranışına önemli bir katkı yaptığını ortaya koymuştur. Bunun yanı sıra süreç odaklı akıllı telefon kullanımının, hem alışkanlık hem de bağımlılık yaratan akıllı telefon davranışları geliştirmek için güçlü bir belirleyici olduğu ortaya çıkmıştır. Aynı zamanda akıllı telefonlarını sosyal amaçlar için yoğun bir şekilde kullanan kişilerin akıllı telefon alışkanlıklarının daha hızlı gelişeceği ve bunun da bağımlılık yaratan akıllı telefon davranışlarına neden olabileceği ifade edilmiştir. Son olarak duygusal zekânın alışkanlık ya da bağımlılık yaratan akıllı telefon davranışları üzerinde bir etkisinin olmadığı; sosyal stresin bağımlılık yapan akıllı telefon davranışını olumlu yönde etkilediği, öz düzenlemenin düşük olmasının bağımlılık yaratan akıllı telefon davranışı riskini arttırdığı ve erkeklerin akıllı telefonları sosyal amaçlar için kadınlardan daha az kullandığı belirlenmiştir.

Deniz (2014) yaptığı bir çalışmada, ergenlik çağındaki gençlerin sosyal kaygılarını, toplum içinde utangaçlık durumlarını ve problemlili akıllı telefon kullanma durumları arasındaki ilişkileri incelemiştir. Araştırma, İstanbul ilinde yaşayan aynı sınıf düzeyindeki 512 lise öğrencisi ile gerçekleştirmiştir. Öğrencilerden veri toplamak için konu ile alakalı daha önceden geliştirilmiş olan dört farklı ölçek ve kişisel bilgilerin bulunduğu bir anket uygulanmıştır. Öğrencilere uygulanan anketlerden 500'ü geçerli kabul edilmiş, katılımcıların 261'i kız, 239'u ise erkek öğrenciden oluşmuştur. Araştırma sonuçlarına bakıldığında ise katılımcıların, akıllı telefonları en çok sosyal medya araçlarına girmek için kullandıkları, kısa mesaj gibi iletişim yollarının ikinci palana atıldığı tespit edilmiştir. Ailesinin aylık geliri düşük olan öğrencilerin yüksek olan öğrencilere göre sosyal medya araçlarını daha fazla kullandıkları ve erkek öğrencilerin sosyal paylaşım sitelerinden sonraki önceliğinin akıllı telefonlarda oyun oynama olduğu belirlenmiştir. Akıllı telefon bağımlılığı ile utangaçlık arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişkinin olduğunu tespit etmiştir. Sosyal kaygı açısından yapılan değerlendirmelere göre ise akıllı telefon bağımlılığının sosyal kaygıya etkisinin olmadığı belirlenmiştir.

Chiu (2014)'nin yapmış olduğu bir çalışmada, Tayvanlı üniversite öğrencilerinin yaşam stresi ve akıllı telefon bağımlılıkları arasındaki ilişkiler incelenmiştir. Bu amaçla, çalışmada öğrenme öz yeterliği ve sosyal öz yeterliğinin üniversite öğrencilerinin algılanan yaşam stresi ile akıllı telefon bağımlılıkları arasındaki ilişkisi üzerindeki aracılık etkisinin analiz edilmesi için bir yapısal eşitlik modeli oluşturmuştur. Tayvanlı 387 üniversite öğrencisi ile gerçekleştirilen çalışmada, öğrencilerin yaşamış oldukları stresi, öğrenme öz yeterliği, sosyal öz yeterliği ve akıllı telefon bağımlılığını ölçmek için ölçekler uygulanmış ve ölçeklerden elde edilen veriler yapısal eşitlik modellemesi kullanılarak analiz edilmiştir. Sonuç olarak, üniversite öğrencilerinin akıllı telefon bağımlılığını etkileyen yaşam streslerini anlamlı bir şekilde tahmin etmek için kullanılabilmesi ve ayrıca, sosyal öz-yeterliğin akademik stres ile akıllı telefon bağımlılığı arasındaki ve kişilerarası ilişki stresi ve akıllı telefon bağımlılığı arasındaki ilişkilere aracılık eden bilişsel bir mekanizma olarak dikkate alınabileceği ortaya çıkmıştır.

Şar, Ayas ve Horzum (2015), bu çalışmalarında bireylerin akıllı telefon bağımlılıklarını belirlemek için Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği adını verdikleri bir ölçek geliştirilmiş ve psikometrik özellikleri incelemişlerdir. Ölçek, 30 maddede ve dört faktörden oluşmaktadır. Ölçeğin faktör geçerliliğini belirlemek için açımlayıcı ve doğrulayıcı faktör analizleri yapılmış ve yapı geçerliliğini belirlemek için de yakınsama ve ayırt edici geçerlilik analizleri yapılmıştır. Ölçeğin güvenilirliğini belirlemek için ise Cronbach Alfa iç tutarlılık ve kompozit güvenilirliği kullanılmıştır. Cronbach Alfa iç tutarlılık katsayısı ölçeğin tamamı için .962 olarak bulunurken, ölçeğin faktörleri için sırasıyla .960, .819, .837 ve .738 olarak bulunmuştur. Sonuç olarak araştırma neticesinde geçerli ve güvenilir bir akıllı telefon bağımlılığı ölçeği literatüre kazandırılmıştır.

Ataş (2018), gençlerin akıllı telefon bağımlılıkları ile sosyal kaygıları arasındaki ilişkileri belirlemek üzere bir çalışma yürütmüştür. Araştırma kapsamında Tekirdağ'ın bir ilçesinde bulunan iki tane liseden 180 öğrenciye ulaşılmıştır. Araştırmanın verileri akıllı telefon bağımlılığı ölçeği-kısa formu, sosyal görünüş kaygısı ölçeği ve sosyo-demografik veri formu aracılığıyla toplanmıştır. Ölçekler aracılığıyla elde edilen verilerin analiz sonucunda, cinsiyet açısından erkeklerin

kadınlara göre daha az sosyal kaygı gösterdiği, akıllı telefon bağımlılığında ise cinsiyet açısından anlamlı bir farkın olmadığı ve sosyal görünüş kaygısı ile akıllı telefon bağımlılığı arasında pozitif yönde orta düzeyde anlamlı bir ilişkinin olduğu tespit edilmiştir.

Feng, Du, Ye ve He (2014)'nin Çin'in Wuhan Üniversitesi'nde gerçekleştirmiş oldukları kesitsel araştırmada, öğrencilerin fiziksel aktiviteleri ile ekran başında geçirdikleri zamana bağlı olarak depresyon, kaygı ve uyku problemlerini incelemiştir. Araştırmaya 471'i kız, 635'i de erkek olmak üzere toplam 1106 üniversite öğrencisi katılmıştır. Araştırmaya katılım yaşı 18 ile sınırlı tutulmuş ve araştırmaya katılan öğrencilere kişisel bilgilerin ve farklı ölçeklerin olduğu bir anket uygulanmıştır. Anket sonuçları değerlendirildiğinde ise fiziksel aktivite, ekran başında geçirilen zaman ve kaygı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunamazken; fiziksel aktivitenin artması üniversite öğrencilerinin ekran başında geçirdikleri sürenin azalmasına olumlu yönde etki ettiği tespit edilmiştir.

Atıcı (2017) ise yapmış olduğu çalışmada ergenlik çağındaki gençlerin akıllı telefon bağımlılık düzeyleri ile kontrol hissi düzeyleri arasındaki ilişkiyi çeşitli değişkenlere göre incelemiştir. Araştırmanın katılımcıları, İstanbul ilinde çeşitli liselerde öğrenim görmekte olan yaşları 14 ile 20 arasında değişen ve 233'ü kız, 225'i de erkek olmak üzere toplam 458 lise öğrencisidir. Lise öğrencilerinin akıllı telefon bağımlılığını ve kontrol hissini ölçmek için iki tane ölçme aracı ve farklı değişkenlerin yer aldığı bir anket uygulamıştır. Anketlerden elde edilen verilerin analiz edilmesi sonucunda, öğrencilerin fiziki görünümünden memnun olma durumlarına göre akıllı telefon bağımlılıklarında anlamlı bir fark bulunamazken kontrol hissi düzeylerinde fiziki görünümünden memnun olanlar lehine anlamlı bir farkın olduğu tespit edilmiştir. Anne baba tutumu ve gelir düzeyi açısından ise ne akıllı telefon bağımlılığında ne de kontrol hissi düzeylerinde gruplar arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır. Sınıf düzeyinde ise akıllı telefon bağımlılığında gruplar arasında anlamlı bir fark bulunurken kontrol hissi düzeyinde anlamlı bir fark bulunamamıştır. Son olarak, ergenlerin akıllı telefon bağımlılığı ve kontrol hissi düzeyleri arasında negatif yönde anlamlı bir ilişkinin olduğu tespit edilmiştir.

Garcia-Olvia ve Piqueras (2016) “Ergenlerde Deneysel Kaçınma ve Teknolojik Bağımlılıklar” başlıklı çalışmalarında ergenler arasında kullanımı yaygın olan internet, cep telefonu ve video oyunları gibi popüler bilgi ve iletişim teknolojilerine odaklanmışlardır. Araştırma kapsamında davranış bağımlılığı da dâhil olmak üzere çok çeşitli psikolojik sorunların altında yatan bir yapı olarak ortaya çıkan bilgi ve iletişim teknolojileri kullanımı ile deneysel kaçınma arasındaki ilişki incelenmiştir. Araştırmaya İspanya’nın güneydoğusunda yaşayan yaşları 12 ile 18 arasında olan 317 öğrenci katılmıştır. Öğrencilere büyük beş kişilik özelliklerinin kısa formu, internet bağımlılığı, akıllı telefon bağımlılığı ve oyun bağımlılığı ölçeklerinden oluşan bir anket uygulanmıştır. Anket sonuçları analiz edilmiş ve doğrusal regresyon analizi sonucunda deneysel kaçınmanın internet bağımlılığını, cep telefonu bağımlılığını ve video oyunları bağımlılığını büyük ölçüde açıkladığını ortaya çıkarmıştır. Aynı zamanda, cinsiyet açısından erkek katılımcıların video oyun bağımlılığının kadın katılımcılara göre daha fazla olduğu tespit edilirken, kişilik faktörlerinden dürüstlüğü tüm bağımlılık davranışlarıyla ilişkili olduğu tespit edilmiştir.

Dirik (2016), “Ergenlerde Akıllı Telefon Bağımlılığı İle Öz-Güven Arasındaki İlişkilerin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi” başlıklı tez çalışmasında lise öğrencilerinin akıllı telefon bağımlılığı seviyeleri ile özgüven seviyeleri arasındaki ilişkiyi araştırmıştır. Araştırma İstanbul’da öğrenim gören 107’si kız, 93’ü de erkek olmak üzere toplam 200 lise öğrencisinin katılımı ile yürütülmüştür. Araştırmaya katılan öğrencilerin yaş aralığı ise 13 ile 18’dir. Karşılaştırmalı ilişkisel tarama modeline göre yürütülen çalışma kapsamındaki öğrencilerden verileri toplamak amacıyla öz-güven ölçeği ve ergenler için akıllı telefon bağımlılığı ölçeğinden yararlanılmıştır. Ölçeklerden elde edilen verilerin analiz edilmesi sonucunda, ergenlerin özgüven seviyeleri ile akıllı telefon bağımlılığı seviyeleri arasında anlamlı bir ilişkinin olmadığı ortaya çıkmıştır. Ayrıca, ergenlerin özgüven seviyelerinin cinsiyet, yaş, gelir düzeyi ve fiziki algı faktörlerine göre farklılaştığı; akıllı telefon bağımlılık seviyelerinin ise bu değişkenlere göre farklılaşmadığı ortaya çıkmıştır.

Bae (2015) yaptığı bir çalışmada algılanan ebeveynlik tarzının, arkadaşlık memnuniyetinin ve akademik motivasyonunun akıllı telefon bağımlılığını nasıl

etkilediğini boylamsal olarak incelemiştir. Araştırmanın verileri, 2010-2012 yılları arasında Koreli çocuklardan Güney Kore Ulusal Gençlik Politikaları Enstitüsü'nün gençlik paneli anketi aracılığıyla toplanmıştır. Çalışmanın ilk yılında 2376 öğrenciden (erkek: 1241, kız: 1135), ikinci yılında 2264 öğrenciden (erkek: 1180, kız: 1084) ve üçüncü yılında ise 2218 öğrenciden (erkek: 1167, kız: 1051) olmak üzere toplam 6858 öğrenciden veri toplanmıştır. Çok değişkenli gizli büyüme modellemesinin sonuçları, demokratik (samimiyet, yönlendiricilik ve rasyonel açıklamalar) ebeveynlik arttıkça akıllı telefon bağımlılığının azaldığını göstermiştir. Bunun yanında algılanan demokratik ebeveynlik arttıkça akademik motivasyon ve dostluk doyumunun da arttığı görülmüştür. Ayrıca, arkadaşlık memnuniyetinin ve akademik motivasyonun zaman içinde artmasının akıllı telefon bağımlılığının zaman içinde azalmasına neden olduğu ortaya çıkmıştır. Sonuç olarak, bu araştırma duygusal ve denetleyici ebeveynliğin, akran ilişkilerini ve öğrenme motivasyonunu olumlu yönde etkileyebileceği; akran ilişkilerindeki ve akademik motivasyondaki doyumun akıllı telefon bağımlılığında koruyucu faktörler olabileceğini göstermektedir.

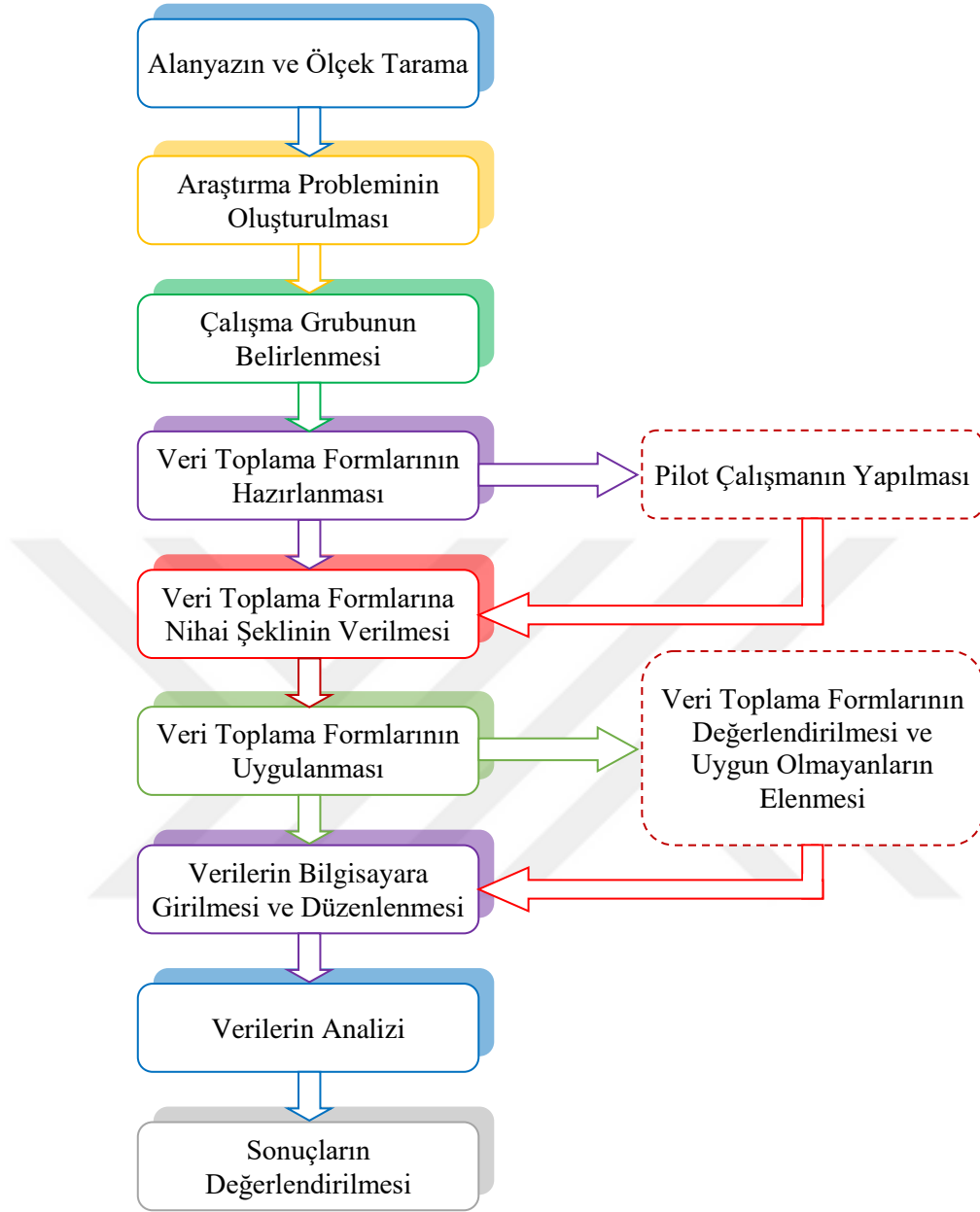
BÖLÜM IV

YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, değişkenleri, çalışma grubu, veri toplama araçları ve verilerin analizi ve yorumlanması ile ilgili bilgilere yer verilmiştir.

4.1. Araştırmanın Modeli

Bu araştırma var olan durumu belirlemeyi amaçladığı için araştırma modeli olarak nicel araştırma yöntemlerinden ilişkisel tarama modeli benimsenmiştir. Tarama modeli geçmişte ya da halen var olan mevcut bir durumu olduğu haliyle incelemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımıdır. Genel tarama modelinde çok sayıda elemandan oluşan bir evrende, evrene ilişkin bir yargıya varmak amacıyla evrenin tamamı ya da ondan alınacak bir grup örnek ya da örneklem üzerinde tarama yapılmaktadır. Araştırma konusu olan birey ya da nesne, kendi koşulları içinde ve olduğu gibi incelenmeye çalışılır (Karasar, 2005). İlişkisel tarama modelinde ise iki veya daha fazla değişken arasındaki değişimi ve bu değişimin derecesini belirlemek amaçlanır. İlişkisel tarama modelinin korelasyon ve nedensel karşılaştırma türü olmak üzere iki türü vardır. Korelasyon türü araştırma modellerinde, değişkenlerin birlikte değişip değişmediği ve var olan değişimin nasıl olduğu incelenirken (Karasar, 2005), nedensel karşılaştırma türünde, mevcut durum üzerinde belirli değişkenler açısından ortaya çıkan farklılıkların nedenleri veya sonuçları belirlenmektedir (Fraenkel, Wallen ve Hyun, 2012). Bu çalışmada siberaylaklık ile sosyal medya ve akıllı telefon bağımlılıkları arasındaki ilişkiler korelasyon türü ilişkisel tarama araştırması ile belirlenirken, siberaylaklığın cinsiyete, günlük sosyal ağ sitesi kullanım süresine, sosyal ağ sitesi üyelik süresine ve sosyal ağ sitesi arkadaş sayısına göre değişip değişmediği ise nedensel karşılaştırma türü ilişkisel tarama araştırması ile belirlenmiştir. Araştırma modeline bağlı olarak çalışmada sürecinde yapılanlar Şekil 1'de özetlenmiştir.

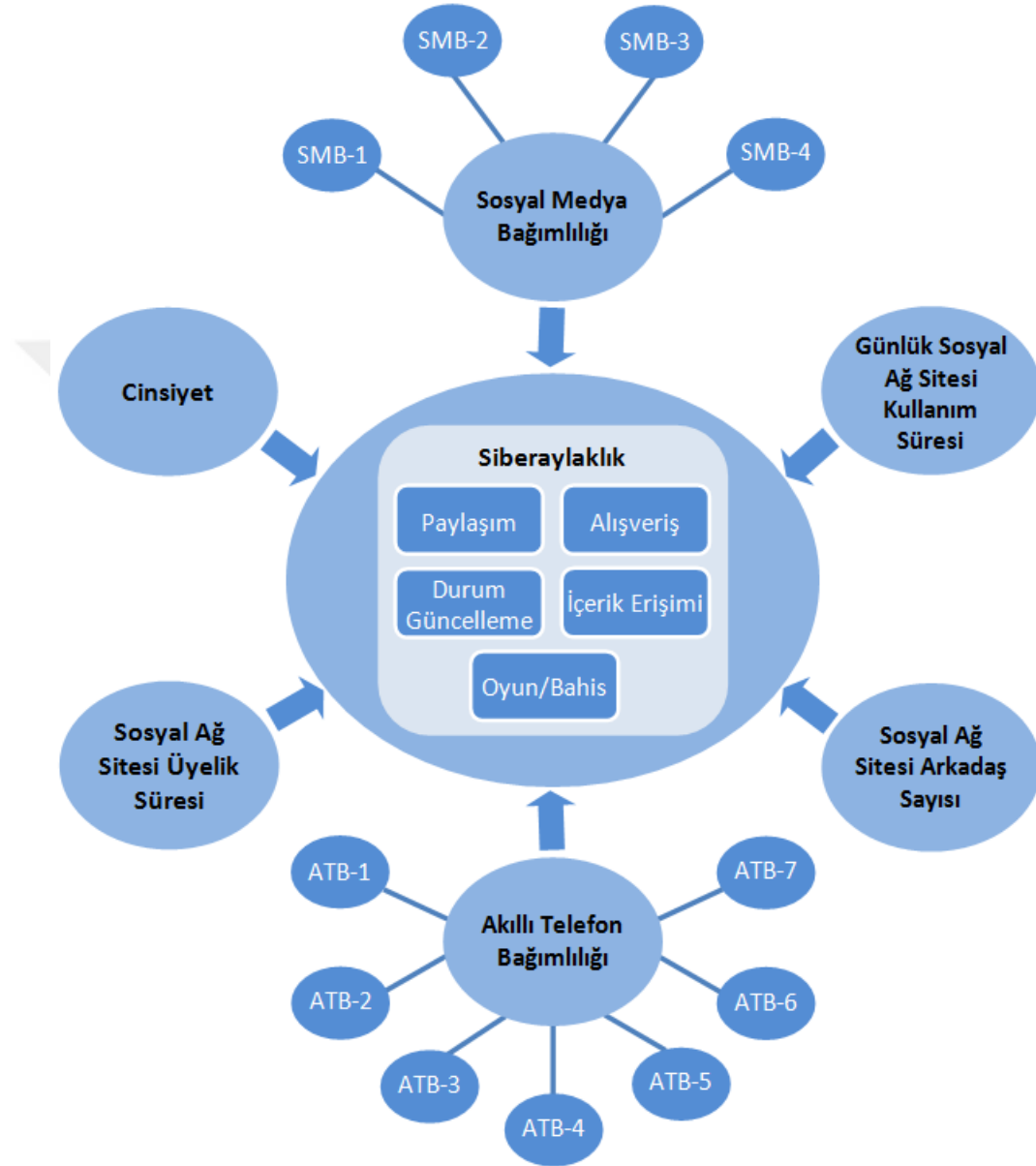

Şekil 1. Araştırma Süreci

4.2. Araştırmanın Değişkenleri

Araştırmanın bağımlı değişkenini Siberaylaklık oluşturmaktadır. Siberaylaklık altında paylaşım, alışveriş, durum güncelleme, içerik erişimi ve oyun/bahis yer almaktadır. Bağımsız değişkenler ise sosyal medya bağımlılığı (SMB-1:sanal tolerans, SMB-2:sanal iletişim, SMB-3:sanal problem, SMB-4:sanal bilgilenme), akıllı telefon bağımlılığı (ATB-1:rahatsız edici günlük yaşam ve hoşgörü, ATB-2:yoksunluk belirtileri, ATB-3:olumlu beklenti, ATB-4:siberalan odaklı ilişkiler, ATB-5:aşırı

kullanım, ATB-6:sosyal ağ bağımlılığı, ATB-7:fiziksel belirtiler) cinsiyet, günlük sosyal ağ sitesi kullanım süresi, sosyal ağ sitesi üyelik süresi ve sosyal ağ sitesi arkadaş sayısıdır. Araştırmanın değişkenleri Şekil 2’de görülmektedir.

Şekil 2. Araştırmanın Bağımlı ve Bağımsız Değişkenleri

4.3. Araştırmanın Çalışma Grubu

Konya ili Kadınhanı ilçesinde bulunan farklı liselerde 2018-2019 eğitim-öğretim yılı 1. yarıyılında öğrenim görmekte olan ve akıllı telefonu olan öğrencilerinden uygun örnekleme yöntemi ile belirlenmiştir. Uygun örnekleme; yakın

çevredeki ulaşılması kolay olan ve bazı basit kriterleri karşılayan gönüllü bireylerden veri toplamaya dayanan bir örnekleme yöntemidir (Cohen, Manion ve Morrison, 2013).

Araştırmanın çalışma grubundaki lise öğrencilerinin cinsiyet, günlük sosyal ağ sitesi kullanım süresi, sosyal ağ sitesi üyelik süresi ve sosyal ağ sitesi arkadaş sayısına göre dağılımları Tablo 1’de gösterilmiştir.

Tablo 1. Araştırmaya Katılan Öğrencilere Ait Demografik Bilgiler

Demografik Özellik	Seçenek	N	%
Cinsiyet	Kız	364	43.9
	Erkek	465	56.1
Günlük sosyal ağ sitesi kullanım süresi	1 saatten az	298	35.9
	1 saatten fazla	531	64.1
Sosyal ağ sitesi üyelik süresi	0-1 yıl arası	225	27.1
	1-3 yıl arası	280	33.8
	3 yıl ve üzeri	324	39.1
Sosyal ağ sitesi arkadaş sayısı	0-100 arası	253	30.5
	100-200 arası	173	20.9
	200’den fazla	403	48.6
Toplam		829	100.0

Tablo 1’den de görüldüğü üzere, öğrencilerin 364’ü kız, 465’i ise erkektir. Öğrencilerin günlük sosyal ağ sitesi kullanım süreleri incelendiğinde ise, 298 öğrenci sosyal ağ sitelerini günde 1 saatten az kullandığını söylerken, 531 öğrenci ise günde 1 saatten fazla sosyal ağ sitelerinde vakit geçirdiğini ifade etmiştir. Sosyal ağ sitesi üyelik sürelerinde ise, öğrencilerin 225’inin 0-1 yıl arası, 280’inin 1-3 yıl arası ve 324’ünün de 3 yıldan fazla süredir sosyal ağ sitelerine üyeliklerinin bulduklarını söylenebilir. Sosyal ağ sitesi arkadaş sayısı açısından, öğrencilerin 253’ü 0-100 arası, 173’ü 100-200 arası ve 403’ü de 200’den fazla arkadaşına sahip olduklarını belirtmişlerdir.

4.4. Veri Toplama Araçları

Araştırmanın verilerini toplamak için “Kişisel Bilgi Formu” (EK-2), “Siberaylaklık Ölçeği (SÖ)” (EK-3), “Sosyal Medya Bağımlılığı Ölçeği-Öğrenci Formu (SMBÖ-ÖF)” (EK-4) ve “Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği (ATBÖ)” (EK-5) ve kullanılmıştır.

4.4.1. Kişisel Bilgi Formu

Araştırmada lise öğrencilerinin cinsiyetlerini, günlük sosyal ağ sitesi kullanım sürelerini, sosyal ağ sitesi üyelik sürelerini ve sosyal ağ sitesi arkadaş sayılarını belirlemek amacıyla kişisel bilgi formu kullanılmıştır. Kişisel bilgi formunda yukarıda belirtilen değişkenlerle ilgili kapalı uçlu sorular sorulmuş ve araştırmaya katılan lise öğrencilerinin kendilerine uygun seçeneği işaretlemeleri istenmiştir.

4.4.2. Siberaylaklık Ölçeği (SÖ)

Lise öğrencilerin siberaylaklık düzeylerini belirlemek amacıyla, “Siberaylaklık Ölçeği (SÖ)” kullanılmıştır. Akbulut, Dursun, Dönmez ve Şahin (2016) tarafından geliştirilen ölçek, beş faktör altında toplanan toplam 30 maddeden oluşmaktadır. Ölçek, (1) Hiçbir zaman ile (5) Her zaman arasında değişen 5 dereceli Likert tipi bir ölçektir. Ölçeğin “paylaşım” adlı faktörü 9 maddeden, “alışveriş” adlı faktörü 7 maddeden, “gerçek zamanlı güncelleme” adlı faktörü 5 maddeden, “çevrim içi içeriklere erişim” adlı faktörü 5 maddeden ve “oyun/kumar” adlı faktörü de 4 maddeden oluşmaktadır. 471 üniversite öğrencisi ile geliştirilen orijinal ölçeğin keşfedici faktör analizi sonucunda açıklanan varyansı %70.44 olurken; 215 lisans öğrencisi ile gerçekleştirilen birinci doğrulayıcı faktör analizi sonucunda açıklanan varyansı %67.05 ve 515 sosyal ağ kullanıcısı ile gerçekleştirilen ikinci doğrulayıcı faktör analizi sonucunda açıklanan varyansı da %52.31 olmuştur. Ölçeğin Cronbach α iç tutarlık katsayıları “paylaşım” faktörü için .93, “alışveriş” faktör için .87, “gerçek zamanlı güncelleme” faktörü için .93, “çevrim içi içeriklere erişim” faktörü için .94, “oyun/kumar” faktörü için .80 ve ölçeğin bütünü için ise .95 olarak hesaplanmıştır (Akbulut, Dursun, Dönmez ve Şahin, 2016).

4.4.3. Sosyal Medya Bağımlılığı Ölçeği-Öğrenci Formu (SMBÖ-ÖF)

Lise öğrencilerinin sosyal medya bağımlılık düzeylerini belirlemek amacıyla, “Sosyal Medya Bağımlılığı Ölçeği-Öğrenci Formu (SMBÖ-ÖF)” kullanılmıştır. Şahin (2018) tarafından ortaokul, lise ve üniversite öğrencilerinin sosyal medya bağımlılık düzeylerini belirlemek amacıyla geliştirilmiştir. Gerçekleştirilen geçerlik çalışmaları çerçevesinde açımlayıcı ve doğrulayıcı analizleri yapılmış ve SMBÖ-ÖF’nin beşli Likert tipi, 4 alt boyut (sanal tolerans, sanal iletişim, sanal problem ve sanal

bilgilenme) ve 29 maddeden oluşan bir yapıya sahip olduğu belirlenmiştir. Sanal tolerans alt boyutu 1-5'inci, sanal iletişim 6-14'üncü, sanal problem 15-23'üncü ve sanal bilgilenme ise 24-29'uncu maddelerden oluşmaktadır. Ölçeğin KMO katsayısı .96; Barlet anlamlılık değeri $\chi^2=12680.88$ ($p=.00$) düzeyinde anlamlı bulunmuştur. Tüm ölçek için Cronbach α iç tutarlılık katsayısı .93 olarak bulunmuş; alt faktörler için ise bu katsayının .81 ile .86 arasında değerler aldığı görülmektedir. Ayrıca ölçeğin test-tekrar test katsayısı .94 olarak bulunmuştur. Analizler SMBÖ-ÖF'nin, öğrencilerin sosyal medya bağımlılığını belirlemeye yönelik geçerli ve güvenilir bir ölçek olduğunu ortaya koymuştur. Ölçekten alınabilecek en yüksek puan 145, en düşük puan ise 29'dur. Puanın yüksek olması bireyin kendisini “sosyal medya bağımlısı” olarak algıladığı biçiminde değerlendirilmektedir (Şahin, 2018).

4.4.4. Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği (ATBÖ)

Lise öğrencilerinin akıllı telefon bağımlılık düzeylerini belirlemek amacıyla, “Akıllı Telefon Bağımlılık Ölçeği (ATBÖ)” kullanılmıştır. Kwon ve diğerleri (2013) tarafından geliştirilen ölçek, Demirci, Orhan, Demirdaş, Akpınar ve Sert (2014) tarafından Türkçeye uyarlanmıştır. Ölçek, 6'lı Likert tipinde 7 faktör altında toplanan 33 maddeden oluşmaktadır. Bu ölçekteki seçenekler 1'den (kesinlikle değil) 6'ya (kesinlikle evet) kadar sıralanmıştır. Ölçeğin “rahatsız edici günlük yaşam ve hoşgörü” adlı faktörü 8 maddeden, “yoksunluk belirtileri” adlı faktörü 7 maddeden, “olumlu beklenti” adlı faktörü 5 maddeden, “siberalan odaklı ilişkiler” adlı faktörü 4 maddeden “aşırı kullanım” adlı faktörü 4 maddeden, “sosyal ağ bağımlılığı” adlı faktörü 2 maddeden ve “fiziksel belirtiler” adlı faktörü de 3 maddeden oluşmaktadır. Ölçek maddelerin faktör yükleri .349 ile .824 arasında değişmekte ve Cronbach α iç tutarlılık katsayısı .947 olarak bulunmuştur. Ölçeğin iki yarı güvenilirlik katsayısı .893 iken, test-tekrar test güvenilirlik katsayısı ise .814'tür. Ölçekten alınan yüksek puanlar akıllı telefon bağımlılığı riskinin yüksekliğine işaret eder. Ölçekten alınacak toplam puan 33 ile 198 arasında değişebilmektedir.

4.5. Verilerin Analizi ve Yorumlanması

Araştırmanın verilerini toplamak için kullanılan ölçeklerin aralık genişlikleri (aralık = dizi genişliği / grup sayısı) formülü ile hesaplanarak Tablo 2'de verilmiştir.

Tablo 2. Ölçeklerin Aralık Genişlikleri

Ölçek	Ağırlık	Seçenek	Puan Aralıkları
SÖ	1	Hiçbir Zaman	1.00-1.79
	2	Çok Az	1.80-2.59
	3	Nadiren	2.60-3.39
	4	Çoğunlukla	3.40-4.19
	5	Her Zaman	4.20-5.00
SMBÖ-ÖF	1	Bana Hiç Uygun Değil	1.00-1.79
	2	Bana Uygun Değil	1.80-2.59
	3	Kararsızım	2.60-3.39
	4	Bana Uygun	3.40-4.19
	5	Bana Çok Uygun	4.20-5.00
ATBÖ	1	Kesinlikle Hayır	1.00-1.82
	2	Hayır	1.83-2.65
	3	Kısmen Hayır	2.66-3.48
	4	Kısmen Evet	3.49-4.31
	5	Evet	4.32-5.14
	6	Kesinlikle Evet	5.15-6.00

Tablo 2 incelendiğinde, SÖ'den alınan puanları ortalaması 1.00-1.79 aralığında ise “Hiçbir Zaman”, 1.80-2.59 aralığında ise “Çok Az”, 2.60-3.39 aralığında ise “Nadiren”, 3.40-4.19 aralığında ise “Çoğunlukla” ve 4.20-5.00 aralığında ise “Her Zaman” olarak nitelendirilmektedir. SMBÖ-ÖF'den alınan puanların ortalaması 1.00-1.79 aralığında ise “Bana Hiç Uygun Değil”, 1.80-2.59 aralığında ise “Bana Uygun Değil”, 2.60-3.39 aralığında ise “Kararsızım”, 3.40-4.19 aralığında ise “Bana Uygun” ve 4.20-5.00 aralığında ise “Bana Çok Uygun” olarak nitelendirilmektedir. ATBÖ'den alınan puanların ortalaması 1.00-1.82 aralığında ise “Kesinlikle Hayır”, 1.83-2.65 aralığında ise “Hayır”, 2.66-3.48 aralığında ise “Kısmen Hayır”, 3.49-4.31 aralığında ise “Kısmen Evet”, 4.32-5.14 aralığında ise “Evet” ve 5.15-6.00 aralığında ise “Kesinlikle Evet” olarak nitelendirilmektedir.

Araştırmada kullanılan ölçeklerin güvenilirliği bu çalışma kapsamında tekrar hesaplanmıştır. Hesaplama sonucunda elde edilen değerler Tablo 3'te verilmiştir.

Tablo 3. Ölçeklerin İç Tutarlılık Katsayıları

Ölçek	Ölçek Alt Boyutu	Cronbach α
SÖ	Paylaşım	.90
	Alışveriş	.87
	Durum Güncelleme	.88
	İçerik Erişimi	.90
	Oyun/Bahis	.72
Toplam Siberaylaklık		.93
SMBÖ-ÖF	Sanal Tolerans	.81
	Sanal İletişim	.84
	Sanal Problem	.88
	Sanal Bilgilenme	.83
	Toplam Sosyal Medya Bağımlılığı	.94
ATBÖ	Rahatsız Edici Günlük Yaşam ve Hoşgörü	.88
	Yoksunluk Belirtileri	.92
	Olumlu Beklenti	.85
	Siberalan Odaklı İlişkiler	.83
	Aşırı Kullanım	.80
	Sosyal Ağ Bağımlılığı	.76
	Fiziksel Belirtiler	.70
Toplam Akıllı Telefon Bağımlılığı	.96	

Tablo 3 incelendiğinde, SÖ'nün Cronbach α iç tutarlılık katsayıları sırasıyla ölçeğin "Paylaşım" alt boyutu için .90; "Alışveriş" alt boyutu için .87; "Durum Güncelleme" alt boyutu için .88; "İçerik Erişimi" alt boyutu için .90; "Oyun/Bahis" alt boyutu için .72 ve toplamı için ise .93 olarak bulunmuştur. SMBÖ-ÖF'nin Cronbach α iç tutarlılık katsayıları sırasıyla ölçeğin "Sanal Tolerans" alt boyutu için .81; "Sanal İletişim" alt boyutu için .84; "Sanal Problem" alt boyutu için .88; "Sanal Bilgilenme" alt boyutu için .83 ve toplamı için ise .94 olarak bulunmuştur. ATBÖ'nün Cronbach α iç tutarlılık katsayıları sırasıyla ölçeğin "Rahatsız Edici Günlük Yaşam ve Hoşgörü" alt boyutu için .88; "Yoksunluk Belirtileri" alt boyutu için .92; "Olumlu Beklenti" alt boyutu için .85; "Siberalan Odaklı İlişkiler" alt boyutu için .83; "Aşırı Kullanım" alt boyutu için .80; "Sosyal Ağ Bağımlılığı" için .76; "Fiziksel Belirtiler" alt boyutu için .70 ve toplamı için ise .96 olarak bulunmuştur. Cronbach α iç tutarlılık katsayısının .70 ve üzerinde olması kullanılan ölçme aracının güvenilir olduğunu göstermektedir (Büyüköztürk, 2016).

Verilerin analizinden önce verilerin normal dağılım gösterip göstermediği test edilmiştir. Bu amaçla ölçeklerden alınan puanların dağılımları üzerinde merkezi dağılım, çarpıklık ve basıklık değerleri incelenmiştir. Hesaplama sonucunda elde edilen değerler Tablo 4'te verilmiştir.

Tablo 4. Ölçeklere Ait Çarpıklık ve Basıklık Katsayıları

Ölçek	Ölçek Alt Boyutu	Çarpıklık	Basıklık
SÖ	Paylaşım	-.130	-.702
	Alışveriş	.866	-.112
	Durum Güncelleme	.900	-.253
	İçerik Erişimi	-.397	-.863
	Oyun/Bahis	.701	-.164
	Toplam Siberaylaklık	.014	-.332
SMBÖ-ÖF	Sanal Tolerans	.515	-.405
	Sanal İletişim	.339	-.391
	Sanal Problem	.559	-.426
	Sanal Bilgilenme	.165	-.631
	Toplam Sosyal Medya Bağımlılığı	.280	-.494
ATBÖ	Rahatsız Edici Günlük Yaşam ve Hoşgörü	.378	-.551
	Yoksunluk Belirtileri	.617	-.484
	Olumlu Beklenti	.353	-.644
	Siberalan Odaklı İlişkiler	.744	-.293
	Aşırı Kullanım	.432	-.736
	Sosyal Ağ Bağımlılığı	.738	-.440
	Fiziksel Belirtiler	.410	-.535
Toplam Akıllı Telefon Bağımlılığı	.323	-.560	

Tablo 4 incelendiğinde, araştırmada kullanılan ölçeklerin her bir alt boyutu ve toplamı için hesaplanan çarpıklık ve basıklık katsayılarının -1 ile +1 sınırları içinde kaldığı görülmektedir. Çarpıklık ve basıklık katsayılarının -1 ile +1 sınırları içinde kalması ölçeklerden alınan puanların normal dağılım sergilediğini gösterir (Huck, 2012). Buna göre, ölçeklerden elde edilen verilerin parametrik testlerle analiz edilmesine karar verilmiş ve bu ölçekten elde edilen verilerin analizinde betimsel istatistikler, bağımsız örneklem t-testi ve tek yönlü varyans analizi (One-Way ANOVA) kullanılmıştır. Diğer yandan siberaylaklık düzeyleri ile sosyal medya ve akıllı telefon bağımlılık düzeyleri arasındaki ilişkiler Pearson Momentler Çarpım Korelasyonu analizi ile incelenmiştir. Sosyal medya ve akıllı telefon bağımlılığının siberaylaklık düzeyleri üzerindeki yordayıcı etkilerinin belirlenmesinde standart çoklu regresyon analizi kullanılmıştır. Analizden önce, araştırmanın bağımlı değişkeni (siberaylaklık) ve bağımsız değişkenleri (sosyal medya ve akıllı telefon bağımlılığı) çoklu regresyon analizinin varsayımlarına göre değerlendirilmiştir. İlk olarak, bağımlı ve bağımsız değişkenlerin normal dağılıma sahip olup olmadığını kontrol etmek için çarpıklık katsayıları, P-P grafikleri ve saçılım diyagramları incelenmiştir. Ayrıca değişkenlerin Mahalobis uzaklıkları incelenerek tek değişkenli ve çok değişkenli uç değerler veri setinden çıkarılmıştır. İkinci olarak, bağımsız değişkenler arasında

analizin çoklu doğrusal bağlantılılığın (multicollinearity) olmaması gereklidir. Bağımsız değişkenler arasında yüksek korelasyon ($r \geq .80$) olması durumunda çoklu doğrusal bağlantı probleminin olduğu ifade edilebilir (Mertler ve Vannatta, 2005). Bunun için bağımsız değişkenler (sosyal medya ve akıllı telefon bağımlılığı) arasındaki korelasyonlar hesaplanmış ve değerlerin $r = .418$ ($p < .01$) ile $r = .717$ ($p < .01$) arasında olduğu görülmüştür. Ayrıca çoklu bağlantılılık sorununu olup olmadığını test etmek için varyans artış faktörleri (VIF=Variance Inflation Factor) ve tolerans değerleri de (TV=Tolerance Value) hesaplanmıştır (Pallant, 2013; Tabachnick ve Fidell, 2007). Araştırmada elde edilen VIF değerlerinin 2.06 ile 3.86 arasında değer aldığı ve 10'un altında olduğu, TV değerlerinin ise .29 ile .49 arasında değer aldığı ve .10'dan büyük olduğu bulunmuştur. Bu sonuçlara göre, araştırmada yer alan değişkenler arasında çoklu bağlantılılık sorununun olmadığı anlaşılmaktadır (Pallant, 2013, Tabachnick ve Fidell, 2007). Üçüncü ve son olarak, modeldeki hata terimlerinin ardışık değerleri arasında bir ilişkinin (Autocorrelation) olup olmadığı test edilmiştir. Otokorelasyonun olup olmadığını belirlemek için Durbin-Watson katsayısı kullanılmaktadır. Durbin-Watson değerinin 1.5 ile 2.5 arasında olması beklenir (Mertler ve Vannatta, 2005). Araştırmada test edilen regresyon modellerinde Durbin-Watson değeri 1.96 olarak bulunmuştur. İlgili değerler regresyon varsayımlarının karşılandığını göstermektedir.

BÖLÜM V

BULGULAR

Bu bölümde verilerin analizi sonucunda elde edilen bulgular her bir alt problem için ayrı ayrı sunulmuştur.

5.1. Araştırmanın Birinci Alt Problemine İlişkin Bulgular

Araştırmanın birinci alt problemi olan “Lise öğrencilerinin siberaylaklık, sosyal medya ve akıllı telefon bağımlılık düzeyleri nedir?” sorusuna cevap bulabilmek öğrencilerin siberaylaklık düzeyleri, sosyal medya bağımlılık düzeyleri ve akıllı telefon bağımlılık düzeyleri incelenmiştir. Analiz sonucunda elde edilen veriler Tablo 5, Tablo 6, Tablo 7, Tablo 8 ve Tablo 9’da verilmiştir.

5.1.1. Öğrencilerin Siberaylaklık Düzeylerine İlişkin Bulgular

Öğrencilerin siberaylaklık düzeyi puanlarına ait betimsel istatistik sonuçları Tablo 5’te görülmektedir.

Tablo 5. Öğrencilerin Siberaylaklık Düzeyi Puanlarına İlişkin Betimsel İstatistik Sonuçları

Ölçek	Ölçek Alt Boyutu	Madde Sayısı (k)	N	Min. Puan	Mak. Puan	\bar{X}	\bar{X}/k	SS
SÖ	Paylaşım	9	829	9	45	26.04	2.89	9.591
	Alışveriş	7	829	7	35	13.70	1.96	6.697
	Durum Güncelleme	5	829	5	25	9.47	1.89	5.191
	İçerik Erişimi	5	829	5	25	17.14	3.43	6.068
	Oyun/Bahis	4	829	4	20	8.31	2.08	3.890
	Toplam Siberaylaklık	30	829	30	138	74.66	2.49	22.912

Tablo 5 incelendiğinde öğrencilerin SÖ’nün alışveriş, durum güncelleme, oyun/bahis alt boyutlarından ve toplamından aldıkları puanların ortalamasının “Çok az” aralığında, paylaşım alt boyutunda “Nadiren” ve içerik erişimi alt boyutunda ise “Çoğunlukla” aralığında olduğu görülmektedir. Bu sonuçlara göre öğrencilerinin öğrenme etkinlikleri sırasında genel olarak siberaylaklık düzeylerinin düşük olduğu söylenebilir.

5.1.2. Öğrencilerin Sosyal Medya Bağımlılık Düzeylerine İlişkin Bulgular

Öğrencilerin sosyal medya bağımlılık düzeyi puanlarına ait betimsel istatistik sonuçları Tablo 6’da görülmektedir.

Tablo 6. Öğrencilerin Sosyal Medya Bağımlılık Düzeyi Puanlarına İlişkin Betimsel İstatistik Sonuçları

Ölçek	Ölçek Alt Boyutu	Madde Sayısı (k)	N	Min. Puan	Mak. Puan	\bar{X}	\bar{X}/k	SS
SMBÖ-ÖF	Sanal Tolerans	5	829	5	25	11.85	2.37	4.965
	Sanal İletişim	9	829	9	45	21.05	2.34	7.898
	Sanal Problem	9	829	9	45	18.99	2.11	8.104
	Sanal Bilgilenme	6	829	6	30	15.39	2.57	6.119
	Toplam SMB	29	829	29	135	67.28	2.32	23.720

Tablo 6 incelendiğinde öğrencilerinin SMBÖ-ÖF’nin tüm alt boyutlarından ve toplamından aldıkları puanların ortalamasının “Uygun değil” aralığında olduğu ve sosyal medya bağımlılığı puanlarında en düşük puanın sanal problem, en yüksek puanın ise sanal bilgilenme alt boyutunda alındığı görülmektedir. Bu sonuçlara göre öğrencilerinin toplam sosyal medya bağımlılık düzeylerinin düşük olduğu söylenebilir.

Ayrıca, bu araştırmada öğrencilerin SMBÖ-ÖF’den aldıkları puanların medyanı olan 67, kesme noktası olarak belirlenmiş ve öğrenciler Tablo 7’de gösterildiği üzere iki farklı gruba ayrılmıştır (MacCallum, Zhang, Preacher ve Rucker, 2002). Buna göre SMBÖ-ÖF puanı 67’den düşük olan öğrenciler alt grup sosyal medya bağımlısı, 67 ve daha yüksek olanlar ise üst grup sosyal medya bağımlısı olarak kabul edilmiştir. Tablo 7’de öğrencilerin sosyal medya bağımlılığı grupları gösterilmiştir.

Tablo 7. Sosyal Medya Bağımlılığı Gruplarının Genel Özellikleri

Sosyal Medya Bağımlılığı	N	\bar{X}	SS
Alt grup	414	47.71	11.850
Üst grup	415	86.81	14.818
Toplam	829	67.28	23.720

Tablo 7 incelendiğinde, öğrencilerin 414’ünün alt sosyal medya bağımlılığı grubunda, 415’inin de üst sosyal medya bağımlılığı grubunda olduğu görülmektedir.

5.1.3. Öğrencilerin Akıllı Telefon Bağımlılık Düzeylerine İlişkin Bulgular

Öğrencilerin akıllı telefon bağımlılık düzeyi puanlarına ait betimsel istatistik sonuçları Tablo 8’de görülmektedir.

Tablo 8. Öğrencilerin Akıllı Telefon Bağımlılık Düzeyi Puanlarına İlişkin Betimsel İstatistik Sonuçları

Ölçek	Ölçek Alt Boyutu	Madde Sayısı (k)	N	Min. Puan	Mak. Puan	\bar{X}	\bar{X}/k	SS
ATBÖ	Rahatsız Edici Günlük Yaşam ve Hoşgörü	8	829	8	48	21.66	2.71	9.659
	Yoksunluk Belirtileri	7	829	7	42	17.79	2.54	9.175
	Olumlu Beklenti	5	829	5	30	13.56	2.71	6.268
	Siberalan Odaklı İlişkiler	4	829	4	24	9.07	2.27	4.899
	Aşırı Kullanım	4	829	4	24	10.71	2.68	5.342
	Sosyal Ağ Bağımlılığı	2	829	2	12	4.78	2.39	2.787
	Fiziksel Belirtiler	3	829	3	18	8.15	2.72	3.866
	Toplam ATB	33	829	33	198	85.72	2.60	35.507

Tablo 8 incelendiğinde öğrencilerin ATBÖ’nün yoksunluk belirtileri, siberalan odaklı ilişkiler, sosyal ağ bağımlılığı alt boyutlarından ve toplamından aldıkları puanların ortalamasının “Hayır” aralığında, rahatsız edici günlük yaşam ve hoşgörü, olumlu beklenti, aşırı kullanım ve fiziksel belirtiler alt boyutlarında ise “Kısmen hayır” aralığında olduğu görülmektedir. Ayrıca, akıllı telefon bağımlılığı puanlarında en düşük puanın siberalan odaklı ilişkiler, en yüksek puanın ise fiziksel belirtiler alt boyutunda alındığı görülmektedir. Bu sonuçlara göre öğrencilerinin genel olarak akıllı telefon bağımlılık düzeylerinin düşük olduğu söylenebilir.

Ayrıca, bu araştırmada öğrencilerin ATBÖ’den aldıkları puanların medyanı olan 84, kesme noktası olarak belirlenmiş ve öğrenciler Tablo 9’da gösterildiği üzere iki farklı gruba ayrılmıştır (MacCallum, Zhang, Preacher ve Rucker, 2002). Buna göre ATBÖ puanı 84’ten düşük olan öğrenciler alt grup akıllı telefon bağımlısı, 84 ve daha yüksek olanlar ise üst grup akıllı telefon bağımlısı olarak kabul edilmiştir. Tablo 9’da öğrencilerin akıllı telefon bağımlılığı grupları gösterilmiştir.

Tablo 9. Akıllı Telefon Bağımlılığı Gruplarının Genel Özellikleri

Akıllı Telefon Bağımlılığı	N	\bar{X}	SS
Alt grup	409	55.56	16.254
Üst grup	420	115.09	21.945
Toplam	829	85.72	35.507

Tablo 9 incelendiğinde, öğrencilerin 409'unun alt akıllı telefon bağımlılığı grubunda, 420'sinin de üst akıllı telefon bağımlılığı grubunda olduğu görülmektedir.

5.2. Araştırmanın İkinci Alt Problemine İlişkin Bulgular

Araştırmanın ikinci alt problemi olan “Lise öğrencilerinin siberaylaklık düzeyleri ile sosyal medya ve akıllı telefon bağımlılık düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?” sorusuna cevap bulabilmek için öğrencilerin siberaylaklık düzeyleri ile sosyal medya ve akıllı telefon bağımlılık düzeyleri arasındaki korelasyon katsayıları Pearson Momentler Çarpım Korelasyonu analizi ile incelenmiştir. Analiz sonucunda elde edilen veriler Tablo 10’da verilmiştir.

Tablo 10. Öğrencilerin Siberaylaklık Düzeyleri ile Sosyal Medya ve Akıllı Telefon Bağımlılık Düzeyleri Arasındaki İlişkiler

Değişken	SÖ						
	Paylaşım	Alışveriş	Durum Güncelleme	İçerik Erişimi	Oyun/Bahis	Toplam Siberaylaklık	
SMBÖ-ÖF	Sanal Tolerans	.447**	.304**	.320**	.339**	.283**	.486**
	Sanal İletişim	.430**	.336**	.368**	.306**	.330**	.499**
	Sanal Problem	.337**	.423**	.418**	.212**	.402**	.484**
	Sanal Bilgilenme	.459**	.342**	.347**	.367**	.312**	.521**
	Toplam SMB	.470**	.408**	.422**	.340**	.387**	.567**
ATBÖ	Rahatsız Edici Günlük Yaşam ve Hoşgörü	.420**	.338**	.320**	.340**	.307**	.489**
	Yoksunluk Belirtileri	.334**	.357**	.374**	.237**	.389**	.458**
	Olumlu Beklenti	.382**	.317**	.366**	.293**	.399**	.481**
	Siberalan Odaklı İlişkiler	.233**	.350**	.353**	.112**	.410**	.379**
	Aşırı Kullanım	.371**	.317**	.359**	.293**	.368**	.469**
	Sosyal Ağ Bağımlılığı	.268**	.345**	.396**	.145**	.372**	.404**
	Fiziksel Belirtiler	.360**	.300**	.288**	.333**	.302**	.443**
	Toplam ATB	.416**	.396**	.413**	.313**	.429**	.539**

** : Korelasyon .01 düzeyinde anlamlı (2-yönlü).

Tablo 10’da verilen korelasyon değerleri incelendiğinde SMBÖ-ÖF’nin tüm alt boyutlarının (sanal tolerans, sanal iletişim, sanal problem, sanal bilgilenme) ve toplamının ve ATBÖ’nün tüm alt boyutlarının (rahatsız edici günlük yaşam ve hoşgörü, yoksunluk belirtileri, olumlu beklenti, siberalan odaklı ilişkiler, aşırı kullanım, sosyal ağ bağımlılığı, fiziksel belirtiler) ve toplamının SÖ’nün tüm alt boyutları (paylaşım, alışveriş, durum güncelleme, içerik erişimi, oyun/bahis) ve toplamı ile pozitif yönde ilişkili olduğu görülmektedir ($r=.567$ ile $.112$ arasında; $p<.01$).

5.3. Araştırmanın Üçüncü Alt Problemine İlişkin Bulgular

Araştırmanın üçüncü alt problemi olan “Lise öğrencilerinin siberaylaklık düzeyleri sosyal medya ve akıllı telefon bağımlılığına göre değişmekte midir?” sorusuna cevap bulabilmek için öğrencilerin SÖ’den aldıkları puanların ortalamaları bağımsız örneklem t-testi ile karşılaştırılmıştır.

5.3.1. Öğrencilerin Siberaylaklık Düzeylerinin Sosyal Medya Bağımlılığına Göre İncelenmesine İlişkin Bulgular

Öğrencilerin siberaylaklık düzeylerinin sosyal medya bağımlılığına göre farklılaşma durumları bağımsız örneklem t-testi ile analiz edilmiştir. Analiz sonucunda elde edilen bulgular Tablo 11’de verilmiştir.

Tablo 11. Öğrencilerin Siberaylaklık Düzeylerinin Sosyal Medya Bağımlılığına Göre İncelenmesine İlişkin Bağımsız Örneklem T-testi Analiz Sonuçları

Ölçek	Ölçek Alt Boyutu	Sosyal Medya Bağımlılığı	N	\bar{X}	SS	t	p
SÖ	Paylaşım	Alt grup	414	22.48	9.170	-11.483	.000
		Üst grup	415	29.59	8.648		
	Alışveriş	Alt grup	414	11.45	5.435	-10.244	.000
		Üst grup	415	15.94	7.080		
	Durum Güncelleme	Alt grup	414	7.57	4.062	-11.277	.000
		Üst grup	415	11.36	5.500		
	İçerik Erişimi	Alt grup	414	15.65	6.513	-7.273	.000
		Üst grup	415	18.63	5.185		
	Oyun/Bahis	Alt grup	414	7.02	3.429	-10.089	.000
		Üst grup	415	9.59	3.900		
	Toplam Siberaylaklık	Alt grup	414	64.18	20.553	-14.780	.000
		Üst grup	415	85.11	20.228		

Tablo 11’de verilerin analiz sonuçları incelendiğinde, öğrencilerin SÖ’nün tüm alt boyutlarından ve toplamından [paylaşım ($t=-11.483$; $p<.05$), alışveriş ($t=-10.244$; $p<.05$), durum güncelleme ($t=-11.277$; $p<.05$), içerik erişimi ($t=-7.273$; $p<.05$), oyun/bahis ($t=-10.089$; $p<.05$), toplam siberaylaklık ($t=-14.780$; $p<.05$)] aldıkları puanlar arasında gruplar açısından istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu görülmektedir. Bu sonuçlara göre, üst sosyal medya bağımlılığı grubunda olan öğrencilerin alt grupta olanlara göre SÖ’nün tüm alt boyutları ve toplamı için daha fazla siberaylaklık düzeyine sahip oldukları söylenebilir.

5.3.2. Öğrencilerin Siberaylaklık Düzeylerinin Akıllı Telefon Bağımlılığına Göre İncelenmesine İlişkin Bulgular

Öğrencilerin siberaylaklık düzeylerinin akıllı bağımlılığına göre farklılaşma durumları bağımsız örneklem t-testi ile analiz edilmiştir. Analiz sonucunda elde edilen bulgular Tablo 12’de verilmiştir.

Tablo 12. Öğrencilerin Siberaylaklık Düzeylerinin Akıllı Telefon Bağımlılığına Göre İncelenmesine İlişkin Bağımsız Örneklem T-testi Analiz Sonuçları

Ölçek	Ölçek Alt Boyutu	Akıllı Telefon Bağımlılığı	N	\bar{X}	SS	t	p
SÖ	Paylaşım	Alt grup	409	22.87	9.388	-9.934	.000
		Üst grup	420	29.13	8.750		
	Alışveriş	Alt grup	409	11.15	5.351	-11.737	.000
		Üst grup	420	16.19	6.939		
	Durum Güncelleme	Alt grup	409	7.36	4.029	-12.622	.000
		Üst grup	420	11.52	5.375		
	İçerik Erişimi	Alt grup	409	15.84	6.430	-6.211	.000
		Üst grup	420	18.41	5.407		
	Oyun/Bahis	Alt grup	409	6.79	3.204	-11.995	.000
		Üst grup	420	9.78	3.936		
	Toplam Siberaylaklık	Alt grup	409	64.01	20.329	-14.854	.000
		Üst grup	420	85.03	20.409		

Tablo 12’de verilerin analiz sonuçları incelendiğinde, öğrencilerin SÖ’nün tüm alt boyutlarından ve toplamından [paylaşım ($t=-9.934$; $p<.05$), alışveriş ($t=-11.737$; $p<.05$), durum güncelleme ($t=-12.622$; $p<.05$), içerik erişimi ($t=-6.211$; $p<.05$), oyun/Bahis ($t=-11.995$; $p<.05$), toplam siberaylaklık ($t=-14.854$; $p<.05$)] aldıkları puanlar arasında gruplar açısından istatistiksel olarak anlamlı bir fark

olduğu görülmektedir. Bu sonuçlara göre, üst akıllı telefon bağımlılığı grubunda olan öğrencilerin alt grupta olanlara göre SÖ'nün tüm alt boyutları ve toplamı için daha fazla siberaylaklık düzeyine sahip oldukları söylenebilir.

5.4. Araştırmanın Dördüncü Alt Problemine İlişkin Bulgular

Araştırmanın dördüncü alt problemi olan “Lise öğrencilerinin siberaylaklık düzeyleri cinsiyete, sosyal ağ sitesi üyelik süresine, günlük sosyal ağ sitesi kullanım süresine ve sosyal ağ sitesi arkadaş sayısına göre değişmekte midir?” sorusuna cevap bulabilmek için öğrencilerin SÖ'den aldıkları puanların ortalamaları bağımsız örneklem t-testi ve tek yönlü varyans analizi ile karşılaştırılmıştır.

5.4.1. Öğrencilerin Siberaylaklık Düzeylerinin Cinsiyete Göre İncelenmesine İlişkin Bulgular

Öğrencilerin siberaylaklık düzeylerinin cinsiyete göre farklılaşma durumları bağımsız örneklem t-testi ile analiz edilmiştir. Analiz sonucunda elde edilen bulgular Tablo 13'te verilmiştir.

Tablo 13. Öğrencilerin Siberaylaklık Düzeylerinin Cinsiyete Göre İncelenmesine İlişkin Bağımsız Örneklem T-testi Analiz Sonuçları

Ölçek	Ölçek Alt Boyutu	Cinsiyet	N	\bar{X}	SS	t	p
SÖ	Paylaşım	Kız	364	26.15	9.717	.296	.767
		Erkek	465	25.95	9.502		
	Alışveriş	Kız	364	12.58	5.711	-4.452	.000
		Erkek	465	14.58	7.262		
	Durum Güncelleme	Kız	364	8.69	4.740	-3.932	.000
		Erkek	465	10.08	5.445		
	İçerik Erişimi	Kız	364	18.15	5.948	4.272	.000
		Erkek	465	16.35	6.050		
	Oyun/Bahis	Kız	364	6.79	3.262	-10.774	.000
		Erkek	465	9.49	3.934		
	Toplam Siberaylaklık	Kız	364	72.36	21.692	-2.564	.011
		Erkek	465	76.46	23.692		

Tablo 13'te verilerin analiz sonuçları incelendiğinde, öğrencilerin SÖ'nün paylaşım ($t=.296$; $p>.05$) alt boyutu hariç diğer alt boyutlarından ve toplamından [alışveriş ($t=-4.452$; $p<.05$), durum güncelleme ($t=-3.932$; $p<.05$), içerik erişimi ($t=4.272$; $p<.05$), oyun/bahis ($t=-10.774$; $p<.05$), toplam siberaylaklık ($t=-2.564$;

$p<.05$)] aldıkları puanlar arasında gruplar açısından istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu görülmektedir. Bu sonuçlara göre, SÖ'nün alışveriş, durum güncelleme, oyun/bahis alt boyutları ve toplamı için erkek öğrencilerin kız öğrencilere göre daha fazla siberaylaklık düzeyine sahip oldukları söylenebilirken SÖ'nün içerik erişimi alt boyutu için ise kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre daha fazla siberaylaklık düzeyine sahip oldukları söylenebilir.

5.4.2. Öğrencilerin Siberaylaklık Düzeylerinin Günlük Sosyal Ağ Sitesi Kullanım Süresine Göre İncelenmesine İlişkin Bulgular

Öğrencilerin siberaylaklık düzeylerinin günlük sosyal ağ sitesi kullanım süresine göre farklılaşma durumları bağımsız örneklem t-testi ile analiz edilmiştir. Analiz sonucunda elde edilen bulgular Tablo 14'te verilmiştir.

Tablo 14. Öğrencilerin Siberaylaklık Düzeylerinin Günlük Sosyal Ağ Sitesi Kullanım Süresine Göre İncelenmesine İlişkin Bağımsız Örneklem T-testi Analiz Sonuçları

Ölçek	Ölçek Alt Boyutu	Günlük Sosyal Ağ Sitesi Kullanım Süresi	N	\bar{X}	SS	t	p
SÖ	Paylaşım	1 saatten az	298	23.34	9.614	-6.224	.000
		1 saatten fazla	531	27.56	9.246		
	Alışveriş	1 saatten az	298	12.49	6.531	-3.949	.000
		1 saatten fazla	531	14.38	6.698		
	Durum Güncelleme	1 saatten az	298	8.42	4.906	-4.506	.000
		1 saatten fazla	531	10.06	5.257		
	İçerik Erişimi	1 saatten az	298	15.57	6.263	-5.572	.000
		1 saatten fazla	531	18.02	5.776		
	Oyun/Bahis	1 saatten az	298	7.75	3.827	-3.104	.000
		1 saatten fazla	531	8.62	3.893		
	Toplam Siberaylaklık	1 saatten az	298	67.55	22.754	-6.873	.000
		1 saatten fazla	531	78.65	22.038		

Tablo 14'te verilerin analiz sonuçları incelendiğinde, öğrencilerin SÖ'nün tüm alt boyutlarından ve toplamından [paylaşım ($t=-6.224$; $p<.05$), alışveriş ($t=-3.949$; $p<.05$), durum güncelleme ($t=-4.506$; $p<.05$), içerik erişimi ($t=-5.572$; $p<.05$), oyun/bahis ($t=-3.104$; $p<.05$), toplam siberaylaklık ($t=-6.873$; $p<.05$)] aldıkları puanlar arasında gruplar açısından istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu görülmektedir. Bu sonuçlara göre, SÖ'nün paylaşım, alışveriş, durum güncelleme,

içerik erişimi, oyun/bahis alt boyutları ve toplamı için günlük sosyal ağ sitesi kullanım süresi 1 saatten fazla olan öğrencilerin 1 saatten az olanlara göre daha fazla siberaylaklık düzeyine sahip oldukları söylenebilir.

5.4.3. Öğrencilerin Siberaylaklık Düzeylerinin Sosyal Ağ Sitesi Üyelik Süresine Göre İncelenmesine İlişkin Bulgular

Öğrencilerin siberaylaklık düzeylerinin sosyal ağ sitesi üyelik süresine göre farklılaşma durumları tek yönlü varyans analizi analiz edilmiştir. Analiz sonucunda elde edilen bulgular Tablo 15, Tablo 16 ve Tablo 17’de verilmiştir.

Tablo 15. Öğrencilerin Siberaylaklık Düzeylerinin Sosyal Ağ Sitesi Üyelik Süresine Göre İncelenmesine İlişkin Betimsel Analiz Sonuçları

Ölçek	Ölçek Alt Boyutu	Sosyal Ağ Sitesi Üyelik Süresi	N	\bar{X}	SS
SÖ	Paylaşım	0-1 yıl arası	225	22.07	8.782
		1-3 yıl arası	280	26.77	9.846
		3 yıldan fazla	324	28.17	9.087
	Alışveriş	0-1 yıl arası	225	12.68	6.491
		1-3 yıl arası	280	13.21	6.595
		3 yıldan fazla	324	14.84	6.778
	Durum Güncelleme	0-1 yıl arası	225	8.76	4.844
		1-3 yıl arası	280	9.03	5.074
		3 yıldan fazla	324	10.34	5.412
	İçerik Erişimi	0-1 yıl arası	225	15.48	6.114
		1-3 yıl arası	280	17.43	5.941
		3 yıldan fazla	324	18.05	5.929
	Oyun/Bahis	0-1 yıl arası	225	7.56	3.721
		1-3 yıl arası	280	7.95	3.944
		3 yıldan fazla	324	9.13	3.818
	Toplam Siberaylaklık	0-1 yıl arası	225	66.55	22.239
		1-3 yıl arası	280	74.39	22.446
		3 yıldan fazla	324	80.52	22.074

Tablo 15’te verilen analiz sonuçları incelendiğinde, SÖ’nün tüm alt boyutlarında ve toplamında en yüksek ortalama puanın 3 yıldan fazla süredir sosyal ağ sitesi üyeliği bulunan öğrencilere ait olduğu görülmektedir. Bunları sırasıyla, 1-3 yıl arası ve 0-1 yıl arası sosyal ağ sitesi üyeliği bulunan öğrenciler izlemektedir. Ölçekten alınan ortalama puanlar arasındaki farkın anlamlı olup olmadığı tek yönlü varyans analizi ile analiz edilmiş olup analiz sonuçları Tablo 16’da verilmiştir.

Tablo 16. Öğrencilerin Siberaylaklık Düzeylerinin Sosyal Ağ Sitesi Üyelik Süresine Göre İncelenmesine İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

Ölçek	Ölçek Alt Boyutu	Varyans Kaynağı	Kareler Toplamı	Serbestlik Derecesi	Kareler Ortalaması	F	p
SÖ	Paylaşım	Gruplar arası	5175.830	2	2587.915	30.110	.000
		Grup içi	70993.692	826	85.949		
		Toplam	76169.522	828			
	Alışveriş	Gruplar arası	719.548	2	359.774	8.161	.000
		Grup içi	36411.858	826	44.082		
		Toplam	37131.407	828			
	Durum Güncelleme	Gruplar arası	409.786	2	204.893	7.728	.000
		Grup içi	21900.617	826	26.514		
		Toplam	22310.403	828			
	İçerik Erişimi	Gruplar arası	909.450	2	454.725	12.700	.000
		Grup içi	29575.037	826	35.805		
		Toplam	30484.487	828			
	Oyun/Bahis	Gruplar arası	378.140	2	189.070	12.854	.000
		Grup içi	12149.648	826	14.709		
		Toplam	12527.788	828			
	Toplam Siberaylaklık	Gruplar arası	25935.054	2	12967.527	26.205	.000
		Grup içi	408741.337	826	494.844		
		Toplam	434676.391	828			

Tablo 16 incelendiğinde, öğrencilerin SÖ'nün paylaşım [$F_{(2, 826)}=30.110$; $p<.05$], alışveriş [$F_{(2, 826)}=8.161$; $p<.05$], durum güncelleme [$F_{(2, 826)}=7.728$; $p<.05$], içerik erişimi [$F_{(2, 826)}=12.700$; $p<.05$], oyun/bahis [$F_{(2, 826)}=12.854$; $p<.05$] alt boyutlarından ve toplamından [$F_{(2, 826)}=26.205$; $p<.05$] aldıkları puanlar arasında gruplar açısından istatistiksel olarak anlamlı bir farkın olduğu görülmektedir. İstatistiksel olarak anlamlı farkın olduğu boyutlarda temel etkinin hangi değişkenden geldiği Scheffe testi ile belirlenmiş ve sonuçlar Tablo 17'de gösterilmiştir.

Tablo 17. Öğrencilerin Siberaylaklık Düzeylerinin Sosyal Ağ Sitesi Üyelik Süresine Göre Puan Ortalamalarının Karşılaştırılmasına İlişkin Scheffe Testi Analiz Sonuçları

Ölçek	Ölçek Alt Boyutu	Sosyal Ağ Sitesi Üyelik Süresi	Ortalama Farkı	Standart Hata	p	
SÖ	Paylaşım	3 yıldan fazla	0-1 yıl arası	6.106	.805	.000
			1-3 yıl arası	1.401	.756	.180
			0-1 yıl arası	4.705	.830	.000
	Alışveriş	3 yıldan fazla	0-1 yıl arası	2.156	.576	.001
			1-3 yıl arası	1.626	.542	.011
			0-1 yıl arası	.531	.594	.671

Tablo 17. devam

Ölçek	Ölçek Alt Boyutu	Sosyal Ağ Sitesi Üyelik Süresi		Ortalama Farkı	Standart Hata	p
SÖ	Durum Güncelleme	3 yıldan fazla	0-1 yıl arası	1.572	.447	.002
			1-3 yıl arası	1.308	.420	.008
		1-3 yıl arası	0-1 yıl arası	.264	.461	.849
	İçerik Erişimi	3 yıldan fazla	0-1 yıl arası	2.566	.519	.000
			1-3 yıl arası	.618	.488	.450
		1-3 yıl arası	0-1 yıl arası	1.949	.536	.001
	Oyun/Bahis	3 yıldan fazla	0-1 yıl arası	1.567	.333	.000
			1-3 yıl arası	1.173	.313	.001
		1-3 yıl arası	0-1 yıl arası	.394	.343	.519
	Toplam Siberaylaklık	3 yıldan fazla	0-1 yıl arası	13.967	1.930	.000
			1-3 yıl arası	6.126	1.815	.003
		1-3 yıl arası	0-1 yıl arası	7.842	1.992	.000

Tablo 17’de verilen analiz sonuçları incelendiğinde ilk olarak, SÖ’nün toplamında çıkan farkın sosyal ağ sitesi üyelik süresi 3 yıldan fazla, 1-3 yıl arası ve 0-1 yıl arası olan öğrencilerin ortalama puanlarından kaynaklandığı görülmektedir. Buna göre, 3 yıldan fazla süredir sosyal ağ sitesi üyesi olan öğrencilerin 1-3 yıl arası ve 0-1 yıl arası olanlara göre, 1-3 yıl arası sosyal ağ sitesi üyesi olan öğrencilerin ise 0-1 yıl arası olanlara göre SÖ’nün toplamı için daha fazla siberaylaklık düzeyine sahip oldukları söylenebilir.

İkinci olarak, SÖ’nün alışveriş, durum güncelleme ve oyun/bahis alt boyutlarında çıkan farkın sosyal ağ sitesi üyelik süresi 3 yıldan fazla, 1-3 yıl arası ve 0-1 yıl arası olan öğrencilerin ortalama puanlarından kaynaklandığı görülmektedir. Buna göre, 3 yıldan fazla süredir sosyal ağ sitesi üyesi olan öğrencilerin 1-3 yıl arası ve 0-1 yıl arası olanlara göre SÖ’nün alışveriş, durum güncelleme ve oyun/bahis alt boyutları ve toplamı için daha fazla siberaylaklık düzeyine sahip oldukları söylenebilir.

Üçüncü ve son olarak, SÖ’nün paylaşım ve içerik erişimi alt boyutlarında çıkan farkın sosyal ağ sitesi üyelik süresi 3 yıldan fazla, 1-3 yıl arası ve 0-1 yıl arası olan öğrencilerin ortalama puanlarından kaynaklandığı görülmektedir. Buna göre, sosyal ağ sitesi üyelik süresi 3 yıldan fazla ve 1-3 yıl arası olan öğrencilerin 0-1 yıl arası olanlara göre SÖ’nün paylaşım ve içerik erişimi alt boyutları için daha fazla siberaylaklık düzeyine sahip oldukları söylenebilir.

5.4.4. Öğrencilerin Siberaylaklık Düzeylerinin Sosyal Ağ Sitesi Arkadaş Sayısına Göre İncelenmesine İlişkin Bulgular

Öğrencilerin siberaylaklık düzeylerinin sosyal ağ sitesi arkadaş sayısına göre farklılaşma durumları tek yönlü varyans analizi analiz edilmiştir. Analiz sonucunda elde edilen bulgular Tablo 18, Tablo 19 ve Tablo 20’de verilmiştir.

Tablo 18. Öğrencilerin Siberaylaklık Düzeylerinin Sosyal Ağ Sitesi Arkadaş Sayısına Göre İncelenmesine İlişkin Betimsel Analiz Sonuçları

Ölçek	Ölçek Alt Boyutu	Sosyal Ağ Sitesi Arkadaş Sayısı	N	\bar{X}	SS
SÖ	Paylaşım	0-100 arası	253	21.62	8.750
		100-200 arası	173	26.68	9.463
		200’den fazla	403	28.55	9.186
	Alışveriş	0-100 arası	253	11.85	5.941
		100-200 arası	173	13.80	6.539
		200’den fazla	403	14.82	6.965
	Durum Güncelleme	0-100 arası	253	8.19	4.427
		100-200 arası	173	9.13	4.888
		200’den fazla	403	10.42	5.568
	İçerik Erişimi	0-100 arası	253	15.38	6.276
		100-200 arası	173	17.80	6.340
		200’den fazla	403	17.96	5.579
	Oyun/Bahis	0-100 arası	253	7.18	3.605
		100-200 arası	173	8.29	4.006
		200’den fazla	403	9.02	3.853
	Toplam Siberaylaklık	0-100 arası	253	64.21	21.327
		100-200 arası	173	75.71	22.041
		200’den fazla	403	80.77	21.946

Tablo 18’de verilen analiz sonuçları incelendiğinde, SÖ’nün tüm alt boyutlarında ve toplamında en yüksek ortalama puanın sosyal ağ sitesinde 200’den fazla arkadaşı olan öğrencilere ait olduğu görülmektedir. Bunları sırasıyla, 100-200 arası ve 0-100 arası arkadaşı olan öğrenciler izlemektedir. Ölçekten alınan ortalama puanlar arasındaki farkın anlamlı olup olmadığı tek yönlü varyans analizi ile analiz edilmiş olup analiz sonuçları Tablo 19’da verilmiştir.

Tablo 19. Öğrencilerin Siberaylaklık Düzeylerinin Sosyal Ağ Sitesi Arkadaş Sayısına Göre İncelenmesine İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

Ölçek	Ölçek Alt Boyutu	Varyans Kaynağı	Kareler Toplamı	Serbestlik Derecesi	Kareler Ortalaması	F	p
SÖ	Paylaşım	Gruplar arası	7552.297	2	3776.148	45.456	.000
		Grup içi	68617.225	826	83.072		
		Toplam	76169.522	828			
	Alışveriş	Gruplar arası	1380.609	2	690.305	15.949	.000
		Grup içi	35750.797	826	43.282		
		Toplam	37131.407	828			
	Durum Güncelleme	Gruplar arası	800.803	2	400.401	15.376	.000
		Grup içi	21509.600	826	26.041		
		Toplam	22310.403	828			
	İçerik Erişimi	Gruplar arası	1133.155	2	566.577	15.945	.000
		Grup içi	29351.333	826	35.534		
		Toplam	30484.487	828			
	Oyun/Bahis	Gruplar arası	525.948	2	262.974	18.099	.000
		Grup içi	12001.840	826	14.530		
		Toplam	12527.788	828			
	Toplam Siberaylaklık	Gruplar arası	42883.991	2	21441.995	45.205	.000
		Grup içi	391792.400	826	474.325		
		Toplam	434676.391	828			

Tablo 19 incelendiğinde, öğrencilerin SÖ'nün paylaşım [$F_{(2, 826)}=45.456$; $p<.05$], alışveriş [$F_{(2, 826)}=15.949$; $p<.05$], durum güncelleme [$F_{(2, 826)}=15.376$; $p<.05$], içerik erişimi [$F_{(2, 826)}=15.945$; $p<.05$], oyun/bahis [$F_{(2, 826)}=18.099$; $p<.05$] alt boyutlarından ve toplamından [$F_{(2, 826)}=45.205$; $p<.05$] aldıkları puanlar arasında gruplar açısından istatistiksel olarak anlamlı bir farkın olduğu görülmektedir. İstatistiksel olarak anlamlı farkın olduğu boyutlarda temel etkinin hangi değişkenden geldiği Scheffe testi ile belirlenmiş ve sonuçlar Tablo 20'de gösterilmiştir.

Tablo 20. Öğrencilerin Siberaylaklık Düzeylerinin Sosyal Ağ Sitesi Arkadaş Sayısına Göre Puan Ortalamalarının Karşılaştırılmasına İlişkin Scheffe Testi Analiz Sonuçları

Ölçek	Ölçek Alt Boyutu	Sosyal Ağ Sitesi Arkadaş Sayısı	Ortalama Farkı	Standart Hata	p	
SÖ	Paylaşım	200'den fazla	0-100 arası	6.929	.731	.000
		100-200 arası	100-200 arası	1.864	.828	.080
	Alışveriş	200'den fazla	0-100 arası	5.065	.899	.000
			100-200 arası	0-100 arası	2.978	.528
		100-200 arası	100-200 arası	1.020	.598	.234
			0-100 arası	1.958	.649	.011

Tablo 20. devam

Ölçek	Ölçek Alt Boyutu	Sosyal Ağ Sitesi Arkadaş Sayısı	Ortalama Farkı	Standart Hata	p	
SÖ	Durum Güncelleme	200'den fazla	0-100 arası	2.234	.409	.000
			100-200 arası	1.292	.464	.021
		100-200 arası	0-100 arası	.941	.503	.175
	İçerik Erişimi	200'den fazla	0-100 arası	2.583	.478	.000
			100-200 arası	.159	.542	.958
		100-200 arası	0-100 arası	2.424	.588	.000
	Oyun/Bahis	200'den fazla	0-100 arası	1.840	.306	.000
			100-200 arası	.723	.346	.114
		100-200 arası	0-100 arası	1.117	.376	.012
	Toplam Siberaylaklık	200'den fazla	0-100 arası	16.564	1.747	.000
			100-200 arası	5.058	1.980	.039
		100-200 arası	0-100 arası	11.505	2.149	.000

Tablo 20'de verilen analiz sonuçları incelendiğinde ilk olarak, SÖ'nün toplamında çıkan farkın sosyal ağ sitesi arkadaş sayısı 0-100 arası, 100-200 arası ve 200'den fazla olan öğrencilerin ortalama puanlarından kaynaklandığı görülmektedir. Buna göre, sosyal ağ sitesi arkadaş sayısı 200'den fazla olan öğrencilerin 0-100 arası ve 100-200 arası olanlara göre, 100-200 arası olanların ise 0-100 arası olanlara göre SÖ'nün toplamı için daha fazla siberaylaklık düzeyine sahip oldukları söylenebilir.

İkinci olarak, SÖ'nün paylaşım, alışveriş, içerik erişimi ve oyun/bahis alt boyutlarında çıkan farkın sosyal ağ sitesi arkadaş sayısı 0-100 arası, 100-200 arası ve 200'den fazla olan öğrencilerin ortalama puanlarından kaynaklandığı görülmektedir. Buna göre, sosyal ağ sitesi arkadaş sayısı 200'den fazla olan öğrencilerin 0-100 arası olanlara göre, 100-200 arası olanların ise 0-100 arası olanlara göre SÖ'nün paylaşım, alışveriş, içerik erişimi ve oyun/bahis alt boyutları için daha fazla siberaylaklık düzeyine sahip oldukları söylenebilir.

Üçüncü ve son olarak, SÖ'nün durum güncelleme alt boyutunda çıkan farkın sosyal ağ sitesi arkadaş sayısı 0-100 arası, 100-200 arası ve 200'den fazla olan öğrencilerin ortalama puanlarından kaynaklandığı görülmektedir. Buna göre, sosyal ağ sitesi arkadaş sayısı 200'den fazla olan öğrencilerin 0-100 arası ve 100-200 arası olanlara göre SÖ'nün durum güncelleme alt boyutu için daha fazla siberaylaklık düzeyine sahip oldukları söylenebilir.

5.5. Araştırmanın Beşinci Alt Problemine İlişkin Bulgular

Araştırmanın beşinci alt problemi olan “Lise öğrencilerinin siberaylaklık düzeylerini yordayan değişkenler nelerdir?” sorusuna cevap bulabilmek için Standart Çoklu Regresyon Analizi yapılmıştır. Öğrencilerinin sosyal medya bağımlılık (sanal tolerans, sanal iletişim, sanal problem, sanal bilgilenme) düzeyleri ile akıllı telefon bağımlılık (rahatsız edici günlük yaşam ve hoşgörü, yoksunluk belirtileri, olumlu beklenti, siberalan odaklı ilişkiler, aşırı kullanım, sosyal ağ bağımlılığı, fiziksel belirtiler) düzeylerinin siberaylaklık düzeylerini ne düzeyde yordadığını ortaya koymak amacıyla gerçekleştirilen standart çoklu regresyon analizinin sonuçları Tablo 21’de verilmiştir.

Tablo 21. Öğrencilerin Siberaylaklık Düzeylerinin Yordanmasına İlişkin Standart Çoklu Regresyon Analizi Sonuçları

Değişkenler	B	Standart Hata _B	β	t	p	İkili r	Kısmi r
Sabit	34.083	2.008	-	16.977	.000	-	-
Sanal Tolerans	.580	.203	.126	2.856	.004	.486	.099
Sanal İletişim	.142	.149	.049	.955	.340	.499	.033
Sanal Problem	.051	.139	.018	.365	.715	.484	.013
Sanal Bilgilenme	.846	.152	.226	5.560	.000	.521	.191
Rahatsız Edici Günlük Yaşam ve Hoşgörü	.200	.122	.084	1.642	.101	.489	.057
Yoksunluk Belirtileri	-.070	.136	-.028	-.517	.605	.458	-.018
Olumlu Beklenti	.495	.169	.135	2.933	.003	.481	.102
Siberalan Odaklı İlişkiler	.082	.205	.018	.400	.689	.379	.014
Aşırı Kullanım	.062	.218	.014	.283	.777	.469	.010
Sosyal Ağ Bağımlılığı	.466	.327	.057	1.424	.155	.404	.050
Fiziksel Belirtiler	.404	.257	.068	1.569	.117	.443	.055
R=.61 R ² =.37 F _(11, 817) =43.996 p=.000							

Tablo 21 incelendiğinde, öğrencilerin sosyal medya ve akıllı telefon bağımlılık düzeylerinin siberaylaklık düzeylerini anlamlı bir şekilde yordadığı görülmektedir (R=.61; R²=.37; F_(11, 817)=43.996; p=.000). Öğrencilerin sosyal medya bağımlılık (sanal tolerans, sanal iletişim, sanal problem, sanal bilgilenme) düzeyleri ile akıllı telefon bağımlılık (rahatsız edici günlük yaşam ve hoşgörü, yoksunluk belirtileri, olumlu beklenti, siberalan odaklı ilişkiler, aşırı kullanım, sosyal ağ bağımlılığı, fiziksel belirtiler) düzeylerinin siberaylaklık düzeylerindeki toplam varyansın yaklaşık olarak %37’sini açıklamaktadır.

Standartlaştırılmış regresyon katsayılarına göre öğrencilerin siberaylaklık düzeylerinin en önemli yordayıcısının sanal bilgilenme ($\beta=.226$) değişkeninin olduğu görülmektedir. Bunu sırasıyla; olumlu beklenti ($\beta=.135$), sanal tolerans ($\beta=.126$), rahatsız edici günlük yaşam ve hoşgörü ($\beta=.084$), fiziksel belirtiler ($\beta=.068$), sosyal ağ bağımlılığı ($\beta=.057$), sanal iletişim ($\beta=.049$), yoksunluk belirtileri ($\beta=-.028$), sanal problem ($\beta=.018$), siberalan odaklı ilişkiler ($\beta=.018$) ve aşırı kullanım ($\beta=.014$), değişkenleri takip etmektedir. Bu sonuçlarla birlikte, regresyon katsayılarının manidarlığına ilişkin t-testi sonuçları incelendiğinde ise sosyal medya bağımlılığına ait sanal bilgilenme ve sanal tolerans; akıllı telefon bağımlılığına ait olumlu beklenti değişkenlerinin öğrencilerin siberaylaklık düzeylerini anlamlı olarak yordadığı söylenebilir. Sosyal medya bağımlılığına ait sanal iletişim ve sanal problem; akıllı telefon bağımlılığına ait rahatsız edici günlük yaşam ve hoşgörü, fiziksel belirtiler, sosyal ağ bağımlılığı, yoksunluk belirtileri, siberalan odaklı ilişkiler ve aşırı kullanım değişkenlerinin ise t-testi sonuçları anlamlı değildir.

BÖLÜM VI

YORUM VE TARTIŞMA

Bu bölümde araştırmanın alt problemlerine ilişkin elde edilen bulgular yorumlanmış ve literatüre dayalı olarak tartışılmıştır.

6.1. Öğrencilerin Siberaylaklık Düzeylerine İlişkin Yorum ve Tartışma

Öğrencilerin öğrenme etkinlikleri sırasındaki siberaylaklık düzeylerinin siberaylaklık ölçeği faktörleri ve geneli bakımından “Çok az”, “Nadiren” ve “Çoğunlukla” aralıklarında olduğu bulunmuştur. Bu sonuçlara göre, öğrencilerin öğrenme etkinlikleri sırasında genel olarak siberaylaklık düzeylerinin düşük olduğu söylenebilir. Kalaycı (2010) da üniversite öğrencileri ile yürüttüğü bir çalışmada bizim çalışmamızın sonucuna benzer şekilde öğrencilerin çoğunluğunun ders dışı etkinliklerle uğraşmadığını tespit etmiştir. Benzer şekilde Seçkin ve Kerse (2017) de üniversite öğrencilerinin siberaylaklık seviyelerini araştırdıkları çalışmalarında öğrencilerin düşük seviyede siberaylaklık davranışı sergilediğini bulmuşlardır. Kurt (2011) ise yapmış olduğu bir çalışmada laboratuvar derslerinde öğrencilerin ders esnasında yaptıkları siberaylaklık davranışlarını araştırmış ve genel olarak öğrencilerin düşük düzeyde siberaylaklık davranışı sergilediğini bulmuştur. Bu çalışmanın aksine öğrencilerin siberaylaklık düzeylerinin orta (Çınar ve Cinisli, 2018; Şenel ve diğ., 2019) ve ortanın üzerinde (Tozkoparan ve Kuzu, 2019) olduğunu iddia eden çalışmalar da mevcuttur. Bu çalışmalardan birinde Şenel ve diğerleri (2019) üniversite öğrencilerinin siber aylaklık düzeylerin orta olduğu ifade ederlerken; bir diğer çalışmada ise Tozkoparan ve Kuzu (2019), öğretmen adaylarının laboratuvar ortamında gerçekleştirdikleri siberaylaklık davranışlarının ortanın üzerinde olduğunu ifade etmektedirler.

6.2. Öğrencilerin Sosyal Medya Bağımlılık Düzeylerine İlişkin Yorum ve Tartışma

Öğrencilerin sosyal medya bağımlılık ölçeğine genel olarak verdikleri cevapların “Uygun değil” aralığında olduğu ve sosyal medya bağımlılığı puanlarında ise en düşük puanın sanal problem, en yüksek puanın ise sanal bilgilenme alt boyutunda alındığı görülmektedir. Bu durum araştırmaya katılan lise öğrencilerinin toplam sosyal medya bağımlılık düzeylerinin düşük olduğunu göstermektedir. Ayrıca bu araştırmanın sonucunda öğrencilerin 414’ünün alt sosyal medya bağımlılığı grubunda, 415’inin de üst sosyal medya bağımlılığı grubunda olduğu bulunmuştur. Tutgun-Ünal (2015)’in üniversite öğrencileri ile gerçekleştirmiş olduğu çalışmada da bizim elde ettiğimiz sonucu destekler nitelikte olup, araştırmaya katılan üniversite öğrencilerinin “az bağımlı” olduğu sonucuna ulaşmıştır. Deniz ve Gürültü (2018) ise lise öğrencilerinin sosyal medya bağımlılıklarını ortaya çıkarmak için yürütmüş olduğu çalışmalarında araştırmaya katılan lise öğrencilerinin orta düzeyde sosyal medya bağımlılığı gösterdiklerini tespit etmişlerdir. İliş (2018) de eğitim fakültesi öğrencileri ile gerçekleştirdiği çalışmasında öğrencilerin orta seviyede sosyal medya bağımlısı oldukları sonucuna ulaşmıştır. Durar (2018) ise üniversitede öğrenim gören öğrencilerle gerçekleştirmiş olduğu bir çalışmada öğrencilerin sosyal medya bağımlılık düzeylerinin düşük olduğu sonucuna ulaşmıştır.

6.3. Öğrencilerin Akıllı Telefon Bağımlılık Düzeylerine İlişkin Yorum ve Tartışma

Lise öğrencileri akıllı telefon bağımlılığı bakımından incelendiğinde, öğrencilerin uygulanan ölçeğe vermiş oldukları cevapların genelde “Hayır” ve “Kısmen hayır” aralığında olduğu ve akıllı telefon bağımlılığı puanlarında en düşük puanın siberalan odaklı ilişkiler, en yüksek puanın ise olumlu beklenti alt boyutunda alındığı görülmektedir. Bu sonuçlara göre öğrencilerin genel olarak akıllı telefon bağımlılık düzeylerinin düşük olduğu söylenebilir. Ayrıca, bu çalışmada öğrencilerin 409’unun alt akıllı telefon bağımlılığı grubunda, 420’sinin de üst akıllı telefon bağımlılığı grubunda olduğu bulunmuştur. Demirci, Akgönül ve Akpınar (2015)’in 319 üniversite öğrencisi ile yaptıkları bir çalışmada öğrencilerin 71’inin

akıllı telefon kullanmadığını, 121'inin düşük düzeyde, 127'sinin ise yüksek düzeyde akıllı telefon bağımlılığı sergilediği bulunmuştur. Yılmaz, Çınar ve Özyazıcıoğlu (2017)'nin hemşirelik okuyan öğrencilerle yapmış oldukları çalışmada da bizim çalışmamıza benzer şekilde öğrencilerin düşük düzeyde akıllı telefon bağımlısı oldukları sonucuna ulaşılmıştır. Kızıltoprak (2018) ise lise öğrencilerinin akıllı telefon bağımlılık düzeyleri ile iletişim biçimleri arasındaki ilişkiyi araştırdığı çalışmasında öğrencilerin orta düzeyde akıllı telefon bağımlılığı gösterdiği sonucunu elde etmiştir. Akın (2018) da Erzincan Üniversitesi öğrencileri ile yaptığı çalışmasında öğrencilerin çok fazla akıllı telefon bağımlısı olmadığı sonucuna ulaşmıştır.

6.4. Öğrencilerin Siberaylaklık Düzeyleri ile Sosyal Medya ve Akıllı Telefon Bağımlılık Düzeyleri Arasındaki İlişkilere İlişkin Yorum ve Tartışma

Öğrencilerin siberaylaklık düzeyleri ile sosyal medya ve akıllı telefon bağımlılık düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif yönde bir ilişkinin olduğu belirlenmişti. Literatür incelendiğinde, çalışmanın bu sonucunu destekler nitelikte çalışmaların olduğu görülmektedir. Bu çalışmaların birinde Gökçearslan, Mumcu, Haşlamam ve Çevik (2016) üniversite öğrencilerindeki akıllı telefon bağımlılığını modellemek üzere bir çalışma yürütmüşler ve çalışmanın sonucunda akıllı telefon bağımlılığı ile siberaylaklık arasında bir ilişkinin olduğunu ve üniversite öğrencilerinin sınıf ortamındaki siberaylaklık faaliyetlerinin akıllı telefon bağımlılıklarını arttıracaklarını ifade etmektedirler. Oberst, Wegmann, Stodt, Brand ve Chamarro (2017)'nin ergenler üzerinde yürüttükleri bir diğer araştırma sonucunda ise sosyal medyanın çekici özelliklerinden kaynaklanan bağımlılığın birçok psikolojik sorunlara, internet bağımlılığına ve problemlerle cep telefonu kullanımına yol açtığını ifade edilmektedir. Türkiye'de yapılan bazı çalışmalarda interneti yoğun bir şekilde kullanan çoğu gencin aynı zamanda sosyal ağları da sıklıkla kullandığı tespit edilmiştir (Gevenoğlu, 2014; Küçükali, 2016). Keser, Kavuk ve Numanoğlu (2016) siberaylaklık ile internet bağımlılığı arasındaki ilişkileri araştırmak üzere yürüttükleri bir çalışmada siberaylaklık ile internet bağımlılığı arasında orta düzeyde pozitif yönde bir ilişkinin olduğunu tespit etmişlerdir. Tozkoporan ve Kuzu (2019) ise

yaptıkları bir çalışmada öğrencilerin bilgisayar laboratuvarında gerçekleştirdikleri sosyal siberaylaklık etkinlikleri ile sosyal medyadaki gelişmeleri kaçırma korkusu düzeyleri arasında pozitif yönde ve düşük düzeyde ilişkin olduğunu bulmuşlardır.

6.5. Öğrencilerin Siberaylaklık Düzeylerinin Sosyal Medya Bağımlılığına Göre İncelenmesine İlişkin Yorum ve Tartışma

Araştırmada üst sosyal medya bağımlılığı grubunda olan öğrencilerin siberaylaklık düzeylerinin alt grupta olanlara göre daha fazla olduğu bulunmuştur. Bu sonuç aynı zamanda sosyal medyada daha fazla zaman geçiren öğrencilerin siberaylaklık düzeylerinin de artacağı şeklinde yorumlanabilir. Öğrencilerin son zamanlarda internette geçirdikleri zamanın arttığı görülmektedir. Öğrencilerin internette geçirdikleri zamanı arttıran bazı etkinliklerin başında video izleme ve paylaşma, fotoğraf ekleme, yorum yapma, haber alma olduğu düşünülürse, bu durumun sosyal ağların yaygınlaşmaya başlamasıyla arttığı söylenebilir (Garrett ve Danziger, 2008). Gezin, Kamalı-Arsıntaş ve Şumuer (2018) yaptıkları bir çalışmada sosyal medya kullanımı açısından sosyal medya hesap sayısı fazla olan veya sosyal medya hesaplarını derslerde sıklıkla kontrol eden öğrencilerin siberaylaklık düzeylerinin diğer öğrencilere göre anlamlı bir şekilde yüksek olduğunu bulmuşlardır. Bağrıacık-Yılmaz (2017) ise çalışmasında Facebook'ta gezinmenin öğrenciler arasında en sık görülen siberaylaklık davranışı olduğunu ifade etmektedirler. Kurt (2011) ise üniversite öğrencilerinin laboratuvar dersleri esnasında sıklıkla sosyal ağ sitelerini ziyaret etme davranışını gösterdiklerini ifade etmektedir. Bu sonuç doğrultusunda, sosyal medya kullanımının öğrenciler arasında siberaylaklık davranışlarını giderek arttırdığı söylenebilir.

6.6. Öğrencilerin Siberaylaklık Düzeylerinin Akıllı Telefon Bağımlılığına Göre İncelenmesine İlişkin Yorum ve Tartışma

Araştırmada üst akıllı telefon bağımlılığı grubunda olan öğrencilerin siberaylaklık düzeylerinin alt grupta olanlara göre daha fazla olduğu bulunmuştur. Bu sonuç ile ilgili olarak literatürdeki çalışmaların sonuçları farklılaşmaktadır. Literatürde akıllı telefon bağımlılığının ve kullanımının artmasıyla birlikte

siberaylaklık davranışlarının da artacağını savunan çalışmalar (Gezgin, Kamalı-Arslantaş ve Şumuer, 2018; Şenel ve diğ., 2019) olduğu gibi bunun aksini yani siberaylaklık davranışları arttıkça akıllı telefon bağımlılığının da artacağını savunan çalışmalar da bulunmaktadır (Gökçearslan ve diğ., 2016). Bu çalışmalardan birinde Şenel ve diğerleri (2019) üniversite öğrencilerinde akıllı telefona sahip olmanın siberaylaklık davranışı için önemli bir yordayıcı olduğunu bulmuşlardır. Ayrıca, siberaylaklığı bir bağımlılık türü olarak ele alan bir çalışmada da öğrencilerin teknolojik araçlara olan bağımlılıkları arttıkça siberaylaklığa daha yatkın olabilecekleri öne sürülmüştür (Yaşar ve Yurdugül, 2013). Bu sonuçlar doğrultusunda literatürde günümüz modern akıllı telefonlarının öğrencileri internette gezinmeye ve sosyal medyadaki hesaplarını devamlı olarak kontrol etmeye teşvik ettiği ifade edilmektedir (Lepp, Barkley ve Karpinski, 2015). Bu bağlamda, akıllı telefonların öğrencilere internete her yerden ve kolay erişim sağlaması siberaylaklık davranış göstermeleri için potansiyel bir teşvik unsuru olarak karşımıza çıktığı söylenebilir. Bu çalışmalardan farklı olarak Gökçearslan ve diğerleri (2016) ise üniversite öğrencilerindeki akıllı telefon bağımlılığını modellemek üzere yaptıkları bir çalışmada, akıllı telefon bağımlılığı ile siberaylaklık arasında bir ilişkinin olduğunu ve üniversite öğrencilerinin sınıf ortamındaki siberaylaklık faaliyetlerinin akıllı telefon bağımlılıklarını arttıracaklarını savunmaktadırlar.

6.7. Öğrencilerin Siberaylaklık Düzeylerinin Cinsiyete Göre İncelenmesine İlişkin Yorum ve Tartışma

Araştırmada SÖ'nün alışveriş, durum güncelleme, oyun/bahis alt boyutları ve toplamı için erkek öğrencilerin kız öğrencilere göre daha fazla siberaylaklık düzeyine sahip oldukları, içerik erişimi alt boyutu için ise kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre daha fazla siberaylaklık düzeyine sahip oldukları bulunmuştu. Bu bulgu ile ilgili olarak literatür incelendiğinde genel olarak erkek öğrencilerin kızlara göre eğitim ortamlarında daha fazla siberaylaklık yaptığını göstermektedir (Askew, 2012; Balcı ve Gülnar, 2009; Baturay ve Toker, 2015; Kalaycı, 2010; Knight, 2017; Şenel ve diğ., 2019; Tozkoparan ve Kuzu, 2019; Yılmaz, Yılmaz, Öztürk, Sezer ve Karademir, 2015). Bu çalışmalardan birinde Baturay ve Toker (2015) bazı

demografik değişkenlerin eğitim ortamlarındaki siberaylaklık etkinlikleri üzerindeki etkilerini araştırmışlar ve erkek lise öğrencilerinin siberaylaklık düzeylerinin kızlara göre daha fazla olduğunu tespit etmişlerdir. Bu sonuçların aksine erkek ve kız öğrencilerin siberaylaklık düzeylerinde cinsiyet açısından anlamlı bir farkın olmadığını savunan çalışmalar da mevcuttur (Gezgin, Kamalı-Arslantaş ve Şumuer, 2018; Bağrıacık-Yılmaz, 2017). Bu çalışmalardan birinde Gezgin, Kamalı-Arslantaş ve Şumuer (2018) mesleki ve teknik lisede öğrenim gören öğrencilerinin siberaylaklık düzeyleri farklı değişkenlere göre incelemişler ve öğrencilerin siberaylaklık düzeylerinde cinsiyet açısından anlamlı bir fark olmadığını tespit etmişlerdir.

6.8. Öğrencilerin Siberaylaklık Düzeylerinin Günlük Sosyal Ağ Sitesi Kullanım Süresine Göre İncelenmesine İlişkin Yorum ve Tartışma

Öğrencilerin günlük sosyal ağ sitesi kullanım süresine göre siberaylaklık düzeylerinin incelenmesi sonucunda günlük sosyal ağ sitesi kullanım süresi 1 saatten fazla olan öğrencilerin 1 saatten az olanlara göre daha fazla siberaylaklık düzeyine sahip oldukları bulunmuştu. Araştırmanın bu bulgusunu destekler nitelikte Özcan, Gökçearslan ve Yüksel (2017)'in yaptıkları çalışmada da günlük sosyal ağ sitesi kullanım süresinin siberaylaklık düzeylerinde farklılaşmaya yol açtığı tespit edilmiştir. Özcan, Gökçearslan ve Yüksel (2017) yaptıkları çalışmada üniversite öğrencilerini günlük sosyal ağ sitesi kullanım süreleri açısından azdan çoğa doğru beş gruba ayırmış ve günlük sosyal ağ sitesi kullanım süresi az (0-2 saat arası) olan öğrencilerin diğerlerine göre daha az siberaylaklık etkinliklerinde bulduklarını bulmuşlardır. Andreassen, Torsheim ve Pallesen (2014) ise "Siberaylaklığın özel bir tipi: İşyerlerinde sosyal ağ sitesi kullanımı" isimli çalışmalarında 11018 işyeri çalışanına ulaşmışlar ve çalışanların siberaylaklık eğilimlerinin sosyal ağ kullanımı bağlamında değiştiği sonucuna ulaşmışlardır. Gezgin, Kamalı-Arslantaş ve Şumuer (2018)'in yaptığı bir çalışmada öğrencilerin siberaylaklık düzeylerinin sosyal medyayı kontrol etme sıklığına göre az sıklıkla kontrol edenler (en fazla 60 dk'da bir) ile çok sıklıkla kontrol edenler (en az 20 dk'da bir) arasında çok sıklıkla kontrol edenler lehine farklılaştığını tespit etmişlerdir.

Dursun, Dönmez ve Akbulut (2018) ise siberaylaklık ile farklı sosyal ağlarda harcanan zaman arasındaki istatistiksel olarak anlamlı bir ilişkinin olduğunu savunmaktadırlar. Literatürdeki bu çalışmalara ek olarak, Garrett ve Danziger (2008) gençler arasında video izleme ve paylaşma, fotoğraf ekleme, yorum yapma ve haber alma amaçlı sosyal ağ sitesi kullanımının yaygınlaşmaya başlamasıyla öğrencilerin internette geçirdikleri zamanın da arttığını ifade etmektedirler. Buna bağlı olarak, araştırmanın bu sonucu aynı zamanda internet ortamında daha fazla zaman geçiren öğrencilerin siberaylaklık düzeylerinin de artacağı şeklinde yorumlanabilir. Nitekim Yılmaz ve diğerleri (2015) yaptıkları bir çalışmada üniversite öğrencilerini günlük internet kullanım sürelerine göre beş gruba ayırmış ve günlük internet kullanım süresi 1 saatten daha az olan öğrencilerin diğer gruplara göre daha az siberaylaklık yaptıklarını bulmuşlardır. Şenel ve diğerleri (2019), günlük internet kullanım süresi (sosyal ağlarda geçirilen vakit) arttıkça siberaylaklığın da arttığını ifade etmektedirler. Bunun yanında aynı çalışmada öğrencilerin en çok kullandıkları sosyal ağların sırasıyla WhatsApp, Facebook, Youtube ve Instagram olduğu tespit edilmiştir.

6.9. Öğrencilerin Siberaylaklık Düzeylerinin Sosyal Ağ Sitesi Üyelik Süresine Göre İncelenmesine İlişkin Yorum ve Tartışma

Öğrencilerin sosyal ağ sitesi üyelik süresine göre siberaylaklık düzeylerinin incelenmesi sonucunda 3 yıldan fazla süredir sosyal ağ sitesi üyeliği olan öğrencilerin 1-3 yıl arası ve 0-1 yıl arası olanlara göre, 1-3 yıl arası sosyal ağ sitesi üyeliği olan öğrencilerin ise 0-1 yıl arası olanlara göre genel olarak daha fazla siberaylaklık düzeyine sahip oldukları bulunmuştu. Bu bulgu ile ilgili olarak literatürde doğrudan bir sonuç bulunmasa da son zamanlarda gençlerin interneti en çok sosyal ağ sitelerinde video izleme ve paylaşma, fotoğraf ekleme, yorum yapma ve haber alma amaçlı kullandığı bilinmektedir (Garrett ve Danziger, 2008). Yıl olarak internet kullanım deneyimi daha fazla olan öğrencilerin sosyal ağ sitelerine daha fazla zamandır üye olduğu düşünüldüğünde internet kullanım deneyiminin sosyal medya üyeliği için bir belirleyici olduğu kabul edilebilir. Bu yüzden literatürdeki internet deneyimine göre siberaylaklığın değişip değişmediğini araştıran

çalışmaların sonuçları araştırmanın bu bulgusu açısından önemli görülmektedir. Nitekim Baturay ve Toker (2015) yaptıkları bir çalışmada internet deneyimi açısından dokuz yıl daha fazla zamandır internet kullanan lise öğrencilerinin dokuz yıl ve daha az zamandır internet kullananlara göre daha fazla siberaylaklık yaptıklarını tespit etmişlerdir. Benzer şekilde Liberman, Seidman, McKenna ve Buffardi (2011)'de yaptıkları bir çalışmada internet tecrübesi ile siberaylaklık arasında pozitif bir ilişkinin olduğunu bulmuşlardır. Sonuç olarak deneyimli internet kullanıcılarının sosyal ağ sitesi gibi internet tarafından sunulan çeşitli üretken ortamları daha fazla kullanma eğiliminde oldukları ve bu eğilimin de siberaylaklık faaliyetlerine sebep olabileceği söylenebilir.

6.10. Öğrencilerin Siberaylaklık Düzeylerinin Sosyal Ağ Sitesi Arkadaş Sayısına Göre İncelenmesine İlişkin Yorum ve Tartışma

Öğrencilerin sosyal ağ sitesi arkadaş sayısına göre siberaylaklık düzeylerinin incelenmesi sonucunda sosyal ağ sitesi arkadaş sayısı 200'den fazla olan öğrencilerin 0-100 arası ve 100-200 arası olanlara göre, 100-200 arası olanların ise 0-100 arası olanlara göre genel olarak daha fazla siberaylaklık düzeyine sahip oldukları bulunmuştu. Literatürde yapılan bazı çalışmalarda sosyal ağ sitelerindeki arkadaş sayısının artmasıyla sosyal ağ sitesi kullanım süresinin de artacağı ifade edilmektedir (Çelik, 2012; Ellison, Steinfield ve Lampe, 2007; Kayri ve Çakır, 2010; Moore ve McElroy, 2012). Bu çalışmalardan birinde Çelik (2012) öğretmen adaylarının sosyal ağ sitesi kullanımlarını incelemiş ve Facebook isimli sosyal ağ sitesindeki arkadaş sayısının Facebook'un genel amaçlı kullanımını doğrudan; Facebook'un yoğun kullanımını ise dolaylı olarak etkilediğini bulmuştur. İlgili çalışmada Facebook arkadaş sayısının artması ile Facebook'un genel amaçlı kullanımının ve dolayısıyla da yoğun kullanımının artacağı ifade edilmektedir. Ellison, Steinfield ve Lampe (2007) Facebook kullanım yoğunluğunun kavramının Facebook kullanım süresi ve Facebook arkadaş sayısı ile ilişkili olduğunu belirtmektedirler. Kayri ve Çakır (2010) yaptıkları bir çalışmada Facebook kullanım süresi ve Facebook kullanım yoğunluğu arasında pozitif anlamlı ilişki olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Moore ve McElroy (2012) çalışmalarında Facebook kullanım süresi ile Facebook arkadaş sayısı arasında

pozitif yönlü bir ilişki olduğunu bulmuşlardır. Bağrıacık-Yılmaz (2017) ise çalışmalarında Facebook'ta gezinmenin öğrenciler arasında en sık görülen siberaylaklık davranışı olduğunu ifade etmektedirler. Sonuç olarak, siberaylaklık ile farklı sosyal ağlarda harcanan zaman arasındaki istatistiksel olarak anlamlı bir ilişkinin olduğu söylenebilir (Dursun, Dönmez ve Akbulut, 2018).

6.11. Öğrencilerin Siberaylaklık Düzeylerinin Yordanmasına İlişkin Yorum ve Tartışma

Araştırmada öğrencilerin sosyal medya ve akıllı telefon bağımlılık düzeylerinin siberaylaklık düzeylerini anlamlı bir şekilde yordadığı bulunmuştu. Bu sonuçlarla birlikte, regresyon katsayılarının manidarlığına ilişkin t-testi sonuçları incelendiğinde ise sosyal medya bağımlılığına ait sanal bilgilenme ve sanal tolerans; akıllı telefon bağımlılığına ait olumlu beklenti değişkenlerinin öğrencilerin siberaylaklık düzeylerini anlamlı olarak yordadığı ifade edilmişti. Literatür incelendiğinde doğrudan sosyal medya bağımlılığının ve akıllı telefon bağımlılığının siberaylaklık üzerindeki yordayıcı etkilerinin araştırılmadığı görülmüştür. Ancak bazı çalışmalarda siberaylaklık ile akıllı telefon bağımlılığı arasındaki ilişkiler araştırılırken bazı çalışmalarda da siberaylaklık ile sosyal medya bağımlılığı arasındaki ilişkilere ve bunların yordayıcılık etkilerinin araştırıldığı görülmüştür (Gökçearsan ve diğ., 2016; Gökçearsan, Uluçay ve Şahin, 2018; Keser, Kavuk ve Numanoğlu, 2016; Şenel ve diğ., 2019). Bu çalışmalardan birinde Gökçearsan ve diğerleri (2016), akıllı telefon bağımlılığı ile siberaylaklık arasında bir ilişkinin olduğunu ve üniversite öğrencilerinin sınıf ortamındaki siberaylaklık faaliyetlerinin akıllı telefon bağımlılıklarını arttıracaklarını savunmaktadırlar. Çalışmada ayrıca, sosyal ağ siteleri gibi akıllı telefon uygulamalarının siberaylaklık davranışlarını tetikleyebileceği ve bunun da akıllı telefonlara olan bağımlılığı arttıracaklarını ifade etmişlerdir. Benzer şekilde Gökçearsan, Uluçay ve Şahin (2018) de siberaylaklıktaki artışın akıllı telefon bağımlılığını arttıracaklarını savunmaktadır. Şenel ve diğerleri (2019) ise yaptıkları çalışmada üniversite öğrencilerinde akıllı telefona sahip olmanın, akıllı telefon aracılığıyla internet kullanım süresinin artmasının ve akıllı telefondaki uygulama sayısının artmasının siberaylaklığı arttırdığını bulmuşlardır.

Sosyal ağların internet üzerinden çalışan ve internetten bağımsız olamayan uygulamalar olduğu düşünüldüğünde (Şahin, 2018); Keser, Kavuk ve Numanoğlu (2016)'nın internet bağımlılığı ile siberaylaklık arasında bir ilişkinin olduğunu söylemesi çalışmanın bu bulgusunu destekler niteliktedir.

BÖLÜM VII

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu bölümde araştırmanın alt problemlerine ilişkin elde edilen bulgulara dayanılarak ulaşılan sonuçlara ve önerilere yer verilmiştir.

7.1. Sonuçlar

Bu araştırmanın genel amacı, lise öğrencilerinin siberaylaklık düzeylerini, sosyal medya bağımlılık düzeylerini ve akıllı telefon bağımlılık düzeylerini belirlemek ve öğrencilerin siberaylaklık düzeyleri ile sosyal medya ve akıllı telefon bağımlılıkları arasındaki ilişkileri incelemektir. Bunun yanı sıra araştırma kapsamında lise öğrencilerin siberaylaklık düzeylerinin; sosyal medya bağımlılığına, akıllı telefon bağımlılığına, cinsiyete, günlük sosyal ağ sitesi kullanım süresine, sosyal ağ sitesi üyelik süresine ve sosyal ağ sitesi arkadaş sayısına göre değişip değişmediği incelenmiştir. Tüm bu amaçlar doğrultusunda alt araştırma sorunlarına ilişkin ulaşılan bulgulara dayanarak ulaşılan sonuçlar aşağıda özetlenmiştir.

1. Öğrencilerin SÖ'nün alışveriş, durum güncelleme, oyun/bahis alt boyutlarından ve toplamından aldıkları puanların ortalamasının “Çok az” aralığında, paylaşım alt boyutunda “Nadiren” ve içerik erişimi alt boyutunda ise “Çoğunlukla” aralığında olduğu görülmektedir. Bu sonuçlara göre öğrencilerinin öğrenme etkinlikleri sırasında genel olarak siberaylaklık düzeylerinin düşük olduğu söylenebilir.
2. Öğrencilerinin SMBÖ-ÖF'nin tüm alt boyutlarından ve toplamından aldıkları puanların ortalamasının “uygun değil” aralığında olduğu ve sosyal medya bağımlılığı puanlarında en düşük puanın sanal problem, en yüksek puanın ise sanal bilgilenme alt boyutunda alındığı görülmektedir. Bu sonuçlara göre öğrencilerinin toplam sosyal medya bağımlılık düzeylerinin düşük olduğu söylenebilir. Ayrıca, öğrencilerin 414'ü alt sosyal medya bağımlılığı grubunda, 415'i de üst sosyal medya bağımlılığı grubunda yer almaktadır.

3. Öğrencilerin ATBÖ'nün yoksunluk belirtileri, siberalan odaklı ilişkiler, sosyal ağ bağımlılığı alt boyutlarından ve toplamından aldıkları puanların ortalamasının “hayır” aralığında, rahatsız edici günlük yaşam ve hoşgörü, olumlu beklenti, aşırı kullanım ve fiziksel belirtiler alt boyutlarında ise “Kısmen hayır” aralığında olduğu görülmektedir. Ayrıca, akıllı telefon bağımlılığı puanlarında en düşük puanın siberalan odaklı ilişkiler, en yüksek puanın ise olumlu beklenti alt boyutunda alındığı görülmektedir. Bu sonuçlara göre öğrencilerinin genel olarak akıllı telefon bağımlılık düzeylerinin düşük olduğu söylenebilir. Ayrıca, öğrencilerin 409'u alt akıllı telefon bağımlılığı grubunda, 420'si de üst akıllı telefon bağımlılığı grubunda yer almaktadır.
4. Öğrencilerin siberaylaklık düzeyleri ile sosyal medya ve akıllı telefon bağımlılık düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif yönde bir ilişkinin olduğu sonucuna ulaşılmıştır.
5. Üst sosyal medya bağımlılığı grubunda olan öğrencilerin alt grupta olanlara göre SÖ'nün tüm alt boyutları ve toplamı için daha fazla siberaylaklık düzeyine sahip sonucuna ulaşılmıştır.
6. Üst akıllı telefon bağımlılığı grubunda olan öğrencilerin alt grupta olanlara göre SÖ'nün tüm alt boyutları ve toplamı için daha fazla siberaylaklık düzeyine sahip oldukları sonucuna ulaşılmıştır.
7. SÖ'nün alışveriş, durum güncelleme, oyun/bahis alt boyutları ve toplamı için erkek öğrencilerin kız öğrencilere göre daha fazla siberaylaklık düzeyine sahip oldukları bulunurken SÖ'nün içerik erişimi alt boyutu için ise kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre daha fazla siberaylaklık düzeyine sahip oldukları sonucuna ulaşılmıştır.
8. SÖ'nün paylaşım, alışveriş, durum güncelleme, içerik erişimi, oyun/bahis alt boyutları ve toplamı için günlük sosyal ağ sitesi kullanım süresi 1 saatten fazla olan öğrencilerin 1 saatten az olanlara göre daha fazla siberaylaklık düzeyine sahip oldukları sonucuna ulaşılmıştır.

9. Genel olarak 3 yıldan fazla süredir sosyal ağ sitesi üyeliği olan öğrencilerin 1-3 yıl arası ve 0-1 yıl arası olanlara göre, 1-3 yıl arası sosyal ağ sitesi üyeliği olan öğrencilerin ise 0-1 yıl arası olanlara göre SÖ'nüntoplamı için daha fazla siberaylaklık düzeyine sahip oldukları sonucuna ulaşılmıştır.
10. Genel olarak sosyal ağ sitesi arkadaş sayısı 200'den fazla olan öğrencilerin 0-100 arası ve 100-200 arası olanlara göre, 100-200 arası olanların ise 0-100 arası olanlara göre SÖ'nün toplamı için daha fazla siberaylaklık düzeyine sahip oldukları sonucuna ulaşılmıştır.
11. Sosyal medya bağımlılığına ait sanal bilgilenme ve sanal tolerans; akıllı telefon bağımlılığına ait olumlu beklenti değişkenlerinin öğrencilerin siberaylaklık düzeylerini anlamlı olarak yordadığı sonucuna ulaşılmıştır.

7.2. Öneriler

Araştırmadan elde edilen sonuçlar doğrultusunda uygulamaya yönelik ve yapılacak araştırmalara yönelik olarak bazı öneriler getirilmiştir.

7.2.1. Uygulamaya Yönelik Öneriler

1. Okullarda görev yapan rehber öğretmenler aracılığıyla siberaylaklık, sosyal medya bağımlılığı ve akıllı telefon bağımlılığı davranışlarının minimum seviyelere indirilebilmesi için bilgilendirici seminerler verilebilir.
2. Ebeveynlerin çocuklarına vermiş oldukları cezalar genelde internetin ve akıllı telefonların yasaklanması olmaktadır. Bu durum sonucunda öğrencilerin yasak olan bir şeye karşı olan davranışı artarak devam etmektedir. Bu yüzden veliler siberaylaklık, sosyal medya bağımlılığı, akıllı telefon bağımlılığı konularında bilinçlendirmek için çalışmalar yapılabilir.
3. Öğrencilere bilinçli internet kullanımını öğretebilmek için bilişim teknolojileri dersinin her sınıf düzeyinde olması ve bu dersin müfredatında siberaylaklık, sosyal medya bağımlılığı ve akıllı telefon bağımlılığı

konularına yer verilerek öğrencilerin küçük yaşlarda bu bilinci kazanmalarına imkân sağlanabilir.

7.2.2. Araştırmacılara Yönelik Öneriler

1. Alanyazında siberaylaklık konusunda, sosyal medya bağımlılığı konusunda ve akıllı telefon bağımlılığı konusunda yapılan çalışmaların daha çok nicel yöntemler kullanılarak yürütüldüğü görülmüştür. Bu konular hakkında nitel araştırmaların yapılması, bu problemler karşısında neler yapılabileceğini daha derinlemesine inceleyeceği için nitel araştırmalar arttırılmalıdır.
2. Araştırma sonucunda araştırmaya katılan lise öğrencilerin siberaylaklık düzeylerinin, akıllı telefon bağımlılık düzeyi ve akıllı telefon bağımlılık düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki olduğu ortaya çıkmıştır. Yapılan literatür taramasında lise öğrencilerinin siberaylaklık düzeylerinin, sosyal medya bağımlılığı ve akıllı telefon bağımlılığı açısından incelendiği bir araştırmaya rastlanılmamıştır. Bu nedenle siberaylaklık davranışını çağımızın en büyük sorunlarından olan sosyal medya bağımlılığı ve akıllı telefon bağımlılığı konusunda daha fazla araştırmalar yapılmalıdır.
3. Bu araştırmanın çalışma grubunu lise öğrencileri oluşturmaktadır. Bu durumdan farkı olarak çalışma grubunun ortaokulda öğrenim görmekte olan farklı sınıf türlerindeki öğrencilerle gerçekleştirilmesi siberaylaklığın, sosyal medya bağımlılığının ve akıllı telefon bağımlılık düzeylerinin küçük yaşlarda tespit edilerek önlemlerin daha erken yaşlarda alınmasını sağlayabilir.
4. Gerçekleştirilen bu araştırma Konya ili Kadınhanı ilçesinde öğrenim görmekte olan lise öğrencilerini kapsamaktadır. Bu tür çalışmalarda daha genel bir sonuç elde edebilmek açısından farklı coğrafi bölgelerde öğrenim gören öğrencilerinde araştırmaya dâhil edilmesi daha genel sonuçların elde edilmesine imkân sağlayabilir.

KAYNAKLAR

- Akbulut, Y., Dursun, Ö. Ö., Dönmez, O., & Şahin, Y. L. (2016). In search of a measure to investigate cyberloafing in educational settings. *Computers in Human Behavior*, 55, 616-625.
- Akın, G. (2018). *Erzincan üniversitesi öğrencilerinde akıllı telefon bağımlılık düzeyinin belirlenmesi ve ilişkili faktörlerin değerlendirilmesi*. (Yayımlanmamış Uzmanlık Tezi). Erzincan: Binali Yıldırım Üniversitesi, Tıp Fakültesi.
- Aktaş, A. S. (2017). *Yetişkin bireylerde sosyal medya kullanım davranışları ile yalnızlık düzeyi arasındaki ilişkinin değerlendirilmesi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul: Üsküdar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Aktürk, A. O., Şahin, İ., & Sünbül, A. M. (2008). Bilgisayar öğretmen adaylarının web temelli öğretim hakkındaki görüşleri. *8th International Educational Technology Conference* (s. 855-861). Eskişehir, Türkiye.
- Aktürk, A., Emlek, B., & Çelik, İ . (2017). Üniversite öğrencilerinin Facebook bağlanma stratejilerinin ve yaşam doyumlarının incelenmesi. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 13(2), 512-530
- Alkın, S. (2018). *Lise öğrencilerinde sosyal ilişkilerin niteliği ve akıllı telefon bağımlılığı ilişkisinin incelenmesi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Tokat: Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Altayef, H. A. A. (2018). *Sosyal medya bağımlılığının ve kullanım amaçlarının farklı değişkenler açısından incelenmesi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Kastamonu: Kastamonu Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Anderson, K. J. (2001). Internet use among college students: An exploratory study. *Journal of American College Health*, 50(1), 21-26.
- Andreassen, C. S., Torsheim, T., & Pallesen, S. (2014). Predictors of use of social network sites at work-a specific type of cyberloafing. *Journal of Computer-Mediated Communication*, 19(4), 906-921.
- Arısoy, Ö. (2009). İnternet bağımlılığı ve tedavisi. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 1, 55-67.

- Askew, K. L. (2012). The relationship between cyberloafing and task performance and an examination of the theory of planned behavior as a model of cyberloafing. *Unpublished Doctoral Dissertation*. Tampa, FL: University of South Florida.
- Ataş, M. B. (2018). *Ergenlerde akıllı telefon bağımlılığı ve sosyal görünüş kaygısı arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul: Üsküdar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Atıcı, Ö. B. (2017). *Ergenlerin akıllı telefon bağımlılığı ve kontrol hissi düzeyleri arasında ilişkinin incelenmesi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul: İstanbul Gelişim Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Atılğan, D. (2006). İletişim teknolojileri çağında değişen bilgi hizmetleri. 1. *Uluslararası Bilgi Hizmetleri Sempozyumu: İletişim'de sunulmuş bildiri*, İstanbul, Türkiye.
- Auter, P. J. (2007). Portable social groups: willingness to communicate, interpersonal communication gratifications, and cell phone use among young adults. *International Journal of Mobile Communications*, 5(2), 139-156.
- Aydoğdu, C. (2003). *Televizyon ve bilgisayarın (18-24 yaş) gençler üzerindeki psikolojik etkileri: Hendek örneği* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Sakarya: Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Bae, S. M. (2015). The relationships between perceived parenting style, learning motivation, friendship satisfaction, and the addictive use of smartphones with elementary school students of South Korea: Using multivariate latent growth modeling. *School Psychology International*, 36(5), 513-531.
- Bağrıacık-Yılmaz, A. (2017). Lisansüstü öğrencilerinin siber aylıklık düzeylerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi: Karma bir çalışma. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18(3), 113-134.
- Balcı, Ş., & Gülnar, B. (2009). Üniversite öğrencileri arasında internet bağımlılığı ve internet bağımlılarının profili. *Selçuk Üniversitesi İletişim Fakültesi Akademik Dergisi*, 6(1), 5-22.
- Bardakçı, S., & Keser, H. (2017). *Bilişim teknolojilerinin eğitime entegrasyonu*. Ankara: Nobel Yayınları.

- Baturay, M. H., & Toker, S. (2015). An investigation of the impact of demographics on cyberloafing from an educational setting angle. *Computers in Human Behavior*, 50, 358-366.
- Beard, K., & Wolf, E. M. (2001). Modification in the proposed diagnostic criteria for internet addiction. *CyberPsychology & Behavior*, 4(3), 377-383.
- Belanger, F., & Slyke, C. V. (2002). Abuse or Learning? *Communications of the ACM*. 45, 64–65.
- Belin, M. N., & Yıldız, H. (2011). Lise öğrencilerinin Facebook adlı sosyal paylaşım sitesini kullanma amaçları üzerine sosyolojik bir inceleme: Eskişehir Örneği. *Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu*.
- Benbir, G., Poyraz, C. A., & Apaydın, H. (2014). Diagnostic approach to behavioral or “non substance” addictions. *Nobel Medicus*, 10(1), 5-11.
- Bıyık, Y. (2016). *Meslek yüksekokulu öğrencileri arasında siber mağduriyet, kişisel özellikler ve iletişim becerileri ilişkisi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Konya: Necmettin Erbakan Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Blanchard, A. L., & Henle, C. A. (2008). Correlates of different forms of cyberloafing: The role of norms and external locus of control. *Computers in Human Behavior*, 24(3), 1067-1084.
- Brubaker, A. T. (2006). Faculty perceptions of the impact of student laptop use in a wireless internet environment on the classroom learning environment and teaching information and library science. *Unpublished Master's Thesis*. Chapel Hill, NC: University of North Carolina.
- Büyükgebiz, E. (2018). *Sosyal medya bağımlılığının öğrencilerin performanslarına etkileri üzerine bir araştırma* (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Isparta: Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Büyüköztürk, Ş. (2016). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Canberk, G., & Sağıroğlu, Ş. (2007). Çocuklar ve gençlerin bilgisayar ve internet güvenliği. *Politeknik Dergisi*, 10(1), 33-39.
- Canoğulları, Ö., & Güçray, S. S. (2017). İnternet bağımlılık düzeyleri farklı ergenlerin cinsiyetlerine göre psikolojik ihtiyaçları, sosyal kaygıları ve anne

- baba tutum algılarının incelenmesi. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 26(1), 42-57.
- Caplan, S. E. (2002). Problematic internet use and psychosocial well-being: development of a theory-based cognitive-behavioral measurement instrument. *Computers in Human Behavior*, 18, 553-575.
- Ceyhan, E. (2008). Ergen ruh sağlığı açısından bir risk faktörü: İnternet bağımlılığı. *Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi*, 15(2), 109-116.
- Chiu, S. I. (2014). The relationship between life stress and smartphone addiction on Taiwanese university student: A mediation model of learning self-efficacy and social self-efficacy. *Computers in Human Behavior*, 34, 49-57.
- Choi, H. S., Lee, H. K., & Ha, J. C. (2012). The influence of smartphone addiction on mental health, campus life and personal relations-Focusing on K university students. *Journal of the Korean Data and Information Science Society*, 23(5), 1005-1015.
- Chou, C., & Hsiao, M. C. (2000). Internet addiction, usage, gratification, and pleasure experience: The Taiwan college students' case. *Computers and Education*, 35(1), 65- 80.
- Chou, C., Condrón, L., & Belland, J. C. (2005). A review of the research on internet addiction. *Educational Psychology Review*, 17(4), 363-388.
- Cohen, L., Manion, L., & Morrison, K. (2013). *Research methods in education*. London: Routledge.
- Çakır, B. (2018). *Yetişkinlerde sosyal medya bağımlılığı, narsisizm ve empati düzeyi arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul: Üsküdar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Çelik, E. (2018). *Öğretmenlerin internet, sosyal medya bağımlılıkları ile evlilikte uyum ve aile işlevleri arasındaki ilişki* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul: Sabahattin Zaim Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Çelik, T. (2017). *Paydaşların gözünden sosyal medyanın yarar ve risklerine yönelik bir inceleme* (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Denizli: Pamukkale Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Çetin, E. (2009). Sosyal iletişim ağları ve gençlik: Facebook örneği. *Uluslararası Davraz Kongresi* (s. 1094-1105), Isparta, Türkiye.

- Çınar, O., & Cinisli, Z. (2018). In-class cyberloafing among undergraduate students of physical education and sports teaching department. *Journal of Physical Education and Sports Studies (JPES)*, 10(1), 39-48.
- Çukurluöz, Ö. (2016). *Lise öğrencilerinin dijital bağımlılıklarının incelenmesi: Ankara ili Çankaya örneği* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara: Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Davis, R. A. (2001). A cognitive-behavioral model of pathological internet use. *Computers in Human Behavior*, 17, 187-195.
- Deci, E. L., & Ryan, R. M. (2000). The “What” and “Why” of goal pursuits: Human needs and the self-determination of behavior. *Psychological Inquiry*, 4, 227-268.
- Demir, Ö., & Seferoğlu, S. S. (2016) Bilgi okuryazarlığı, internet bağımlılığı, sanal aylıklık ve çeşitli diğer değişkenlerin sanal zorbalık ile ilişkisinin incelenmesi. *Online Journal of Technology Addiction and Cyberbullying*, 3(1), 1-26.
- Demirci, K., Akgönül, M., & Akpınar, A. (2015). Relationship of smartphone use severity with sleep quality, depression, and anxiety in university students. *Journal of Behavioral Addictions*, 4(2), 85-92.
- Demirci, K., Orhan, H., Demirdas, A., Akpınar, A., & Sert, H. (2014). Validity and reliability of the Turkish Version of the Smartphone Addiction Scale in a younger population. *Klinik Psikofarmakoloji Bülteni-Bulletin of Clinical Psychopharmacology*, 24(3), 226-234.
- Deniz, L., & Gürültü, E. (2018). Lise öğrencilerinin sosyal medya bağımlılıkları. *Kastamonu Education Journal*, 26(2), 355-367.
- Deniz, S. (2014). *Ergenlerin problemlili mobil telefon kullanımının utangaçlık ve sosyal anksiyete ile ilişkisinin incelenmesi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul: İstanbul Arel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Dimaggio, P., Hargittai, E., Neuman, W. R., & Robinson, J. P. (2001). Social implications of the internet. *Annual Review of Sociology*, 27, 307-336.
- Dirik, K. (2016). *Ergenlerde akıllı telefon bağımlılığı ile öz-güven arasındaki ilişkilerin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul: İstanbul Gelişim Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü.

- Doğan, B., & Kesken, E. (2007). Ağ 3.0-anlamsal ağ. *Elektrik Mühendisliği*, 432, 44-46.
- Doorn, O. N. (2011). *Cyberloafing: A multi-dimensional construct placed in a theoretical framework* (Unpublished Master Thesis). Holland: Eindhoven University of Technology.
- Durar, E. (2018). *Üniversite öğrencilerinde sosyal medya bağımlılığının depresyon ve sosyal fobi ile ilişkisi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Kars: Kafkas Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Dursun, O. O., Dönmez, O., & Akbulut, Y. (2018). Predictors of Cyberloafing among Preservice Information Technology Teachers. *Contemporary Educational Technology*, 9(1), 22-41.
- Düvenci, A. (2012). *Ağ neslinin internet kullanımı üzerindeki sosyal medya etkisinin sosyal sapma yaklaşımı ile incelenmesi* (Yayımlanmamış Doktora Tezi). İstanbul: Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Egger, O., & Rauterberg, M. (1996). *Internet behavior and addiction*. Zurich: Swiss Federal Institute of Technology.
- Ellison, N. B., Steinfield, C., & Lampe, C. (2007). The benefits of FB "Friends:" social capital and college students' use of online social network sites. *Journal of Computer-Mediated Communication*, 12, 1143-1168.
- Ellison, N., Steinfield, C., & Lampe, C. (2006). Spatially bounded online social networks and social capital. *Paper Presented at the Annual Conference of the International Communication Association (ICA)* (pp. 1-37). Dresden, Germany.
- Ergenç, A. (2011). *Web 2.0 ve sanal sosyalleşme: Facebook örneği* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul: Maltepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Feng, Q., Du, Y., Ye, Y. L., & He, Q. Q. (2014). Associations of physical activity, screen time with depression, anxiety and sleep quality among Chinese college freshmen. *PloS ONE*, 9(6): e100914.
- Fraenkel, J. R., Wallen, N. E., & Hyun, H. H. (2012). *How to design and evaluate research in education* (8th ed.). New York, NY: McGraw-Hill.

- Fuster, H., Chamarro, A., & Oberst, U. (2017). Fear of missing out, online social networking and mobile phone addiction: A latent profile approach. *Revista de Psicologia, Ciències de l'Educació i de l'Esport*, 35(1), 23-30.
- Galluch, P. A., & Thatcher, J. B. (2007). Maladaptive vs. adaptive use of internet applications in the classroom: a test of competing models. In *Proceedings of the 2007 southern association for information systems conference* (pp. 9-10).
- Garcia-Oliva, C., & Piqueras, J. A. (2016). Experiential avoidance and technological addictions in adolescents. *Journal of Behavioral Addictions*, 5(2), 293-303.
- Garrett, R. K. & Danziger, N. J. (2008). On cyberslacking: Workplace status and personal internet use at work. *Cyberpsychology & Behavior*, 11(3), 287- 292.
- Genç, Z., & Tozkoparan, S. B. (2017). Siberaylaklık Nedenleri Ölçeği: Bir ölçek geliştirme çalışması. *Firat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 27(1), 53-61.
- Gerow, J. E., Galluch, P. S., & Thatcher, J. B. (2010). To slack or not to slack: Internet usage in the classroom. *Journal of Information Technology Theory and Application*, 11(3), 5-24.
- Gevenoğlu, N. (2014). *Gençlik ve sosyal medya araştırma raporu (Gençlik ve Spor Bakanlığı)*. 13 Mayıs 2019 tarihinde <http://www.gsb.gov.tr/HaberDetaylari/1/3816/genclik-ve-spor-bakanligi-turkiyenin-en-kapsamli-sosyal-medya-arastirmasini-yapti.aspx> adresinden erişilmiştir.
- Gezgin, D. M., Kamalı-Arslantaş, T., & Şumuer, E. (2018). Mesleki ve Teknik Lise öğrencilerinin siber aylaklık düzeylerinin farklı değişkenlere göre incelenmesi. *Ege Eğitim Dergisi*, 19(2), 408-424.
- Gonzalez, N. A. (2002). Internet addiction disorder and its relation to impulse control *Unpublished Doctoral Dissertation*. Kingsville, TX: Texas A & M University-Kingsville.
- Govani, T., & Pashley, H. (2005). Student awareness of the privacy implications when using Facebook. *Unpublished paper presented at the "Privacy Poster Fair" at the Carnegie Mellon University School of Library and Information Science*, 9, 1-17.
- Gökçearslan, Ş., Mumcu, F. K., Haşlaman, T., & Çevik, Y. D. (2016). Modelling smartphone addiction: The role of smartphone usage, self-regulation, general

- self-efficacy and cyberloafing in university students. *Computers in Human Behavior*, 63, 639-649.
- Gönül, A. S. (2002). Patolojik internet kullanımı (Pathologic internet usage). *Yeni Symposium*, 40(3), 105-110.
- Grant, N. (2008). On the usage of social networking software technologies in distance learning education. *Paper presented at the Society for Information Technology and Teacher Education International Conference* (pp. 3755-3759). Association for the Advancement of Computing in Education (AACE).
- Greenfield, D. N. (1999). Psychological characteristics of compulsive internet use: A preliminary analysis. *Cyber Psychology and Behavior*, 2(5), 403-412.
- Griffiths, M. D. (1999). Internet addiction: Factor fiction? *The Psychologist*, 12(5), 246-250.
- Griffiths, M. D. (2000). Internet addiction: Time to be taken seriously? *Addiction Research*, 8, 413-418.
- Grohol, J. (1999). Too much time online: Internet addiction or healthy social interactions. *CyberPsychology & Behavior*, 2, 395-402.
- Growth from Knowledge [GfK] (2017). *Türkiye'de ve dünyada akıllı telefon pazarları*. 26 Mayıs 2019 tarihinde <https://www.gfk.com/tr/icgoerueler/press-release/tuerkiyede-ve-duenyada-akilli-telefon-pazarlari/> adresinden erişilmiştir.
- Günüş S. (2009) *İnternet bağımlılık ölçeğinin geliştirilmesi ve bazı demografik değişkenler ile internet bağımlılığı arasındaki ilişkilerin incelenmesi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Van: Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Gürültü, E. (2016). *Lise öğrencilerinin sosyal medya bağımlılıkları ve akademik erteleme davranışları arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul: Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Güzeller, C. O., & Coşguner, T. (2012). Development of a problematic mobile phone use scale for Turkish adolescents. *Cyberpsychology, Behavior, And Social Networking*, 15, 205-211.

- Haug, S., Castro, R. P., Kwon, M., Filler, A., Kowatsch, T., & Schaub, M. P. (2015). Smartphone use and smartphone addiction among young people in Switzerland. *Journal of Behavioral Addictions*, 4(4), 299-307.
- Hawi, N. S., & Samaha, M. (2017). Relationships among smartphone addiction, anxiety, and family relations. *Behaviour and Information Technology*, 36(10), 1046-1052.
- Huck, S. W. (2012). *Reading statistics and research* (6th ed.). Boston, MA: Pearson.
- Humphreys, L. (2005). Cellphones in Public: Social interactions in a wireless era. *New Media & Society*, 7(6), 810-833.
- Humphreys, L. (2007). Mobile sociality and spatial practice: A qualitative fieldstudy of new social networking technologies. *Unpublished Doctoral Dissertation*. Philadelphia, PA: Pennsylvania University, Department of Philosophy.
- IDC (2017). *Worldwide Quarterly Mobile Phone Tracker*. 04 Haziran 2019 tarihinde <https://www.idc.com/%20prodserv/smartphone-os-market-share.jsp> adresinden erişilmiştir.
- İlhan, V. (2008). Yeni dünya düzeninde iletişim politikaları ve değişim: Cep telefonu kullanım alışkanlıkları ve tüketim yönelimleri. *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1(24), 293-316.
- İliş, A. (2018). *Eğitim fakültesi öğrencilerinin sosyal medya bağımlılığı ile iletişim becerileri arasındaki ilişkinin farklı değişkenler açısından incelenmesi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Erzurum: Atatürk Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Junco, R., & Cotten, S. R. (2012). The relationship between multitasking and academic performance. *Computers & Education*, 59(2), 505-514.
- Kalaycı, E. (2010). *Üniversite öğrencilerinin siber aylaklık davranışları ile öz düzenleme stratejileri arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara: Hacettepe Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Karaca, M. B. (2019). *İnternet bağımlılığının, yenilik arama ve risk alma davranışı ile ilişkisinin incelenmesi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gaziantep: Hasan Kalyoncu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

- Karaiskos, D., Tzavellas, E., Balta, G., & Paparrigopoulos, T. (2010). P02-232- Social network addiction: a new clinical disorder?. *European Psychiatry*, 25, 855.
- Karasar, N. (2005). *Bilimsel araştırma yöntemi* (15. Baskı). Ankara: Nobel Yayınları.
- Kayri, M., & Çakır, Ö. (2010). An applied study on educational use of Facebook as a web 2.0 tool: The sample lesson of computer networks and communication, *International journal of computer science & information Technology (IJCSIT)*, 2(4), 48-59.
- Kelley, K. J., & Gruber, E. M. (2010). Psychometric properties of the problematic internet use questionnaire. *Computers in Human Behavior*, 26(6), 1838-1845.
- Keser, H., Kavuk, M., & Numanoglu, G. (2016). The relationship between cyberloafing and internet addiction. *Cypriot Journal of Educational Sciences*, 11(1), 37-42.
- Kılınç, İ., & Gündüz, Ş. (2017). Lise öğrencilerinin siber duyarlılık, internet bağımlılığı ve insani değerlerinin incelenmesi. *Trakya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 7(2), 261-283.
- Kim, S., & Kim, R. (2002). A study of internet addiction: Status, causes, and remedies. *Journal of Korean Home Economics Association English Edition*, 3(1), 1-19.
- Knight, R. M. (2017). Academic cyberloafing: a study of perceptual and behavioral differences on in-class cyberloafing among undergraduate students. *Unpublished Master's Thesis*. Greenville, NC: East Carolina University.
- Kolbitsch, J., & Maurer, H. (2006). The transformation of the Web: How emerging communities shape the information we consume. *Journal of Universal Computer Science*, 12(2), 187-213.
- Komito, L., & Bates, J. (2009). Virtually local: social media and community among Polish nationals in Dublin. In *Aslib Proceedings* (Vol. 61, No. 3, pp. 232-244). Emerald Group Publishing Limited.
- Köroğlu, G., Öztürk, Ö., Tellioglu, N., Genç, Y., Mırsal, H., & Beyazyürek, M. (2006). Problemlı internet kullanımıyla başvuran iki uçlu bir hasta nedeniyle psikiyatrik ek tanı tartışması: Olgu sunumu. *Bağımlılık Dergisi*, 7(3), 150-154.

- Kurt, M. (2011). Siber aylaklık davranışlarının karşılaştırmalı olarak incelenmesi. 5th *International Computer & Instructional Technologies Symposium* (pp. 22-24). Elazığ, Türkiye.
- Kuyucu, M. (2017). Gençlerde akıllı telefon kullanımı ve akıllı telefon bağımlılığı sorunsalı: “Akıllı telefon (kolik)” Üniversite Gençliği. *Global Media Journal TR Edition*, 7(14), 328-359.
- Küçükali, A. (2016). Üniversite öğrencilerinin sosyal medya kullanımı: Atatürk Üniversitesi örneği. *Bartın Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 13, 531- 546.
- Kwon, M., Kim, D.-J., Cho, H., & Yang, S. (2013). The Smartphone Addiction Scale: Development and validation of a short version for adolescents. *PLoS ONE*, 8(12): e83558.
- Lavoie, J. A., & Pychyl, T. A. (2001). Cyberslacking and the procrastination superhighway: A web-based survey of online procrastination, attitudes, and emotion. *Social Science Computer Review*, 19(4), 431-444.
- Lepp, A., Barkley, J. E., & Karpinski, A. C. (2015). The relationship between cell phone use and academic performance in a sample of US college students. *Sage Open*, 5(1), 1-9.
- Lepp, A., Barkley, J. E., Sanders, G. J., Rebold, M., & Gates, P. (2013). The relationship between cell phone use, physical and sedentary activity, and cardiorespiratory fitness in a sample of US college students. *International Journal of Behavioral Nutrition and Physical Activity*, 10(79).
- Li, Y.-H., Chang, L.-R., Lee, Y.-H., Tseng, H.-W., Kuo, T.B.J., & Chen, S.-H. (2014). Development and Validation of the Smartphone Addiction Inventory (SPAI). *PLoS ONE*, 9(6): e98312.
- Liberman, B. E., Seidman, G., McKenna, K. Y. A., & Buffardi, L. E. (2011). Employee job attitudes and organizational characteristics as predictors of cyberloafing. *Computers in Human Behavior*, 27, 2192-2199.
- Lim, V. K. G. (2002). The it way of loafing on the job: Cyberloafing, neutralizing and organizational justice. *Journal of Organizational Behavior*, 23, 675-694.
- Lim, V. K. G., & Chen, D. J. Q. (2009). Impact of cyber loafing on affect, work depletion, facilitation, and engagement. In *24th Annual Conference of the*

- Society of Industrial and Organizational Psychology* (pp. 1-20), New Orleans, LA.
- Ling, R. (2004). *The mobile connection: The cell phone's impact on society*. San Francisco, CA: Morgan Kaufmann.
- Lockyer, L., & Patterson, J. (2008). Integrating social networking technologies in education: A case study of a formal learning environment. *Paper presented at the Advanced Learning Technologies. ICALT'08*. Eighth IEEE International Conference.
- MacCallum, R. C., Zhang, S., Preacher, K. J., & Rucker, D. D. (2002). On the practice of dichotomization of quantitative variables. *Psychological Methods*, 7(1), 19.
- Manwong, M., Lohsoonthorn, V., Booranasuksakul, T., & Chaikoolvatana, A. (2018). Effects of a group activity-based motivational enhancement therapy program on social media addictive behaviors among junior high school students in Thailand: A cluster randomized trial. *Psychology Research and Behavior Management*, 11, 329-339
- Meral, D. (2017). *Orta öğretim öğrencilerinde akıllı telefon bağımlılığının yalnızlık, yaşam doyumu ve bazı kişisel özellikler bakımından incelenmesi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Erzinan: Erzinan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Mertler, C. A., & Vannatta, R.A. (2005). *Advanced multivariate statistical methods: Practical application and interpretation* (2nd Edition). Los Angeles, CA: Pyczak Publishing.
- Moore, K., & McElroy, J. C. (2012). The influence of personality on Facebook usage, wall postings, and regret. *Computers in Human Behavior*, 28(1), 267-274.
- Morahan-Martin, J., & Schumacher, P. (2000). Incidence and correlates of pathological internet use among college students. *Computers in Human Behavior*, 16, 13-29.
- Murali, V., & George, S. (2007). Lost online: An overview of internet addiction. *Advances in Psychiatric Treatment*, 13(1), 24-30.

- Nakilcioğlu, İ. (2007). İletişimden bilişime: İnternet kültüründen kesitler. *Akademik Bilişim Konferansı* (s. 1-3), Kütahya, Türkiye.
- Oberst, U., Wegmann, E., Stodt, B., Brand, M., & Chamarro, A. (2017). Negative consequences from heavy social networking in adolescents: The mediating role of fear of missing out. *Journal of Adolescence*, 55, 51-60.
- Ofcom (2008). *Social networking: A quantitative and qualitative research report into attitudes, behaviours and use*. 12 Mart 2019 tarihinde <http://stakeholders.ofcom.org.uk/binaries/research/media-literacy/report1.pdf/> adresinden erişilmiştir.
- Otrar, M., & Arın, F.S. (2014). Öğrencilerin sosyal medyaya ilişkin tutumlarının kullanım alışkanlıkları bağlamında incelenmesi. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 3(3), 1-13.
- Özcan, S., Gökçearslan, Ş., & Yüksel, A. O. (2017). An investigation of the relationship between cyberloafing and academic motivation among university students. *Pegem Atıf İndeksi*, 725-733.
- Özel, N. (2013). *Araştırma görevlilerine bilgi ve iletişim teknolojileri bağlamında bilgi okuryazarlığı becerilerinin kazandırılması* (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Ankara: Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Pallant, J. (2013). *SPSS survival manual*. McGraw-Hill Education (UK).
- Peltekoğlu, B. F. (2012). Sosyal medya, sosyal değişim. T. Kara & E. Ozgen (Ed.), *Sosyal medya-akademi icinde* (s. 3-8). İstanbul: Beta.
- Phillips, J. G., & Reddie, L. (2007). Decisional style and self-reported email use in the workplace. *Computers in Human Behavior*, 23(5), 2414-2428.
- Saban, A. (2007). Seçmecî okul teknoloji planlama modeli ve özel Konya Esentepe İlköğretim Okulu teknoloji profili. *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 22(1), 23-43.
- Salehan, M., & Negahban, A. (2013). Social networking on smartphones: When mobile phones become addictive. *Computers in Human Behavior*, 29(6), 2632-2639.
- Satıl, E. (2011). *Yeni medya ve sosyalleşme* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Konya: Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

- Seçkin, Z., & Kerse, G. (2017). Üniversite öğrencilerinin sanal kaytarma davranışları ve bu davranışların çeşitli değişkenler açısından incelenmesi: Ampirik bir araştırma. *Aksaray Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 9 (1), 89-110
- Semiramis-Sabancı, Y. (2018). *Sosyal medya okuryazarlığı: Facebook ve Instagram örneği* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul: Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Sevgi, L. (2013). *Teknoloji, toplum ve sağlık: Cep telefonları ve elektromanyetik kirlilik tartışmaları*. 25 Mart 2019 tarihinde http://www.emo.org.tr/ekler/e73a9a0d37efb96_ek.pdf adresinden erişilmiştir.
- Sevindik, F. (2011). *Fırat üniversitesi öğrencilerinde problemlerli internet kullanımı ve sağlıklı yaşam biçimi davranışlarının belirlenmesi* (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Malatya: İnönü Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Shapira, N. A., Lessig, M. C., Goldsmith, T. D., Szabo, S. T., Lazoritz, M., Gold, M. S., & Stein, D. J. (2003). Problematic internet use: Proposed classification and diagnostic criteria. *Depression and Anxiety*, 17(4), 207-216.
- Shen, C. X., Liu, R. D., & Wang, D. (2013). Why are children attracted to the internet? The role of need satisfaction perceived online and perceived in daily real life. *Computers in Human Behavior*, 29, 185-192.
- Singh, N., Chopra, N., & Kaur, J. (2014). A study to analyze relationship between psychological behavioral factors on WhatsApp addiction among youth in Jalandhar District in Punjab. *European Journal of Business and Management*, 6(37), 269-274.
- Socialbakers (2019). *Facebook statistics directory*. 30 Mart 2019 tarihinde <https://www.socialbakers.com/statistics/facebook/> adresinden alınmıştır.
- Stanton, J. M. 2002. Web addict or happy employee? *Communications of the ACM*, 45(1), 55-59.
- Strasburger, V. C., Wilson, B. J., & Jordan, A. B. (2009). *Children, adolescents, and the media*. Thousand Oaks, CA: Sage Publications.
- Stutzman, F. (2006). An evaluation of identity-sharing behavior in social network communities. *Paper presented at the iDMAa and IMS Code Conference*, Oxford, Ohio.

- Süler, M. (2016). *Akıllı telefon bağımlılığının öznel mutluluk düzeyine etkisinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Sakarya: Sakarya Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Şahin, C. (2018). Social media addiction scale - student form: The reliability and validity study. *The Turkish Online Journal of Educational Technology*, 17(1), 169-182.
- Şahin, İ., & Kesici, Ş. (2009). Üniversite öğrencilerinin psikolojik ihtiyaçları ve internet kullanım fonksiyonlarının problematik internet kullanımlarını yordaması. *XVIII. Ulusal Eğitim Bilimleri Kurultayı'nda sunulmuş bildiri*. İzmir, Türkiye.
- Şar, A. H. (2013). Examination of loneliness and mobil phone addiction problem observed in teenagers from the some variables. *International Journal of Social Science*, 6(2), 1207-1220.
- Şar, A. H., Ayas, T., & Horzum, M. B. (2015). Developing the smart phone addiction scale and its validity and reliability study. *Online Journal of Technology Addiction & Cyberbullying*, 2(1), 1-17.
- Şenel, S., Günaydın, S., Sarıtaş, M. T., & Çiğdem, H. (2019). Üniversite öğrencilerinin siber aylaklık seviyelerini yordayan faktörler. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 27(1), 95-105.
- Tabachnick, B. G., & Fidell, L. S. (2007). *Using multivariate statistics*. Boston, MA: Pearson Education.
- Takao, M., Takahashi, S., & Kitamura, M. (2009). Addictive personality and problematic mobile phone use. *CyberPsychology & Behavior*, 12(5), 501-507.
- Tan, Ç., Pamuk, M., & Dönder, A. (2013). Loneliness and mobile phone. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 103, 606-611.
- Tanrıverdi, Ö., & Karaca, F. (2018). Ergenlerin demografik özelliklerine göre bilişsel kapılma ve siber aylaklık etkinlik düzeylerinin incelenmesi. *Addicta: The Turkish Journal on Addiction*, 5(2), 285-315.
- Thomé, S., Harenstam A., & Hagberg, M. (2011). Mobile phone use and stress, sleep disturbances and symptoms of depression among young adults: A prospective cohort study. *BMC Public Health*, 11(66).
- Timisi, N. (2003). *Yeni iletişim teknolojileri ve demokrasi*. Ankara: Dost Kitabevi.

- Tonta, Y. (1999). Bilgi toplumu ve bilgi teknolojisi. *Türk Kütüphaneciliği*, 13(4), 363-375.
- Toprak, A., Binark, M., Yıldırım, A., Aygül, E., Börekçi, S., & Çomu, T. (2009). *Toplumsal paylaşım ağı Facebook: Görülüyorum öyleyse varım!*. İstanbul: Kalkedon Yayınları.
- Tozkoparan, S. B., & Kuzu, A. (2019). Öğretmen adaylarının gelişmeleri kaçırma korkusu (FoMO) düzeyleri ve siberaylaklık davranışları arasındaki ilişki. *Anadolu Journal of Educational Sciences International*, 9(1), 87-110.
- Tutgun-Ünal, A. (2015). *Sosyal medya bağımlılığı: Üniversite öğrencileri üzerine bir araştırma* (Yayımlanmamış Doktora Tezi). İstanbul: Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Türk Dil Kurumu [TDK]. (2019). *İnternet (Genel ağ)*. 19 Mart 2019 tarihinde http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&kelime=genel%20a%C4%9F&guid=TDK.GTS.5cdb741f0fee4.92052762 adresinden erişilmiştir.
- Türkiye İstatistik Kurumu [TÜİK]. (2018). *Türkiye'nin İnternet Kullanım Alışkanlıkları - TÜİK 2018*. 04 Haziran 2019 tarihinde <https://www.guvenliweb.org.tr/haber-detay/turkiyenin-internet-kullanim-aliskanliklari-tuik-2018> adresinden erişilmiştir.
- Ugrin, J. C., Pearson, J. M., & Odom, M. D. (2008). Profiling cyber-slackers in the workplace: demographic, cultural, and workplace factors'. *Journal of Internet Commerce*, 6(3), 75-89.
- UNESCO (2006). *Education for All-Literacy for Life*. 05 Haziran 2019 tarihinde <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000144270> adresinden erişilmiştir.
- Ünlü, Z. R. (2018). *Sosyal medya bağımlılığı ve psikolojik dayanıklılık* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul: Üsküdar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Ünsal, E. (2016). *Ortaokul öğrencilerinin internet bağımlılığının bazı değişkenlere göre incelenmesi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul: Nişantaşı Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Van Deursen, A. J., Bolle, C. L., Hegner, S. M., & Kommers, P. A. (2015). Modeling habitual and addictive smartphone behavior: The role of smartphone usage

- types, emotional intelligence, social stress, self-regulation, age, and gender. *Computers in Human Behavior*, 45, 411-420.
- Vitak, J., Crouse, J., & LaRose, R. (2011). Personal internet use at work: Understanding cyberslacking. *Computers in Human Behavior*, 27(5), 1751-1759.
- Vural, B. A., & Sabuncuoğlu, A. (2008). Bilgi iletişim teknolojileri ve ütopyan bakış açısı. *Selçuk İletişim*, 5(3), 5-19.
- Vural, Z. B., & Bat, M. (2010). Yeni bir iletişim ortamı olarak sosyal medya: Ege Üniversitesi İletişim Fakültesine yönelik bir araştırma. *Journal of Yaşar University*, 20(5), 3348-3382
- Wearesocial. (2019). *Global digital report*. 27 Şubat 2019 tarihinde <https://dijilopedi.com/2019-turkiye-internet-kullanim-ve-sosyal-medya-istatistikleri/> adresinden erişilmiştir.
- Weatherbee, T. G. (2001). Counterproductive use of technology at work: Information & communications technologies and cyberdeviancy. *Human Resource Management Review*, 20, 35-44.
- Webrazzi (2019). *Youtube kullanım istatistikleri*. 30 Mart 2019 tarihinde <https://webrazzi.com/2019/02/25/demografiden-abone-buyumesine-one-cikan-36-youtube-istatistigi/> adresinden alınmıştır.
- Wilson, K., Fornasier, S., & White, K. M. (2010). Psychological predictors of young adults' use of social networking sites. *Cyber psychology, Behavior, and Social Networking*, 13(2), 173-177.
- Wingate, P. (1997). *İnternet*. (Çev: S. İkiz). Ankara: Tübitak Popüler Bilim Kitapları.
- Yaşar, S., & Yurdugül, H. (2013). The investigation of relation between cyberloafing activities and cyberloafing behaviors in higher education. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 83, 600-604.
- Yellowlees, P. M., & Marks, S. (2007). Problematic internet use or internet addiction? *Computers in Human Behaviour*, 23, 1447-1453.
- Yen, C. F., Tang, T. C., Yen, J. Y., Lin, H. C., Huang, C. F., Liu, S. C., & Ko, C. H. (2009). Symptoms of problematic cellular phone use, functional impairment and its association with depression among adolescents in Southern Taiwan. *Journal of Adolescence*, 32(4), 863-873.

- Yıldırım, E. (2017). *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Tıp Fakültesi öğrencilerinde internet bağımlılığının obezite üzerine etkisinin incelenmesi* (Yayımlanmamış Uzmanlık Tezi). Samsun: Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Yıldız, N. (2010). Sosyal medya bir ilah tahtası değil, geçirgenli bir platform. *Türkiye Bilişim Dergisi*, 127, 66-74.
- Yılmaz, D., Çınar, H. G., & Özyazıcıoğlu, N. (2017). Hemşirelik öğrencilerinde akıllı telefon ve internet bağımlılığı ile üst ekstremitte fonksiyonel aktivite düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *SDÜ Sağlık Bilimleri Dergisi*, 8(3), 34-39.
- Yılmaz, F. G. K., Yılmaz, R., Öztürk, H. T., Sezer, B., & Karademir, T. (2015). Cyberloafing as a barrier to the successful integration of information and communication technologies into teaching and learning environments. *Computers in Human Behavior*, 45, 290-298.
- Young, K. S. (1996). Internet addiction: The emergence of new clinical disorder. *CyberPsychology & Behavior*, 1, 237-244.
- Young, K. S. (1999). *Internet addiction: Symptoms, evaluation and treatment*. 19 Ocak 2019 tarihinde <http://netaddiction.com/articles/symptoms.pdf> adresinden erişilmiştir.
- Young, K. S. (2006). Vertical interplay among scale-dependent resource regimes. *Ecology and Society*, 11(1), 27.
- Young, K. S., & Rodgers, R. (1998). The relationship between depression and internet addiction. *Cyberpsychology & Behavior*, 1(1), 25-28.
- Yurdagül, B. (2011). *Akıllı telefon nedir ne işe yarar, dünyadaki akıllı telefon kullanım oranları ve Türkiye'deki durum*. 03 Şubat 2019 tarihinde <https://www.androidturkey.net/2011/12/24/akilli-telefon-nedir-ne-ise-yarar-dunyadaki-akilli-telefon-kullanim-oranlari-ve-turkiyedeki-durum/> adresinden erişilmiştir.
- Yücelten, E. (2016). *Üniversite öğrencilerinde internet bağımlılığı ve akıllı telefon bağımlılığının bağlanma stilleri ile ilişkisinin incelenmesi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul: Üsküdar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Yüksel, G., & Baytemir, K. (2010). İlköğretim öğrencilerinin internet kullanım amaçları ile algıladıkları sosyal destek düzeylerinin incelenmesi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 8(1), 1-20.

EKLER

EK-1: Araştırma İzin Yazısı

EK-2: Kişisel Bilgi Formu

EK-3: Siberaylaklık Ölçeği (SÖ)

EK-4: Sosyal Medya Bağımlılığı Ölçeği-Öğrenci Formu (SMBÖ-ÖF)

EK-5: Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği (ATBÖ)

EK-1: Araştırma İzin Yazısı

T.C.
KADINHANI KAYMAKAMLIĞI
İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 40479506-300-E.403636

07.01.2019

Konu: Anket Uygulanması

KADINHANI İLÇE MİLLÎ EĞİTİM MÜDÜRLÜĞÜNE

Necmettin Erbakan Üniversitesi bilgisayar ve öğretim teknolojileri alanında tezli yüksek lisans yapmakta olan Hüseyin Seyhan DUYGU'nun tez konusu olan "ergenlerde sosyal medya bağımlılığı, akıllı telefon bağımlılığı ve siber aylaklık arasındaki ilişkilerin incelenmesi" adına ilçemizde öğrenim görmekte olan tüm orta öğretim öğrencilerine ilişikte sunulan anketi eğitim öğretimi aksatmadan uygulaması uygun görülmektedir.

Makamlarınızca da uygun görülmesi halinde olurlarınıza arz ederim.

Hakan AĞAÇ
Müdür a.
Şube Müdürü

OLUR
07.01.2019

Mehmet YAVUZ
Kaymakam a.
İlçe Milli Eğitim Müdürü

Hükümet Konağı Kat:3 Kadınhanı / KONYA
Elektronik Ağ: <http://kadinhani.meb.gov.tr/>
e-posta: kadinhani42@meb.gov.tr

Ayrıntılı bilgi için: Halit AYDINLI (Şef)
Tel: (0 332) 8340294
Faks: (0 332) 8340296

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <https://evraksorgu.meb.gov.tr> adresinden f1c8-d302-3f99-9eea-5448 kodu ile teyit edilebilir.

EK-2: Kişisel Bilgi Formu

Değerli Öğrenciler,

Bu anketlerden elde edilen sonuçlar bilimsel bir çalışmada kullanılacaktır. Sizden istenilen bu ifadeleri okuduktan sonra kendinizi değerlendirmeniz ve sizin için en uygun seçeneğin karşısına çarpı (X) işareti koymanızdır. Lütfen her ifadeye mutlaka TEK yanıt veriniz ve kesinlikle BOŞ bırakmayınız. En uygun yanıtları vereceğinizi ümit eder katkılarınız için teşekkür ederim.

Hüseyin Seyhan Duygu

KİŞİSEL BİLGİLERİNİZ

1. Cinsiyetiniz?

Kız Erkek

2. Akıllı telefonunuz var mı?

Var Yok

3. Sosyal ağ sitelerine üyeliğiniz var mı?

Var Yok

4. Kaç yıldır sosyal ağ sitelerine üyesiniz?

0-1 yıl arası 1-3 yıl arası 3 yıldan fazla

5. Günlük sosyal ağ sitesi kullanım süresiniz nedir?

1 saatten az 1 saatten fazla

6. Sosyal ağ sitesindeki arkadaş sayınız? (En çok arkadaşınızın olduğu sosyal ağ sitesine göre işaretleyiniz.)

0-100 100-200 200'den fazla

EK-3: Siberaylaklık Ölçeği (SÖ)

Aşağıda internet kullanımıyla ilgili çeşitli durumlar verilmiştir. Sizden, her ifadeyi dikkatlice okumanız ve kendiniz için en doğru olan ifadenin üzerine (X) işaretini koymanız istenmektedir. Lütfen boş madde bırakmayınız ve her durum için bir işaretleme yapınız.					
① Hiçbir Zaman ② Çok Az ③ Nadiren ④ Çoğunlukla ⑤ Her Zaman					
Ders esnasında...	Hiçbir Zaman	Çok Az	Nadiren	Çoğunlukla	Her Zaman
1. Arkadaşlarımın paylaştığı içeriklere bakarım.	①	②	③	④	⑤
2. Arkadaşlarımın sosyal ağ sayfalarını incelerim.	①	②	③	④	⑤
3. Sosyal ağlarda içerik (yazı, fotoğraf, video vb.) paylaşıyorum.	①	②	③	④	⑤
4. İlgimi çeken paylaşımları beğenirim.	①	②	③	④	⑤
5. Paylaşılan fotoğraflara yorum yaparım.	①	②	③	④	⑤
6. Sosyal ağlarda durum güncellemesi yaparım.	①	②	③	④	⑤
7. Paylaşılan fotoğraflarda arkadaşlarımı etiketlerim.	①	②	③	④	⑤
8. Arkadaşlarımla mesajlaşıyorum.	①	②	③	④	⑤
9. Paylaşılan eğlenceli videoları izlerim.	①	②	③	④	⑤
10. Alışveriş sitelerinden alışveriş yaparım.	①	②	③	④	⑤
11. Fırsat sitelerini (Grupanya, Bonubon vb.) ziyaret ederim.	①	②	③	④	⑤
12. Alışveriş sitelerini ziyaret ederim.	①	②	③	④	⑤
13. Açık arttırma sitelerini (Gittigidiyor, e-bay vb.) ziyaret ederim.	①	②	③	④	⑤
14. Bankacılık işlemleri gerçekleştiririm.	①	②	③	④	⑤
15. İkinci el ilan sitelerini incelerim.	①	②	③	④	⑤
16. İş ilanlarına bakarım.	①	②	③	④	⑤
17. Tweet yazarım.	①	②	③	④	⑤
18. Tweet okurum.	①	②	③	④	⑤
19. Beğendiğim bir tweeti yeniden yayınlıyorum (Retweet).	①	②	③	④	⑤
20. Beğendiğim bir tweeti favorilerime eklerim (Favori).	①	②	③	④	⑤
21. Çok konuşulan konulara (Trending topics) yorum yaparım.	①	②	③	④	⑤
22. İnternette müzik indiririm.	①	②	③	④	⑤
23. İnternette video izlerim.	①	②	③	④	⑤
24. İnternette müzik dinlerim.	①	②	③	④	⑤
25. İnternette video indiririm.	①	②	③	④	⑤
26. İhtiyacım olan uygulamaları indiririm.	①	②	③	④	⑤
27. Bahis sitelerini ziyaret ederim.	①	②	③	④	⑤
28. Bahis oynarım.	①	②	③	④	⑤
29. Spor sitelerine girerim.	①	②	③	④	⑤
30. Çevrim içi oyun oynarım.	①	②	③	④	⑤

EK-4: Sosyal Medya Bağımlılığı Ölçeği-Öğrenci Formu (SMBÖ-ÖF)

Aşağıda internette sosyal medya kullanımıyla ilgili çeşitli durumlar verilmiştir. Sizden, her ifadeyi dikkatlice okumanız ve kendiniz için en doğru olan ifadenin üzerine (X) işaretini koymanız istenmektedir. Lütfen boş madde bırakmayınız ve her durum için bir işaretleme yapınız.	Bana Hiç Uygun Değil	Bana Uygun Değil	Kararsızım	Bana uygun	Bana çok uygun
① Bana Hiç Uygun Değil					
② Bana Uygun Değil					
③ Kararsızım					
④ Bana Uygun					
⑤ Bana Çok Uygun					
1. Sosyal medyaya girmek için sabırsızlanırım.	①	②	③	④	⑤
2. Sosyal medyaya girebilmek için her yerde internet bağlantısı ararım.	①	②	③	④	⑤
3. Sabah uyandığımda ilk işim sosyal medyaya girmek olur.	①	②	③	④	⑤
4. Sosyal medyayı gerçek dünyadan bir kaçış olarak görüyorum.	①	②	③	④	⑤
5. Sosyal medyasız bir yaşam bana anlamsız gelir.	①	②	③	④	⑤
6. Çevremde birileri varken bile, sosyal medyada olmayı tercih ederim.	①	②	③	④	⑤
7. Sosyal medyadaki arkadaşlıkları gerçek yaşamdaki arkadaşlıklara tercih ederim.	①	②	③	④	⑤
8. Sosyal medyada bağlantı kurduğum insanlara kendimi daha iyi anlatıyorum.	①	②	③	④	⑤
9. Sosyal medyada görünmek istediğim gibi oluyorum.	①	②	③	④	⑤
10. İnsanlarla iletişimi genellikle sosyal medya aracılığı ile kurmayı tercih ederim.	①	②	③	④	⑤
11. Ailem karşı çıksa dahi sosyal medyayı kullanmaktan bir türlü vazgeçemiyorum.	①	②	③	④	⑤
12. Yalnız kaldığımda sosyal medyada zaman geçirmek isterim.	①	②	③	④	⑤
13. Sosyal medyada sanal iletişim kurmayı dışarı çıkmaya tercih ederim.	①	②	③	④	⑤
14. Sosyal medya etkinlikleri, günlük yaşamımı ele geçiriyor.	①	②	③	④	⑤
15. Sosyal medyada çok zaman geçirdiğimden ödevlerimi aksatırım.	①	②	③	④	⑤
16. Sosyal medyada geçirdiğim zamanı azaltmak zorunda kalırsam üzülürüm.	①	②	③	④	⑤
17. Sosyal medyada olmadığım zaman mutsuz olurum.	①	②	③	④	⑤
18. Sosyal medyada olmak beni heyecanlandırır.	①	②	③	④	⑤
19. Sosyal medyayı sık sık kullanmamdan dolayı ailem ile sorunlar yaşıyorum.	①	②	③	④	⑤
20. Sosyal medyanın gizemli dünyası, beni her zaman tutsak eder.	①	②	③	④	⑤
21. Sosyal medyada iken aç ve susuz kaldığımın farkına bile varmam.	①	②	③	④	⑤
22. Sosyal medya yüzünden verimliliğimin azaldığını fark ediyorum.	①	②	③	④	⑤
23. Sosyal medya kullanımım yüzünden bedensel sorunlar yaşıyorum.	①	②	③	④	⑤
24. Sosyal medyayı anlık gelişmelerden haberdar olmak için yolda yürürken bile kullanırım.	①	②	③	④	⑤
25. Sosyal medyayı kullanmayı olup bitenlerden haberdar olmak için seviyorum.	①	②	③	④	⑤
26. Sosyal medya gruplarının paylaşımlarından haberdar olmak için sosyal medyada gezinirim.	①	②	③	④	⑤
27. Özel bazı duyuruları (doğum günü vb.) görebilmek için sosyal medyada daha çok zaman geçiriyorum.	①	②	③	④	⑤
28. Derslerimle ilgili çalışmalarından (ödev, etkinlikler vb.) haberdar olmak beni her zaman sosyal medyada kalmaya zorluyor.	①	②	③	④	⑤
29. Yakın çevremizin paylaşımlarından hemen haberdar olmak için sosyal medyada sürekli aktif olurum.	①	②	③	④	⑤

EK-5: Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği (ATBÖ)

Aşağıda Akıllı Telefon kullanımıyla ilgili çeşitli durumlar verilmiştir. Sizden, her ifadeyi dikkatlice okumanız ve kendiniz için en doğru olan ifadenin üzerine (X) işaretini koymanız istenmektedir. Lütfen boş madde bırakmayınız ve her durum için bir işaretleme yapınız.						
	Kesinlikle Hayır	Hayır	Kısmen Hayır	Kısmen Evet	Evete	Kesinlikle Evet
1 Kesinlikle Hayır						
2 Hayır						
3 Kısmen Hayır						
4 Kısmen Evet						
5 Evet						
6 Kesinlikle Evet						
1. Akıllı telefon kullanımım sebebiyle planlanmış işlerimi yetiştiremiyorum.	1	2	3	4	5	6
2. Akıllı telefon kullanımım sebebiyle sınıfta, ödev yaparken veya çalışırken konsantre olmakta güçlük çekiyorum.	1	2	3	4	5	6
3. Aşırı akıllı telefon kullanımına bağlı baş dönmesi ya da bulanık görme yaşıyorum.	1	2	3	4	5	6
4. Akıllı telefon kullanırken bileklerimde ya da boynumun arkasında ağrı hissediyorum.	1	2	3	4	5	6
5. Aşırı akıllı telefon kullanımı sebebiyle yeterli uykumu alamıyorum ve kendimi yorgun hissediyorum.	1	2	3	4	5	6
6. Akıllı telefon kullanırken sakinleşiyor ve rahatlıyorum.	1	2	3	4	5	6
7. Akıllı telefon kullanırken kendimi keyifli ve coşkulu hissediyorum.	1	2	3	4	5	6
8. Akıllı telefon kullanırken kendimi güvende hissediyorum.	1	2	3	4	5	6
9. Akıllı telefon ile stresten kurtulmak mümkündür.	1	2	3	4	5	6
10. Akıllı telefon kullanmaktan daha eğlenceli bir şey yoktur.	1	2	3	4	5	6
11. Akıllı telefonum olmazsa hayatım bomboş olur.	1	2	3	4	5	6
12. Kendimi en çok akıllı telefon kullanırken özgür hissediyorum.	1	2	3	4	5	6
13. Akıllı telefon kullanmak hayatımdaki en eğlenceli şeydir.	1	2	3	4	5	6
14. Akıllı telefonumun olmamasına dayanamam.	1	2	3	4	5	6
15. Akıllı telefonum elimde değilken kendimi sabırsız ve sinirli hissediyorum.	1	2	3	4	5	6
16. Kullanmadığım zamanlarda bile aklımda akıllı telefonum var.	1	2	3	4	5	6
17. Günlük hayatımı büyük ölçüde etkilese bile akıllı telefonumu kullanmaktan asla vazgeçmem.	1	2	3	4	5	6
18. Akıllı telefonumla meşgul iken rahatsız edilmek beni sinirlendirir.	1	2	3	4	5	6
19. Tuvalete acilen gitmek zorunda olsam bile akıllı telefonumu yanıma alırım.	1	2	3	4	5	6
20. Akıllı telefon aracılığıyla daha fazla insanla tanışmak harika bir duygudur.	1	2	3	4	5	6
21. Akıllı telefondaki arkadaşlarımla olan ilişkilerimin gerçek yaşamdaki arkadaşlarımla olan ilişkilerimden daha samimi olduğunu düşünüyorum.	1	2	3	4	5	6

Aşağıda Akıllı Telefon kullanımıyla ilgili çeşitli durumlar verilmiştir. Sizden, her ifadeyi dikkatlice okumanız ve kendiniz için en doğru olan ifadenin üzerine (X) işaretini koymanız istenmektedir. Lütfen boş madde bırakmayınız ve her durum için bir işaretleme yapınız.						
1 Kesinlikle Hayır 2 Hayır 3 Kısmen Hayır 4 Kısmen Evet 5 Evet 6 Kesinlikle Evet	Kesinlikle Hayır	Hayır	Kısmen Hayır	Kısmen Evet	Evet	Kesinlikle Evet
22. Akıllı telefonumu kullanamamak bir arkadaşımı kaybetmek kadar acı verici olabilir.	1	2	3	4	5	6
23. Akıllı telefonumdaki arkadaşlarımın, gerçek hayattaki arkadaşlarıma göre beni daha iyi anladıklarını düşünüyorum.	1	2	3	4	5	6
24. İnsanların Twitter ya da Facebook'taki konuşmalarını kaçırmamak için akıllı telefonumu sürekli kontrol ederim.	1	2	3	4	5	6
25. Twitter ya da Facebook gibi sosyal ağları uyanır uyanmaz kontrol ederim.	1	2	3	4	5	6
26. Akıllı telefondaki arkadaşlarımla zaman geçirmeyi gerçek yaşamdaki arkadaşlarımla ya da diğer aile bireyleriyle zaman geçirmeye tercih ediyorum.	1	2	3	4	5	6
27. Diğer insanlara sormaktansa akıllı telefonumdan araştırmayı tercih ederim.	1	2	3	4	5	6
28. Akıllı telefonumun bataryası tam doluyken bile bir gün gitmez.	1	2	3	4	5	6
29. Akıllı telefonumu planladığımdan daha fazla kullanıyorum.	1	2	3	4	5	6
30. Akıllı telefonumu kullanmayı bıraktıktan hemen sonra yine kullanma ihtiyacı hissediyorum.	1	2	3	4	5	6
31. Akıllı telefonumu kullanma süremi kısaltmayı defalarca denedim fakat her defasında başarısız oldum.	1	2	3	4	5	6
32. Akıllı telefon kullanma süremi kısaltmam gerektiğini hep düşünüyorum.	1	2	3	4	5	6
33. Çevremdeki insanlar akıllı telefonumu çok fazla kullandığını söylüyorlar.	1	2	3	4	5	6